

Владимиръ Ильинъ.

ЭКОНОМИЧЕСКІЕ ЭТЮДЫ И СТАТЬИ.

Къ характеристикѣ экономическаго романтизма. — Пермская кустарная перепись. — Перлы народническаго прожектерства. — Отъ какаго наслѣдства мы отказываемся? — Къ вопросу о нашей фабрично-заводской статистикѣ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Типо-литографія А. Лейферта. Бол. Морская. 65.

1899.

**KOTITEOLLISUUDEN TILASTOTIEDUSTELU
PERMIN LÄÄNISSÄ VUONNA 1894/95
JA „KOTITEOLLISUUDEN“
YLEISIÄ KYSYMYKSIÄ⁸⁷**

*Kirjoitettu karkoituspaiikalla
v. 1897*

*Julkaistu ensi kerran v. 1898 kokoel-
massa: Vladimir Iljin — „Taloudel-
listia tutkielmia ja kirjoituksia“*

*Julkaistaan tekstistä, joka oli kokoel-
massa „Taloudellisia tutkielmia
ja kirjoituksia“; tarkistettu sen teks-
tin mukaan, joka julkaistiin v. 1908
kokoelmassa: Vl. Iljin — „Agraari-
kysymys“*

ENSIMMÄINEN KIRJOITUS

(I. Yleistietoja.— II. „Kotiteollisuudenharjoittaja” ja palkkatyö.—
III. „Yhteisö- ja työperiytymisjärjestys”)

Permin tieteelliset yhdistykset ovat zemstvon osanotolla ryhtyneet laatimaan laajaa teosta Nizhni-Novgorodin näyttelyä varten vuodeksi 1896, yleisenä otsikkona: „Katsaus Permin seutuun”. Aineistoa on koottu enemmän kuin 200 arkkia; koko teos on tarkoitettu käsittämään kahdeksan nidettä. Näyttelyyn sitä ei ehditty saada valmiiksi, kuten tavallista, ja toistaiseksi on ilmestynyt vasta ensimmäinen nide, joka sisältää kuvauksen läänin kotiteollisuudesta *. „Kuvaus” on erittäin mielenkiintoinen pohjaksi otetun aineiston uutuuden, runsauden ja täydellisyyden kannalta. Aineisto koottiin suorittamalla vuonna 1894/95 zemstvon varoilla erikoinen *kotiteollisuuden tilastotiedustelu*, joka sitä paitsi toimitettiin talouksittain, jolloin tiedot otettiin joka talonisännältä erikseen. Tietojen kokoamisen suorittivat zemstvohallintojen päälliköt. Talouksittainen tutkimusohjelma oli sangen laaja, käsittäen tiedot kotiteollisuutta harjoittavien isäntien perheestä, kotiteollisuudenharjoittajien käyttämästä palkkatyöstä, heidän maataloudestaan, tiedot raaka-aineiden hankinnasta, tuotantotekniikasta, töiden jakaantumisesta vuoden eri kuukausille, tuotteiden realisoinnista, liikeyrityksen syntymisajasta ja kotiteollisuudenharjoittajien velkaantuneisuudesta. Mikäli tie-

* „Katsaus Permin seutuun. Kuvaus kotiteollisuuden tilasta Permin läänissä”. Julkaistu Permin läänin zemstvon varoilla. Permi, 1896. Sivuja II + 365 + 232 sivua taulukoita, 16 diagrammaa ja Permin läänin kartta. Hinta 1 rpl. 50 kop.

dämme, tämä lienee kai ensimmäinen kerta, kun kirjallisuudessa julkastaan näin monipuolisia tietoja. Mutta kenelle on paljon annettu, siltä paljon vaaditaankin. Aineiston runsaus oikeuttaa meidät vaatimaan tutkijoilta tämän aineiston perusteellista käsittelyä, mutta tätä vaatimusta „Kuvaus” ei tyydytä läheskään täydellisesti. Sekä taulukkojen numerotiedoissa että niiden ryhmittely- ja käsittelytavassa on paljon vajavaisuuksia, joita tämän kirjoittajan on pitänyt osittain täydentää tekemällä kirjasta poimintoja ja laskelmia vastaavista tiedoista.

Tarkoituksemme on tutustuttaa lukijoita tilastotiedustelussa koottuun aineistoon, sen käsittelymenetelmiin, yhteen-
vetoihin, jotka johtuvat „kotiteollisuusammattiemme” *taloudellista todellisuutta* koskevista tiedoista. Korostamme sanoja: „taloudellista todellisuutta”, sillä me asetamme kysymyksen vain siitä, mitä on todellisuudessa olemassa ja miksi tämä todellisuus on juuri sellaista eikä toisenlaista. Mitä taas tulee Permin läänin koskevista tiedoista tehtyjen johtopäätösten ulottamiseen kaikkiin „kotiteollisuusammattihimme” yleensä, niin lukija tulee myöhemmästä esityksestä vakuuttuneeksi, että tämä ulottaminen on oikeutettua, sillä „kotiteollisuuden” lajit ovat Permin läänissä tavattoman moninaisia ja käsittävät sen *kaikki mahdolliset* lajit, joista kotiteollisuusammattaja käsittelevässä kirjallisuudessa on edes jolloinkin mainittu.

Pyydämme vain hartaasti lukijaa erottamaan mahdollisimman tarkasti seuraavassa esityksessä kaksi eri puolta: toisaalta faktatietojen tutkimisen ja käsittelyn sekä toisaalta sen, mikä arvio annetaan „Kuvauksen” tekijäin narodnikkilaisista katsomuksista.

I

YLEISTIETOJA

Kotiteollisuuden tilastotiedustelu vuonna 1894/95 käsitti läänin kaikissa kihlakunnissa 8.991 kotiteollisuudenharjoittajan perhettä (ottamatta lukuun palkkatyöläisten perheitä), s.o. noin 72% permiläisten kotiteollisuudenharjoittajien kokonaisuudesta, kuten tutkijat olettavat, sillä toisten tietojen mukaan he laskevat olevan vielä 3.484 perhettä.

„Kuvauksessa” on kotiteollisuuden tyyppiluokittelun pohjana kotiteollisuudenharjoittajien jakaminen kahteen *ryhmään* (taulukoissa on ryhmät merkitty roomalaisilla numeroilla I ja II), nimittäin niihin, joilla on maataloutta (I) ja niihin, joilla ei sitä ole (II); sitten kumpikin ryhmä on jaettu kolmeen *alaryhmään* (arabialaiset numerot: 1, 2, 3), nimittäin: 1) kotiteollisuudenharjoittajat, jotka tekevät työtä vapaata myyntiä varten; 2) kotiteollisuudenharjoittajat, jotka tekevät työtä kuluttajain tilauksesta, ja 3) kotiteollisuudenharjoittajat, jotka tekevät työtä ylösostajain tilauksesta. Kahdessa viimeksimainitussa alaryhmässä kotiteollisuudenharjoittaja saa raaka-aineen pääasiallisesti tilaajilta. Pysähdymme hieman tähän ryhmittelyyn. Se, että kotiteollisuudenharjoittajat on jaettu maataviljeleviin ja maataviljelemättömiin, on tietysti täysin perusteltua ja tarpeellista. Se, että Permin läänissä on runsaasti maattomia kotiteollisuudenharjoittajia, jotka ovat usein keskittyneet tehdasasutuksiin, on pakoittanut tekijöitä noudattamaan järjestelmällisesti tätä ryhmittelyä ja panemaan sen taulukoihin. Täten saamme tietää, että $\frac{1}{3}$ kaikista kotiteollisuudenharjoittajista (8.991 liikkeessä on 19.970 perheeseen kuuluvaa ja palkattua työläistä), nimittäin 6.638 henkeä, kuuluu niihin, joilla ei ole maanviljelystaloutta *. Jo tästä siis näkyy, miten epätarkkoja ovat tavalliset olettamukset ja väitteet siitä, että kotiteollisuuden yhteys maanviljelykseen on yleinen ilmiö,— yhteys, joka toisinaan julistetaan jopa Venäjän erikoisuudeksikin. Jos „kotiteollisuudenharjoittajien” luvusta vähennetään heihin virheellisesti lasketut maalais- (ja kaupunkilais-) käsityöläiset, niin jällellejääneistä 5.566 perheestä on maattomia 2.268 perhettä, s.o. enemmän kuin $\frac{2}{5}$ markkinoita varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien kokonaismäärästä. Valitettavasti ei „Kuvauksessa” ole tätäkään perusryhmitystä noudatettu johdonmukaisesti. Ensiksikin se on tehty vain kotiteollisuutta harjoittavista isännistä, mutta palkkatyöläisiin nähden ei näitä tietoja ole. Tämä aukko johtuu siitä, että kotiteollisuuskyselyssä sivuutettiin kokonaan palkkatyöläiset ja heidän perheensä, rekisteröitiin vain liikeyritykset, vain

* Todellisuudessa on enemmän kuin kolmasosa kotiteollisuudenharjoittajista maattomia, sillä tilastokysely käsittää vain yhden kaupungin. Siitä tuonnempana.

isännät. Näiden sanojen asemesta „Kuvauksessa” käytetään sangen epätarkasti sanontaa: „kotiteollisuusammattaja harjoittavat perheet”, sillä perheet, joista kotiteollisuudenharjoittajat saavat palkkatyöläisiä, „harjoittavat kotiteollisuusammattaja” tietysti yhtä hyvin kuin nekin perheet, jotka palkkaavat työläisiä. Se, ettei palkkatyöläisten perheistä ole talouksittaisia tietoja (heidän lukumääränsä on $\frac{1}{4}$ koko työläisten lukumäärästä), on pahana puutteellisuutena tässä tilastotiedustelussa. Tämä puutteellisuus on hyvin luonteenomaista narodnikeille, jotka asettuvat heti pientuottajan kannalle ja jättävät varjoon palkkatyön. Alemnana tapaamme vielä useita kertoja puutteellisuuksia palkkatyöläisiä koskevissa tiedoissa, mutta toistaiseksi rajoitumme vain huomauttamaan, että vaikka tietojen puuttuminen palkkatyöläisten perheiden osalta onkin hyvin tavallista kotiteollisuusammattaja käsittelevässä kirjallisuudessa, niin on silti poikkeuksiakin. Moskovan zemstvotilastoteoksissa tavataan toisinaan järjestelmällisesti koottuja tietoja palkkalaisten perheistä; vieläkin runsaammin on näitä tietoja herrojen Harizomenovin ja Prugavinin tunnetussa tutkielmassa: „Vladimirin läänin elinkeinoammatit”; siinä on talouksittain koottuja tilastotietoja, joihin on sisällytetty isäntäväen perheiden ohella myöskin palkkatyöläisten perheet. Toiseksi, liittämällä kotiteollisuudenharjoittajien joukkoon suuren määrän maattomia kotiteollisuudenharjoittajia, tutkijat luonnollisesti poistivat pohjan siltä tavalliselta, mutta kerrassaan väärältä tavalta, että *kaupunkilaiset* kotiteollisuudenharjoittajat suljetaan pois „kotiteollisuudenharjoittajien” joukosta. Ja me näemme tosiaankin, että vuoden 1894/95 kotiteollisuuden tilastotiedusteluun on joutunut mukaan yksi kaupunki — Kungur (taulukot, s. 33), mutta *vain yksi*. „Kuvaus” ei sisällä mitään selityksiä siitä, joten jää epäselväksi, miksi tilastotiedusteluun on joutunut vain yksi kaupunki ja juuri tämä, sattumalta vaiko jostakin syystä. Siitä syntyy melkoista sekaannusta, joka pilaa suuresti yleisiä tietoja. Yleensä siis kotiteollisuuden tilastotiedustelussa on toistunut narodnikkien tavanomainen virhe, jona on maaseudun („kotiteollisuudenharjoittajan”) ja kaupungin erottaminen toisistaan, vaikkakin johonkin tunnettuun teollisuuspiiriin kuuluu hyvin usein kaupunki ympäristökylineen. Tuollaisesta erottelusta, joka perustuu ennakkoluuloon ja jo aikansa eläneiden sääty-

rajojen lioittelemiseen, olisi jo kauan sitten pitänyt luopua.

Olemme jo useita kertoja maininneet maalais- ja kaupunkilaiskäsityöläisistä, milloin erottaen heidät kotiteollisuudenharjoittajista, milloin sisällyttäen heidät niihin. Asia nimittäin on niin, että tämä horjuvaisuus on ominaista koko „kotiteollisuus”-ammattaja käsittelylle kirjallisuudelle, todistaen sitä, ettei sellainen termi kuin „kotiteollisuudenharjoittaja” („кустарь”) kelpaa tieteellisissä tutkimuksissa. Yleisesti hyväksyttynä pidetään käsitystä, että kotiteollisuudenharjoittajiin on laskettava kuuluviksi vain markkinoita varten työskentelevät, vain tavarantuottajat, mutta todellisuudessa on vaikea löytää sellaista kotiteollisuusammattien tutkielmaa, jossa ei kotiteollisuudenharjoittajien joukkoon joutuisi myöskin käsityöläisiä, t.s. niitä, jotka tekevät työtä kuluttaja-tilaajille („Kuvauksen” mukaan 2:n alaryhmä). Sekä „Kotiteollisuutta tutkivan komission teoksissa” että teoksessa „Moskovan läänin elinkeinoammatit” te tapaatte „kotiteollisuudenharjoittajien” joukkoon joutuneita käsityöläisiä. Me pidämme turhana kiistellä „kotiteollisuudenharjoittaja” sanan merkityksestä, sillä, kuten tuonnempana näemme, *ei ole mitään teollisuuden muotoa* (paitsi ehkä koneellista teollisuutta), mikä ei sisältyisi tähän perinnäiseen termiin, joka on kerrassaan kelpaamaton tieteellisiin tutkimuksiin. Epäilemättä on tarkoin erotettava markkinoita varten työskentelevät tavarantuottajat (1:n alaryhmä) käsityöläisistä, jotka tekevät työtä kuluttajia varten (2:n alaryhmä), sillä nämä teollisuuden muodot ovat yhteiskunnallis-taloudelliselta merkitykseltään aivan eriluontoisia taloustyyppisiä. „Kuvauksessa” tehdyt yritykset silitellä pois nämä eroavaisuudet (vertaa s. 13, 177) ovat peräti epäonnistuneita; paljon oikeammin oli eräässä toisessa permiläisissä kotiteollisuudenharjoittajia koskevassa zemstvo-tilastollisessa julkaisussa huomautettu, että „käsityöläisillä on varsin vähän yhtymäkohtia kotiteollisuuden kanssa,— vähemmän kuin tällä viimeksimainitulla on tehdasteollisuuden kanssa”*. Sekä tehdasteollisuus että 1:sen alaryhmän

* „Permin läänin kotiteollisuus Siperian—Uralin tieteellisessä teollisuusnäytelyssä Jekaterinburgin kaupungissa vuonna 1887”, laatinut J. Krasnoperov. 3 vihkoa. Permi, 1888—1889. I vihko, s. 8. Me tulemme esittämään lainauksia tästä hyödyllisestä julkaisusta, merkitsemällä lyhyesti „Kotiteoll.”, vihko ja sivunumero.

„kotiteollisuudenharjoittajat” kuuluvat *tavaratuotantoon*, jota ei ole 2:ssa alaryhmässä. Yhtä tarkasti on erotettava muista 3:nteen alaryhmään kuuluvat, ylösostajia (ja tehtailijoita) varten työskentelevät kotiteollisuudenharjoittajat, jotka eroavat *oleellisesti* kahden ensimmäisen alaryhmän „kotiteollisuudenharjoittajista”. Ei voida olla toivomatta, että kaikki niin sanotun „koti”-teollisuuden tutkijat noudattaisivat tiukasti tätä jakoa ja käyttäisivät täsmällisiä poliittisen taloustieteen termejä sen sijaan, että sisällyttävät mielivaltaisia käsitteitä puhekielen termeihin.

Esitämme tiedot „kotiteollisuudenharjoittajien” jakaantumisesta eri ryhmiin ja alaryhmiin:

	I ryhmä				II ryhmä				Kalkkiaan
	Alaryhmät			Yhteensä	Alaryhmät			Yhteensä	
	1	2	3		1	2	3		
Liikkeiden määrä	2.285 37,3	2.821 46,1	1.013 16,6	6.119 100	935 32,6	604 21,0	1.333 46,4	2.872 100	8.991 —
Työläisten määrä									
Perheeseen kuuluvia	4.201	4.146	1.957	10.304	1.648	881	2.233	4.762	15.066
Palkattuja	1.753	681	594	3.028	750	282	844	1.876	4.904
Yhteensä	5.954	4.827	2.551	13.332	2.398	1.163	3.077	6.638	19.970
Liikkeitä, joissa käytetään palkkatyöläisiä . . .	700	490	251	1.441	353	148	482	983	2.424

Ennen kuin teemme näistä tiedoista johtopäätökset, muistutamme, että Kungurin kaupunki kuuluu II ryhmään, jossa on siis sekatietoja maaseudun ja kaupungin kotiteollisuudenharjoittajista. Taulukosta näemme, että maatalviljelevät (I ryhmä) ovat tuntuvasti vallitsevina *maaseudun* kotiteollisuudenharjoittajien ja käsityöläisten joukossa ja teollisuusmuotojen kehityksen kannalta takapajuisempia kuin maatalviljelemättömät (II ryhmä). Maatalviljelevillä on paljon enemmän primitiivistä käsityötä kuin tuotantoa markkinoita varten. Kapitalismin suurempi kehittyneisyys maatalviljelemättömien keskuudessa ilmenee siinä, että palkkatyöläisten, palkkatyöläisiä käyttävien liikeyritysten ja ylösostajille työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien prosenttiluku

on isompi. Voidaan siis tehdä se johtopäätös, että yhteys maanviljelykseen pidättää teollisuuden takapajuisimpia muotoja ja että päinvastoin kapitalismin kasvu teollisuudessa johtaa erkanemiseen maanviljelyksestä. Valitettavasti meillä ei ole siitä tarkkoja tietoja, vaan on meidän tyydyttävä tällaisiin johdattaviin mainintoihin. Tästä „Kuvauksesta” emme muun muassa näe sitä, miten Permin läänin maaseutuväestö yleensä jakaantuu maataviljelevien ja maattomien kesken emmekä sen vuoksi voi vertailla, kummassa näistä ryhmistä sivuelinkeinot ovat yleisempiä. Niin ikään on jäänyt huomioimatta erittäin mielenkiintoinen kysymys teollisuuden alueellisesta sijoittumisesta (tutkijoilla oli siitä mitä tarkimmat tiedot, joka kyläkunnasta erikseen), kotiteollisuudenharjoittajien keskittymisestä eimaanviljelys- ja tehdasasutuksiin ja yleensä kaupallis-teollisiin asutuksiin, eri teollisuusalojen keskuksista, elinkeinoammattien leviämisestä näistä keskuksista ympäristökyliin. Kun tähän vielä lisätään, että talouksittain kootut tiedot siitä, milloin liikeyritykset ovat syntyneet (niistä tuonnempana, § III), tarjosivat mahdollisuuden määrittellä elinkeinoammattien kehityksen luonteen, s.o. leviävätkö ne keskuksista ympäristökyliin vaiko päinvastoin, leviävätkö ne voimakkaammin maanviljelystä harjoittavien tahi niiden keskuudessa, joilla ei ole maanviljelystä, j.n.e., niin ei voida olla valittamatta tietojen puutteellista käsittelyä. Kaikki, mitä tästä kysymyksestä saamme tietää, on tiedot elinkeinoammattien levinneisyydestä kihlakunnittain. Tutustuttaaksemme lukijaa näihin tietoihin käytämme „Kuvauksen” tarjoamaa kihlakuntien ryhmitystä (s. 31): 1) „kihlakunnat, joissa markkinoita varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien prosenttiluku on suurin ja joissa kotiteollisuuden kehitystaso samalla on suhteellisen korkea” — 5 kihlakuntaa; 2) „kihlakunnat, joissa kotiteollisuusalat ovat suhteellisen heikosti kehittyneet, mutta joissa enemmistö kotiteollisuudenharjoittajista työskentelee markkinoita varten” — 5 kihlakuntaa ja 3) „kihlakunnat, joissa kotiteollisuuden kehitystaso ei myöskään ole korkea, mutta joissa useinkin vallitsevina ovat kuluttajain tilauksesta työskentelevät kotiteollisuudenharjoittajat” — 2 kihlakuntaa. Laskettuamme yhteen tärkeimmät tiedot näistä kihlakuntaryhmistä saamme tulokseksi seuraavan taulukon:

Kihlakunta-ryhmät	Paljonko kotiteollisuudenharjoittaja tekee työtä:											Kotiteoll. harjoittajista		Kotiteoll. harj. perheissä jäseniä (molemp. sukup.)			
	Vapaaseen myyntiin			Ylösostajille			Kuluttajille			Kaikkiaan							
	Perheeseen kuuluvia	Palkattuja	Yhteensä	Perheeseen kuuluvia	Palkattuja	Yhteensä	Perheeseen kuuluvia	Palkattuja	Yhteensä	Perheeseen kuuluvia	Palkattuja	Yhteensä	Työskentelee markkinoita varten	Riippuvaisia (kts. huom.)	Joilla on omaa maataloutta	Joilla ei ole viljelmää	Yhteensä
1) Kotiteollisuus kehittyneintä 5 kihlakuntaa	4.160	1.702	5.862	3.930	1.397	5.327	2.501	623	3.124	10.591	3.722	14.313	78,2	53,4	21.320	15.483	36.803
	—	—	—	27,4	—	—	—	—	21,8	—	26,0	100	—	—	57,9	42,1	100
2) Kotiteollisuus heikommien kehittyneintä 5 kihlakuntaa	1.436	904	2.340	259	158	417	1.077	252	1.329	2.772	1.314	4.086	67,5	38,4	7.335	3.740	11.075
	—	—	—	6,3	—	—	—	—	32,5	—	32,1	100	—	—	66,2	33,8	100
3) Vaillitsevina käsityöt 2 kihlakuntaa	340	59	399	56	—	56	1.499	88	1.587	1.895	147	2.042	22,3	9,9	5.998	364	6.362
	—	—	—	2,7	—	—	—	—	77,7	—	7,2	100	—	—	94,3	5,7	100
Kaikkiaan	5.986	2.665	8.601	4.245	1.555	5.800	5.077	963	6.040	15.258	5.183	20.441	70,5	46,1	34.653	19.587	54.240
	—	—	—	20,8	—	—	—	—	29,5	—	25,3	100	—	—	63,9	36,1	100

1) Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Shadrinskin, Kungurin, Krasnoufimskin, Jekaterinburgin ja Osan kihlakunnat; toiseen ryhmään—Verhoturjen, Permin, Irbitin, Ohanskin ja Tsherdynin kihlakunnat; kolmanteen—Solikamskin ja Kamyshtlovin kihlakunnat.

2) „Riippuvaisiksi“ kotiteollisuudenharjoittajiksi nimitämme: a) palkkatyöläisiä ja b) perheeseen kuuluvia, jotka tekevät työtä ylösostajaa varten.

3) Kotiteollisuudenharjoittajien luvut eivät tässä ole samat kuin edellä osoitetut, sillä „Kuvauksessa“ esitetyt numerotiedot kihlakunnittain (s. 30—31) eroavat liitteissä julkaistun taulukon yhteenvedoista.

Tästä taulukosta johtuu seuraavia mielenkiintoisia johtopäätöksiä: mitä kehittyneempää maaseudun teollisuus on kihlakuntaryhmässä, sitä 1) pienempi on maalaiskäsityöläisten prosenttiluku, t.s. sitä enemmän tavaratuotanto tunkee tieltään käsityöammatteja; 2) sitä suurempi on maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien prosenttiluku; 3) sitä voimakkaammin kehittyvät kapitalistiset suhteet, sitä suurempi on riippuvaisten kotiteollisuudenharjoittajien prosenttimäärä. Kolmannessa kihlakuntaryhmässä ovat maalaiskäsityöläiset vallitsevina (77,7% kaikista kotiteollisuudenharjoittajista); sen ohella siellä ovat vallitsevina maataviljelevät (vain 5,7% on niitä, joilla ei ole maanviljelystä) ja kapitalismin kehitys on mitättömän pientä: vain 7,2% palkkatyöläisiä ja 2,7% perheeseen kuuluvia kotiteollisuudenharjoittajia, jotka tekevät työtä ylösostajille, s.o. kaikkiaan 9,9% riippuvaisia kotiteollisuudenharjoittajia. Toisessa kihlakuntaryhmässä päinvastoin on vallitsevana tavaratuotanto, joka jo tunkee pois käsityöammatteja: käsityöläisiä on vain 32,5%. Maataviljelevien kotiteollisuudenharjoittajien prosentti alenee 94,3%:sta 66,2%:iin; palkkatyöläisten prosentti kasvaa enemmän kuin nelinkertaisesti: 7,2%:sta 32,1%:iin; samoin kohoaa, vaikkei niin paljon, ylösostajia varten työskentelevien perheeseen kuuluvien prosenttiluku, joten riippuvaisten kotiteollisuudenharjoittajien yhteinen prosenttimäärä on 38,4% — melkein $\frac{2}{5}$ yleisestä lukumäärästä. Ja vihdoin, ensimmäisessä kihlakuntaryhmässä tavaratuotanto tunkee vieläkin enemmän syrjään käsityöammatteja, jotka käsittävät vain $\frac{1}{5}$ kaikista „koteollisuudenharjoittajista” (21,8%) ja sen ohella maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien lukumäärä kohoaa 42,1%:iin; palkkatyöläisten prosenttiluku alenee jonkin verran (32,1%:sta 26%:iin), mutta sen sijaan ylösostajista riippuvaisten oman perheen jäsenten prosenttiluku kasvaa tavattomasti, nimittäin 6,3%:sta 27,4%:iin, joten kaikkiaan osoittautuu riippuvaisia kotiteollisuudenharjoittajia olevan enemmän kuin puolet — 53,4%. Piiri, jossa on eniten „koteollisuudenharjoittajia” (absoluuttisesti ja suhteellisesti) osoittautuu piiriksi, jossa kapitalismi on eniten kehittynyttä: tavaratuotannon kasvu tunkee käsityöammatit taka-alalle, johtaa kapitalismin kehittymiseen ja siihen, että elinkeinoammatit siirtyvät maataviljelemättömien käsiin, s.o. teollisuuden erottumiseen maanviljelyksestä (tahi

mahdollisesti elinkeinoammattien keskittymiseen ei-maanviljelysväestölle). Lukijalla saattaa syntyä epäily siitä, onko oikein pitää kapitalismia korkeammalle kehittyneenä ensimmäisessä kihlakuntaryhmässä, jossa on vähemmän palkkatyöläisiä kuin toisessa ryhmässä, mutta enemmän niitä, jotka tekevät työtä ylösostajille. Voidaan väittää vastaan, että kotityö on kapitalismin alempi aste. Kuitenkin tulemme tuonnempana näkemään, että monet näistä ylösostajista ovat tehtailijoita ja suurten kapitalististen liikeyritysten omistajia. Kotityö on tässä *tehtaan lisäkkeenä* merkiten suurempaa tuotannon ja pääoman keskittymistä (eräitä ylösostajia varten tekee työtä 200—500, jopa tuhat henkilöä ja enemmänkin), pitemmälle kehittyntä työnjakoa ja on siis kehitystasonsa puolesta kapitalismin korkeampi muoto. Tämän muodon suhde pienisännän pikkuverstaaseen, jossa on palkkatyöläisiä, on sama kuin kapitalistisen manufaktuurin suhde yksinkertaiseen kapitalistiseen kooperatioon.

Edellä esitetyt tiedot kumoavat riittävän selvästi „Kuvauksen” laatijain yritykset asettaa „tuotannon kotiteollisuusmuoto” periaatteellisesti „kapitalistisen” muodon vastakohtaksi — joka järkeily on herrojen V. V:n ja N. —onin johtamien kaikkien venäläisten narodnikkien perinteellisten ennakkoluulojen toistamista. „Peruseroksi” näiden molempien muotojen välillä permiläiset narodnikit olettavat sen, että edellisessä muodossa „tuotantovälineet ja materiaalit ja samalla myöskin kaikki työn tulokset tuotannon tuotteiden muodossa kuuluvat työlle” (s. 3). Me voimme nyt jo todeta aivan määritellysti, että se on vilppiä. Vaikkapa laskisimme käsityöläisetkin kotiteollisuudenharjoittajiksi, niin silti *suurin osa „koteollisuudenharjoittajista” ei sovi näiden ehtojen puitteisiin*: ensinnäkään, niihin eivät sovi palkkatyöläiset, ja heitä on 25,3%; toiseksi, eivät sovi perheen omat jäsenet, jotka tekevät työtä ylösostajille, sillä tuotantotarvikkeet ja työn tulokset eivät kuulu heille ja he saavat vain kappalepalkkaa; sellaisia on 20,8%; kolmanneksi, niihin eivät sovellu myöskään 1. ja 2. alaryhmään kuuluvat oman perheen jäsenet, jotka pitävät palkkatyöläisiä, sillä heille eivät kuulu yksistään heidän oman työnsä „tulokset”. Sellaisia on kai noin 10% (1. ja 2. alaryhmän 6.645 liikkeestä 1.691 liikettä eli 25,4% on sellaisia, joissa pidetään palkkatyöläisiä; näissä 1.691 liikkeessä on kai vähintään 2.000 oman perheen jäsentä).

Kaikkiaan siis jo $25,3\% + 20,8\% + 10\% = 56,1\%$ „koti-teollisuudenharjoittajista”, s.o. enemmän kuin puolet, ei sovi niiden ehtojen puitteisiin. Toisin sanoen, jopa sellaisessakin syrjäisessä ja taloudellisesti takapajuisessa läänissä kuin Permin läänissä *on nyt jo vallitsevana* sellainen „koti-teollisuudenharjoittaja”, joka joko itse hakeutuu palkkatyöhön tai palkkaa itse toisia, ja on siis joko riistäjä tai riistetty. Mutta paljon oikeampaa on jättää käsityö-ammattit pois sellaisista laskelmista ja ottaa vain tavara-tuotanto. Käsityöammattit on niin arkaistinen teollisuuden muoto, ettei edes kotimaisten narodnikkien joukossa, jotka ovat moneen kertaan julistaneet, että takapajuisuus on Venäjälle onneksi (à la * herrat V. V., Juzhakov ja kumpp.), ole löytynyt henkilöä, joka olisi tohtinut ryhtyä avoimesti ja suoraan puolustamaan sitä ja asettanut sen ihanteittensa „todisteeksi”. Permin läänissä ovat käsityöläisammattit vielä hyvin laajalle levinneitä keski-Venäjään verraten: riittää, kun viittaamme sellaiseen elinkeinoammattiin kuin sineäminen (eli värjäriin ammatti). Se on yksinomaan käsityömaista talonpoikain kotitekoisten kankaiden värjäystä; nämä kankaat ovat Venäjän vähemmän syrjäisillä seuduilla jo aikaa sitten väistyneet tehdastekoisten karttuunikankaiden tieltä. Mutta myös Permin läänissä on käsityö jo työnnetty kauaksi taka-alalle: yksin maaseututeollisuudessakin on käsityöläisiä vain 29,5%, s.o. vähemmän kuin kolmasosa. Jos käsityöläiset jätetään pois, niin saamme 14.401 henkilöä, jotka työskentelevät markkinoita varten; heistä on 29,3% palkkatyöläisiä sekä 29,5% niitä omaan perheeseen kuuluvia, jotka työskentelevät ylösostajaa varten, s.o. 58,8% on riippuvaisia „koti-teollisuudenharjoittajia” sekä 7—8 prosenttia palkkatyötä käyttäviä isäntämiehiä, t.s. kaikkiaan noin 66%, eli *kaksi kolmasosaa* on sellaisia „koti-teollisuudenharjoittajia”, joilla on *kaksi tärkeintä yhtäläisyyttä* eikä erilaisuutta kapitalismin kanssa, nimittäin: ensiksikin, he ovat kaikki tavarantuottajia, ja kapitalisminhan on vain loppuun saakka kehittyntä tavarataloutta; toiseksi, *suurin osa* heistä on kapitalismille ominaisissa työvoiman oston ja myynnin suhteissa. „Kuvauksen” laatijat ponnistelevat saadakseen lukijan vakuuttuneeksi, että „koti-teollisuus”-tuotannossa palkkatyöllä on erikoinen merkitys ja sen käy-

* — nlinkuin. *Toim.*

tön selittävät muka „pätevät” syyt; vastaavassa kohdassa (§ VII) tarkastelemme näitä vakuutteluja ja heidän esittämiään esimerkkejä. Tässä todettakoon vain, että siellä, missä hallitsevana on tavaratuotanto ja missä palkkatyötä ei käytetä satunnaisesti, vaan säännöllisesti, ovat olemassa kaikki kapitalismin tunnusmerkit. Voidaan puhua sen kehittymättömyydestä, alkuasteisuudesta, sen erikoisista muodoista, mutta on jo todellisuuden vääristelyä, kun oletetaan „peruseroavaisuudeksi” sitä, mikä todellisuudessa on juuri *tärkein yhtäläisyys*.

Muuten, mainitsemme vielä erään vääristelyn. „Kuvauksessa” 5. sivulla sanotaan, että „kotiteollisuuden tuotteet... valmistetaan tarpeista, jotka hankitaan pääasiallisesti itse paikkakunnalta”. Juuri tästä seikasta „Kuvaus” sisältää tietoja asian tarkistamiseksi, nimittäin vertailevat tiedot siitä, miten läänissä jakaantuvat kihlakunnittain sellaiset kotiteollisuudenharjoittajat, jotka jalostavat karjantuotteita, verrattuna siihen, miten karjanhoidon ja maanviljelyksen tuotteet jakaantuvat; sellaiset kotiteollisuudenharjoittajat, jotka jalostavat kasvituotteita, verrattuna metsien jakaantumiseen; sellaiset kotiteollisuudenharjoittajat, jotka muokkaavat metalleja, verrattuna läänissä tuotettavan takkiraudan ja raudan jakaantumiseen. Tästä vertailusta käykin selville, että karjantuotteiden jalostukseen on kolmeen kihlakuntaan keskittynyt 68,9% tämän alan kotiteollisuudenharjoittajista, vaikka samaan aikaan karjan luvusta on näissä kihlakunnissa vain 25,1% ja viljelysten desjatiinamäärästä vain 29,5%, t.s. asia osoittautuu olevan aivan päinvastoin, ja „Kuvauksessa” todetaan heti samassa yhteydessä, että „karjantuotteiden jalostukseen perustuvien tuotantoalojen korkean kehitystason takaa etupäässä muualta tuotu raaka-aine, esim. Kungurin ja Jekaterinburgin kihlakunnissa — raakanahkat, joita paikalliset nahkatehtaat ja nahkurinliikkeet muokkaavat, mistä muuten saadaankin tarpeet suutarinammattia varten, joka on tärkein näiden kihlakuntien kotiteollisuuden haaroista” (24—25). Kotiteollisuuden harjoittamisen perustana täällä ei siis ole ollut ainoastaan nahkakauppaa harjoittavien paikallisten kapitalistien suuri liikevaihto, vaan myöskin puolivalmisteiden saanti tehtailijoilta, s.o. kotiteollisuus on syntynyt kehittyneen tavarankierron ja kapitalististen nahkaliikkeiden tuloksena ja lisäkkeenä. „Shadrinskin kihlakunnassa on

villa sellaista ulkoatuotavaa raaka-ainetta, joka antaa tarpeet kihlakunnan tärkeintä elinkeinoammattia — huopajalkinetuotantoa — varten”. Edelleen kasvituotteiden jalostuksessa työskentelevistä kotiteollisuudenharjoittajista on 61,3% keskittynyt neljään kihlakuntaan. Samaan aikaan näissä neljässä kihlakunnassa on kaikkiaan vain 20,7% läänin metsien yleisestä desjatiinamäärästä. Ja päinvastoin, kahdessa kihlakunnassa, joissa on 51,7% kaikista metsävaroista, on kaikkiaan vain 2,6% kasvituotteita jalostavista kotiteollisuudenharjoittajista (s. 25), t.s. osoittautuu, että tälläkin alalla ovat asiat juuri päinvastoin, tässäkin „Kuvaus” toteaa, että raaka-aineet ovat muualta tuotuja (s. 26)*. Me huomaamme siis sen sangen mielenkiintoisen tosiasian, että kotiteollisuusalojen kehityksen edellä käy jo juurensa syvälle laskenut *tavarankierto* (ollen se tuon kehityksen ehtona). Tämä seikka on sangen tärkeä, sillä se osoittaa, ensinnäkin, miten kauan sitten on jo muodostunut tavaratalous, jossa kotiteollisuus on vain yhtenä jäsenenä ja miten järjetöntä sen vuoksi on kuvata meidän kotiteollisuuttamme jonakin tabula rasan** tapaisena, jonka kehitys „voi” muka vielä lähteä erilaisia teitä. Tutkijat sanovat, esim., että Permin „koteollisuudessa heijastuu edelleenkin niiden kulkuteiden vaikutus, jotka ovat määränneet seudun kaupallis-teolliset piirteet ei ainoastaan rautateitä edeltäneenä, vaan jopa jo reforminedellisenäkin kautena” (s. 39). Todellakin, Kungurin kaupunki oli Etu-Uralin liikennesolmuna: sen kautta käy Siperian valtatie, joka yhdistää Kungurin Jekaterinburgiin ja sivuteitse myöskin Shadrinskiin; Kungurin kautta käy toinenkin kauppatie — Goroblagodatskajan valtatie, joka yhdistää Kungurin Osaan. Ja vihdoin Birskin valtatie yhdistää Kungurin Krasnoufimskiin. „Näin siis näemme, että läänin kotiteollisuus on keskittynyt piireihin kulkuteiden solmukohtien mukaan: Etu-Uralilla — Kungurin, Krasnoufimskin ja Osan kihlakuntiin; Taka-Uralilla — Jekaterinburgin ja Shadrinskin kihlakuntiin” (s. 39). Muistutamme lukijalle, että juuri nämä 5 kihlakuntaa muodostavat kotiteollisuuden kehittyneisyyden kannalta ensimmäisen kihlakuntaryhmän

* Nämä kotiteollisuudenharjoittajien kaksi lajia, s.o. karjantuotelta ja kasvi-raaka-aineita muokkaavat, muodostavat siis $33\% + 28\% = 61\%$ kotiteollisuudenharjoittajien koko lukumäärästä. Metallien muokkauksessa työskentelee 25% kotiteollisuudenharjoittajista (s. 20).

** — puhdas paikka. *Toim.*

ja että niihin on keskittynyt 70% kotiteollisuudenharjoittajien koko lukumäärästä. Toiseksi, tämä seikka osoittaa meille, että se „vaihtojärjestelmä” kotiteollisuudessa, josta maalaisisännän puolestapuhujat kotiteollisuuden hengessä niin kevytmielisesti jaarittelevat, on todellisuudessa *jo tuotu* eikä sitä ole luonut kukaan muu kuin koko Venäjän kauppiasluokka. Alempana näemme vielä paljonkin todisteita siitä. Vain kotiteollisuudenharjoittajain kolmannessa luokassa (metallien muokkaajat) raaka-aineen hankinta ja sen muokkaus kotiteollisuudenharjoittajilla osoittautuu sopusuhtaiseksi: 4:ään kihlakuntaan, joissa tuotetaan 70,6% kaikesta valuraudasta ja raudasta, on keskittynyt 70% tämän tuotantoalan kotiteollisuudenharjoittajista. Mutta tällä alalla itse raaka-aine on jo suuren tehdasmaisen vuoriteollisuuden tuotetta, ja tällä teollisuudella on „omat käsityksensä” „kotiteollisuudenharjoittajasta”, kuten tulemme näkemään.

II

„KOTITEOLLISUUDENHARJOITTAJA” JA PALKKATYÖ

Siirrymme selostamaan tietoja palkkatyöstä Permin läänin kotiteollisuudessa. Toistamatta edellä esitettyjä absoluuttisia numerotietoja rajoitumme osoittamaan vain mielenkiintoisimmat prosenttisuhteet:

	I ryhmä				II ryhmä				Kaikkiaan
	Alaryhmät			Yhteensä	Alaryhmät			Yhteensä	
	1	2	3		1	2	3		
Prosentteissa ilkkettä, joissa on palkkatyöläisiä	30,6	17,4	24,1	23,6	37,8	24,4	36,1	34,2	26,9
toimivat vain palkkatyöläisillä	1,3	1,2	0,7	1,1	1,6	1,4	0,3	1,0	1,1
joissa on palkkatyöläisiä 6 tai enemmän	2,0	0,1	1,4	1,1	1,3	0,8	0,4	0,8	0,9
Palkkatyöläisiä	29,4	14,1	23,2	22,7	31,2	29,3	27,4	28,3	24,5
Keskimmäisin työläisiä 1 ilkkettä kohti	Perheeseen kuuluvia	1,8	1,5	1,9	1,6	1,7	1,4	1,6	1,6
	Palkattuja	0,75	0,23	0,57	0,48	0,78	0,43	0,63	0,63
	Yhteensä	2,6	1,7	2,5	2,1	2,5	1,8	2,2	2,2
% %:ssa lakkosta, joissa on perheeseen kuuluvia työläisiä 3 tai enemmän	20,3	7,8	20,9	15,1	18,5	8,6	14,3	14,6	14,9

Näemme siis, että maatalviljelemättömillä on *suurempi* prosenttimäärä palkkatyöläisiä kuin maatalviljelevillä, ja että tämä eroavaisuus riippuu *pääasiallisesti* 2:sesta alaryhmästä: maanviljelystä harjoittavilla käsityöläisillä on palkkatyöläisten prosentti — 14,1%, mutta niillä, joilla ei ole maanviljelystä, se on 29,3%, t.s. enemmän kuin kaksi kertaa suurempi. Kahdessa muussa alaryhmässä on palkkatyöläisten prosenttisuhte II ryhmässä jonkin verran suurempi kuin I ryhmässä. Edellä jo mainittiin, että tämä ilmiö on tulos siitä, että maanviljelysväestön keskuudessa kapitalismi on heikommin kehittyntä. Permiläiset narodnikit, samoin kuin kaikki muutkin narodnikit, julistavat tietysti tämän maanviljelijäin aseman edullisuudeksi. Ryhtymättä tässä väittelyyn siitä yleiskysymyksestä, voidaanko kyseessä olevien yhteiskuntataloudellisten suhteiden kehittymättömyyttä ja takapajuisuutta pitää edullisuutena, huomautamme vain, että alla esitettävistä tiedoista käy selville, että tuona maanviljelijäin edullisuutena on vähäisten ansiotulojen saanti.

Mielenkiintoista on todeta, että eroavaisuus eri *ryhmien välillä* palkkatyön käytössä osoittautuu olevan pienempi kuin ero *saman ryhmän eri alaryhmien välillä*. Toisin sanoen teollisuuden taloudellinen rakenne (käsityöläiset — tavarantuottajat — ylösostajain työläiset) vaikuttaa voimakkaammin palkkatyön käytön asteeseen kuin yhteys maanviljelykseen tai tämän yhteyden puuttuminen. Esim. maanviljelystä harjoittava pientavarantuottaja on lähempänä sellaista pientavarantuottajaa, jolla ei ole maataloutta, kuin maanviljelijä-käsityöläistä. Ensimmäisen alaryhmän palkkatyöläisten prosenttiluku on I ryhmässä 29,4% ja II ryhmässä — 31,2%, silloin kun I ryhmän 2:sessä alaryhmässä se on vain 14,1%. Aivan samoin ylösostajaa varten työskentelevä maanviljelijä on lähempänä maatalviljelemättöntä, ylösostajaa varten työskentelevää kotiteollisuudenharjoittajaa (23,2% palkkatyöläisiä ja 27,4%) kuin maanviljelijä-käsityöläistä. Tämä osoittaa meille, miten kapitalistisen tavaratuotannon suhteiden yleinen valta maassa tasoittaa eron teollisuuteen osallistuvan maanviljelijän ja teollisuuteen osallistuvan ei-maanviljelijän välillä. Kotiteollisuudenharjoittajien tuloja koskevat tiedot osoittavat tämän eron

tasoittumisen vieläkin selvemmin. Toinen alaryhmä, kuten jo mainittiin, on poikkeuksena siitä; mutta jos palkkatyöläisten prosenttiluvun asemesta otetaan tiedot siitä, mikä määrä palkkatyöläisiä tulee keskimäärin jokaista liikettä kohti, niin näemme, että maanviljelijä-käsityöläiset ovat lähempänä niitä käsityöläisiä, joilla ei ole maanviljelystä (0,23 ja 0,43 palkkatyöläistä jokaista liikettä kohti) kuin muiden alaryhmien maanviljelijöitä. Yhden liikkeen keskimääräinen henkilöluku on käsityöläisillä molemmissa ryhmissä melkein sama (1,7 ja 1,8 henkeä liikettä kohti), silloin kun kummankin ryhmän alaryhmissä tämä henkilöluku vaihtelee kovin suuresti (I: 2,6 ja 1,7; II: 2,5 ja 1,8).

Tiedot liikeyritysten keskimääräisestä henkilöluvusta jokaisessa alaryhmässä osoittavat niin ikään sen mielenkiintoisen tosiasian, että molempien ryhmien käsityöläisillä tämä henkilöluku on pienin: 1,7 ja 1,8 työläistä verstaasta kohti. Käsityöläisten keskuudessa on siis vallitsevana kaikkein hajallisin tuotanto, yksityiset tuottajat ovat eniten eristyneitä toisistaan, kooperatio on vähimmin käytössä tuotannossa. Etutilalla tässä suhteessa ovat molemmissa ryhmissä ensimmäiset alaryhmät, s.o. isäntämiehet, jotka tekevät työtä vapaata myyntiä varten. Verstaiden työläismäärä on niissä suurin (2,6 ja 2,5 henkilöä); suuriperheisiä kotiteollisuudenharjoittajia on niissä eniten (nimitäin sellaisia, joissa on 3 tai enemmän omaan perheeseen kuuluvia työläisiä, on 20,3% ja 18,5%; pienenä poikkeuksena on I ryhmän 3:s alaryhmä, jossa on 20,9%); sen ohella niissä käytetään eniten palkkatyötä (0,75 ja 0,78 palkkalaista jokaista työverstaasta kohti); suuria liikkeitä on eniten (2,0% ja 1,3% sellaisia liikkeitä, joissa on 6 palkkatyöläistä tai enemmän). Siis tässä käytetään kooperatiota tuotannossa laajamittaisimmin ja siihen on päästy käyttämällä eniten palkkatyötä samalla kun oman perheen henkilöluku on suurin (1,8 ja 1,7 omaan perheeseen kuuluvaa työläistä liikettä kohti; vähäisenä poikkeuksena on I ryhmän 3:s alaryhmä, jossa on 1,9 henkeä).

Tämä viimeksimainittu seikka johtaa meidät sangen tärkeään kysymykseen perhetyön ja palkkatyön keskinäissuhteesta „kotiteollisuudenharjoittajilla”, pannen epäilemään

vääriksi vallitsevia narodnikkilaisia oppirakennelmia, joiden mukaan palkkatyö muka vain „täydentää” oman perheen työtä kotiteollisuustuotannossa. Permiläiset narodnikit kannattavat tätä mielipidettä järkeillen 55. sivulla, että „kotiteollisuudenharjoittajien ja kulakiston intressien samaistamisen” kumoaa se, että varakkaimmilla kotiteollisuudenharjoittajilla (I ryhmä) on perheen henkilöluku suurin, mutta „jos kotiteollisuudenharjoittaja tavoittelisi vain voittoa, mikä on kulakiston ainoana kannustimena, eikä oman tuotantonsa lujittamista ja kehittämistä, käyttämällä siihen perheensä kaikkia voimia, niin meillä olisi oikeus odottaa, että liikeyritysten tässä alaryhmässä olisi pienin prosenttiluku osoittamassa niitä oman perheen jäseniä, jotka ovat uhranneet työnsä tuotannolle” (?!). Kummallinen päätelmä! Kuinka voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, mikä merkitys on „omakohtaisella osallistumisella työhön” (s. 55) käsittelemättä palkkatyötä koskevia tietoja? Ellei suuriperheisten kotiteollisuudenharjoittajien varallisuus ilmentäisi kulakkimaisia tendenssejä, niin silloin me näkisimme heillä olevan *pienimmän* prosenttimäärän palkkatyöläisiä, *pienimmän* prosenttimäärän liikkeitä, joissa käyteen palkkatyöläisiä, *pienimmän* prosenttimäärän liikkeitä, joissa on suuri määrä työläisiä (enemmän kuin viisi), *pienimmän* määrän työläisiä keskimäärin jokaista liikeyritystä kohti. Todellisuudessa varakkaimmat kotiteollisuudenharjoittajat (1. alaryhmä) ovat *kaikissa näissä suhteissa ensimmäisellä* sijalla, *eivätkä viimeisellä*, ja näin siitä huolimatta, vaikka heillä on suurimmat perheet ja eniten omaan perheeseen kuuluvia työläisiä, vaikka tässä alaryhmässä on suurin prosenttimäärä kotiteollisuudenharjoittajia, joilla on omaan perheeseen kuuluvia työläisiä 3 tai useampia! On selvää, että tosiasiat puhuvat juuri päinvastaista kuin mitä narodnikki haluaisi saada ne puhumaan: kotiteollisuudenharjoittaja pyrkii nimenomaan saamaan voittoa samaa tietä kuin kulakkiluokkakin; hän käyttää hyväkseen suurempaa varallisuutta (jonka eräänä ehtona on suuriperheisyys) voidakseen käyttää *enemmän* palkkatyötä. Ollen perhetyöläisten lukumäärän suhteen paremmassa asemassa kuin muut kotiteollisuudenharjoittajat hän käyttää sitä hyväkseen tunkeakseen pois toisia,

palkaten *mahdollisimman paljon* työläisiä. „Perhekooperatio”, josta herrat V. V. ynnä muut narodnikit niin mielellään ja liikuttavasti puhuvat (vertaa „Kotiteoll.”, I, s. 14), on kapitalistisen kooperation kehityksen takeena. Lukijasta, joka on tottunut narodnikilaisiin ennakkoluuloihin, se tuntuu tietysti paradoksilta, mutta se on tosiasia. Saadaksemme tarkat tiedot tästä kysymyksestä, meidän pitäisi tietää, paitsi laitosten jakaantuminen perheeseen kuuluvien ja palkkatyöläisten lukumäärän mukaan (mikä „Kuvauksessa” annetaan), myöskin perheen oman ja palkkatyön erilaiset *yhdistelmät*. Talouksittain kootut tiedot tarjosivat täyden mahdollisuuden sellaiseen yhdistelyyn, mahdollisuuden laskea, kuinka paljon jokaisessa liikeryhmässä perhetyöläisten mukaan jaettuna on liikkeitä, joissa on 1, 2 j.n.e. palkkatyöläistä. Valitettavasti sitä ei ole tehty. Täydentääksemme edes jossain määrin tätä puutteellisuutta turvaudumme edellämainittuun teokseen: „Kotiteoll. j.n.e.”. Siinä on esitetty nimenomaan kombinoidut taulukot liikeyrityksistä perheeseen kuuluvien ja palkkatyöläisten lukumäärän mukaan. Taulukot on laadittu viideltä eri elinkeinoalalta käsittäen ne kaikkiaan 749 liikettä, joissa on 1.945 työläistä (main. teos, I, s. 59, 78, 160; III, s. 87 ja 109). Voidaksemme analysoida näitä tietoja meitä kiinnostavan kysymyksen — perhetyöläisten ja palkkatyön välisen suhteen — kannalta, meidän on jaettava kaikki liikkeet ryhmiin työläisten yleisen lukumäärän mukaan (sillä juuri työläisten yleinen lukumäärä osoittaa verstaan suuruuden ja missä määrin tuotannossa ilmenee kooperointia) sekä määrättävä perheenjäsenten oman työn ja palkkatyön merkitys jokaisessa ryhmässä. Otamme 4 ryhmää: 1) liikkeet, joissa on 1 työläinen; 2) 2—4 työläistä; 3) 5—9 työläistä, ja 4) liikkeet, joissa työläisiä on 10 tai enemmän. Tällainen jako työläisten lukumäärän mukaan on sitäkin välttämättömämpää, koska liikeyritykset, joissa on 1 työläinen, ja liikeyritykset, joissa on 10 työläistä, ovat nähtävästi kerrassaan erilaisia taloustyyppisiä; olisi kerrassaan järjetön teko yhdistää ne ja laskea sitten „keskimääräiset luvut”, kuten tuonnempana näemme „Kuvauksen” tiedoissa tehdyn. Edellä tehty ryhmittely antaa tällaiset tiedot:

Liikeryhmät työläisten yleisen lukumäärän mukaan	Liikkeiden määrä	Työläisten määrä			Palkkatyötä käyt- ävien liikkeiden määrä	Niiden %-luku	Yhtä liikettä kohti tulee työläisiä		
		Perheeseen kuuluvia	Palkkatyö- läisiä	Yhteensä			Perheeseen kuuluvia	Palkkatyö- läisiä	Yhteensä
Liikkeet, joissa on 1 työläinen	345	343	2	345	2	0,5	0,995	0,005	1,00
„ „ 2—4 työläistä	319	559	251	810	143	44,8	1,76	0,78	2,54
„ „ 5—9 „	59	111	249	360	53	89,8	1,88	4,22	6,10
10 tai enemmän	26	56	374	430	26	100	2,15	14,38	16,53
<i>Yhteensä</i>	749	1.069	876	1.945	224	29,9	1,43	1,16	2,59

Täten nämä yksityiskohtaiset tiedot siis vahvistavat täydellisesti edellä esitetyn, ensi näkemältä paradoksaaliselta näyttävän väittämän: mitä suurempi liikeyritys on työläisten yleisen lukumäärän puolesta, sitä enemmän perheeseen kuuluvia työläisiä tulee jokaista liikettä kohti, sitä laajempaa siis on „perhekooperatio”, mutta samalla laajenee myöskin kapitalistinen kooperatio ja laajenee verrattomasti nopeammin. Siitä huolimatta, vaikka varakkaammilla kotiteollisuudenharjoittajilla on suurin määrä oman perheen työläisiä, he vielä palkkaavat paljon palkkatyöläisiä: „perhekooperatio” on kapitalistisen kooperation ehto ja perusta.

Tarkastelkaamme vuoden 1894/95 tilastotiedustelun antamia tietoja perheenjäsenten työstä ja palkkatyöstä. Perheeseen kuuluvien työläisten lukumäärän puolesta liikkeet jakaantuvat seuraavasti:

Liikkeitä, joissa on 0 oman perheen työläistä	97	% :ssa 1,1
„ „ „ 1 „ „ „	4.787	53,2
„ „ „ 2 „ „ „	2.770	30,8
„ „ „ 3 „ „ „	898	10,0
„ „ „ 4 „ „ „	279	3,1
„ „ „ 5 tai yli „ „ „	160	1,8
<i>Yhteensä</i>	8.991	100

Tässä on todettava, että vallitsevina ovat yksinäiset: heitä on enemmän kuin puolet. Vaikkapa olettaisimme niinkin, että kaikissa liikkeissä, joissa käytetään yhtyneenä perheen-

jäsenten työtä ja palkkatyötä, on korkeintaan yksi henkilö oman perheen väkeä, niin sittenkin osoittautuisi aivan yksinäisiä olevan 2 1/2 tuhatta. Nämä edustavat hajallisimpia tuottajia, pienverstaiden suurinta hajallisuutta,—hajallisuutta, joka on yleensä ominaista ylistetylle „kansantuotannolle”. Katsokaamme vastakkaista kohtiota, suurimpia työverstaita:

			%	Palkkatyö- läisten määrä*	Yhtä liikettä kohti palkkatyöl.
Liikettä, joissa on	0 palkkatyöläistä	6.567	73,1	—	—
„ „ „	1 „	1.537	17,2	1.537	1
„ „ „	2 „	457	5,1	914	2
„ „ „	3 „	213	2,3	639	3
„ „ „	4 „	88	0,9	352	4
„ „ „	5 „	44	0,5	220	5
„ „ „	6—9 „	41	0,9	290	7,1
„ „ „	10 tai yll „	44			
Yhteensä		8.991	100	4.904	0,5

Näin siis kotiteollisuudenharjoittajien „pikku”-liikkeet paisuvat toisinaan huomattaviin mittoihin: 85 suurimpaan liikkeeseen on keskittynyt miltei neljäsosa koko palkkatyöläismäärästä; yhdessä tällaisessa liikeyrityksessä on keskimäärin 14,6 yksilötyöläistä. Nämä ovat jo tehtailijoita, kapitalististen liikkeiden omistajia **. Kooperatio kapitalistisella pohjalla on tässä edustavasti käytännössä: 15 työläistä käsittävissä liikkeissä työnjako on mahdollista enemmän tai vähemmän huomattavassa mitassa, voidaan säästävämmin käyttää rakennuksia ja työkaluja, samalla kun niiden määrä on suurempi ja monipuolisempi. Raaka-aineiden hankinta ja tuotteiden realisointi on näissä oloissa pakostakin laajaa, mikä halventaa tuntuvasti raaka-aineita ja niiden kuljetuskulunkeja, helpottaa realisointia ja antaa mahdollisuuden pitää yllä oikeita liikesuhteita. Kun alempana esitämme tuloja koskevia tietoja, niin näemme vuoden 1894/95 tilastotiedustelun vahvistavan tämän. Tässä riittää, kun mainitsemme nämä yleisesti tunnetut teoreettiset väittämät. Siitä voi ymmärtää, että tällaisten liikkeiden sekä teknilliset että taloudelliset piirteet eroavat radikaalisesti

* Laskettu „Kuvauksen” tietojen mukaan (s. 54 ja palkkatyöläisten yleinen lukumäärä).

** Valtaosaltaan „tehtamme” (kuten niitä nimitetään virallisissa tilastoissa) ovat sellaisia, joissa on vähemmän kuin 16 työläistä kussakin, nimittäin 15 tuhatta 21 tuhannesta tuotantolaitoksesta. Kts. „Tehdashakemisto vuodelta 1890”.

yhden henkilön verstaista, eikä voida tarpeeksi ihmetellä sitä, että permiläiset tilastotieteilijät ovat kuitenkin tohtineet *yhdistää* ne yhteen ja laskea niistä summittaiset „keskiarvot”. Voidaan jo a priori * sanoa, että sellaiset keskiarvot ovat kerrassaan vääriä ja että talouksittain kerättyjen tietojen käsittelyssä olisi pitänyt sen lisäksi, että luokiteltiin kotiteollisuudenharjoittajat ryhmiin ja alaryhmiin, ryhmitellä ne myös liikeyrityksissä olevien työläisten lukumäärän mukaan (sekä perheen omat että palkkatyöläiset yhdessä). Ilman tällaista jakoa ei mitenkään voida saada tarkkoja tietoja enempää tuloista kuin siitäkään, millä ehdoilla raaka-aineet ostetaan ja tuotteiden myynti tapahtuu, ei tuotantotekniikasta, ei palkkatyöläisten asemasta yksityisiin liikkeenharjoittajiin verraten, eikä suurten ja pienten verstaiden välisestä suhteesta,— kuitenkin kaikki nämä ovat mitä tärkeimpiä kysymyksiä, kun tutkitaan „kotiteollisuuden” ekonomiikkaa. Permiläiset tutkijat yrittävät tietysti heikentää kapitalististen verstaiden merkitystä. Jos on olemassa liikkeitä, joissa on oman perheen työläisiä 5 ja enemmänkin — järkeilevät he,— niin „tuotannon kapitalistisen” ja „kotiteollisen muodon” välisellä kilpailulla (sic!) voi siis olla merkitystä vasta silloin, kun laitoksessa on enemmän kuin viisi palkkatyöläistä, mutta sellaisia liikkeitä on kaikkiaan 1%. Tuo päätelmä on kerrassaan keinotekoinen: ensiksikin, liikkeet, joissa olisi 5 perheeseen kuuluvaa ja 5 palkkatyöläistä, on pelkkä abstraktio, joka on voinut syntyä vain tietojen riittämättömän käsittelyn seurauksena, sillä palkkatyötä käytetään yhdessä oman perheen työvoiman kanssa. Liike, jossa on 3 oman perheen työläistä, palkkaa vielä 3 työläistä ja sillä tulee silloin olemaan enemmän kuin 5 työläistä ja sillä on kokonaan toisenlaiset kilpailumahdollisuudet yksinäisiin kotiteollisuudenharjoittajiin verrattuna. Toiseksi, jos tilastotieteilijät olisivat todella halunneet tutkia kysymystä „kilpailusta” eri liikkeiden välillä, jotka eroavat toisistaan palkkatyön käytössä, niin mikseivät he olisi voineet ottaa talouksittain tehdyn tilastotiedustelun antamia tietoja? mikseivät he olisi voineet ryhmitellä liikkeitä sen mukaan, kuinka paljon niissä on työläisiä ja esittää tiedot tuloista? eiköhän tilastotieteilijöille, joilla on hallussaan mitä runsain

* — etukäteen. *Toim.*

** — sillä tavalla! *Toim.*

aineisto, olisi sopivampaa tutkia asiaa faktatietojen pohjalla kuin esittää lukijalle kaikenlaisia luulotelmiaan ja kiirehtiä siirtymään tosiasioista narodnikkilaisuuden vihollisten „nuijimiseen“?

...,Kapitalismin kannattajain kannalta tämä prosentti ehkä katsotaan riittäväksi, jotta sen nojalla voitaisiin ennustaa kotiteollisuusmuodon kiertämätöntä rappeutumista kapitalistiseksi, mutta todellisuudessa se ei tässä suhteessa esiinny minään uhkaavana entenä, erikoisesti seuraavien seikkojen vuoksi” (s. 56)...

Miten herttaista, eikä tottal! Sen sijaan, että olisivat viitsineet valita käsillä olevasta aineistosta *kapitalistisia* liikkeitä koskevat tarkat tiedot, tekijät *yhteenlaskivat* nämä ja yksinäisten yrittelijäin liikkeet ja lähtivät väittämään joitakin „ennustajia” vastaan! — Emme tiedä, mitä jotkut permiläisille tilastomiehille epämieluisat „kapitalismin kannattajat” ryhtyisivät ennustelemaan, mutta me puolestamme sanomme vain, että kaikilla näillä fraaseilla ainoastaan verhotaan tosiasioiden kiertämisyritystä. Ja tosiasiat osoittavat, ettei ole mitään erikoista „kotiteollisuuden tuotantomuotoa” (se on „kotitekoisten” taloustieteilijöiden keksintöä), että pienistä tavarantuottajista kasvaa suuria kapitalistisia liikeyrityksiä (taulukossa tapasimme kotiteollisuudenharjoittajan, jolla on 65 palkkatyöläistä! s. 169), ja että tutkijain velvollisuutena oli ryhmitellä tiedot siten, että me voisimme seurata tätä prosessia, vertailla erilaisia liikkeitä toisiinsa sikäli, *mikäli ne lähenevät kapitalistisia liikkeitä*. Permiläiset tilastotieteilijät eivät ole itse tehneet sitä eivätkä antaneet meillekään mahdollisuutta tehdä sitä, sillä taulukoissa on kaikki tämän alaryhmän liikkeet pantu yhteen eikä nyt voida erottaa tehtailijaa yksinäisestä liikkeenharjoittajasta. Laatijat peittelevät omaa laiminlyöntiään turhanpäiväisillä sentensseillä. Suuria liikkeitä, nähkääs, on vain 1%, ja poikkeuksista huolimatta heidän johtopäätelmänsä, jotka on tehty 99% pohjalla, pysyvät muuttumattomina (s. 56). — Mutta eihän tuo yksi prosentti, tuo yksi sadasosa, ole sama kuin muut sadasosat! Yksi suuri liike korvaa enemmän kuin 15 niiden yksinäisten teollisuudenharjoittajien liikettä, jotka tekevät yli 30 „sadasosaa” (liikkeiden koko lukumäärästä)! Näin on työläisten lukumäärän mukaan laskettaessa. Mutta jos otettaisiin tiedot kokonaistuotosta tahi puhdas tulo, niin

osoittautuisi, ettei yksi suuri liike korvaa enää 15:tä, vaan ehkäpä 30 liikettä *. Tähän „yhteen sadasosaan” liikkeistä on keskittynyt *netjäsosa* kaikista palkkatyöläisistä, mikä tekee keskimäärin 14,6 työläistä jokaista liikettä kohti. Tehdäksemme tämän viimeksimainitun luvun lukijalle jonkin verran havainnollisemmaksi otamme Permin lääniä koskevat numerotiedot „Venäjän tehdasteollisuuden tietokokoelmasta” (kauppa- ja manufaktuuridepartementin julkaisu). Koska numerot vaihtelevat suuresti vuosittain, otamme keskimääräisluvut 7 vuoden ajalta (1885—1891). Tulokseksi saamme Permin läänissä 885 „tehdasta ja tuotantolaitosta” (meidän virallisten tilastojemme käsittämässä mielessä), joiden tuotanto tekee yhteensä 22.645.000 ruplaa ja työläisiä on 13.006 henkeä, joten „keskimäärin” yhtä tehdasta kohti tulee juuri 14,6 työläistä.

Tuokeakseen sitä mielipidettään, ettei suurilla liikkeillä ole tärkeätä merkitystä, „Kuvauksen” laatijat vetoavat siihen, että kotiteollisuudenharjoittajilla on palkkatyöläisten joukossa kovin vähän vuosityöläisiä (8%), suurin osa on kappalepalkalla. (37%), kausityöläisiä (30%) ja päiväläisiä (25%, s. 51). Kappalepalkalla työskentelevät „tekevät tavallisesti työtä kotona omilla työkaluillaan ja omilla ruuissaan”, ja päiväläisiä otetaan „tilapäisesti”, siten kuin maatyöläisiä. Tällaisissa oloissa „palkkatyöläisten suhteellisen suuri lukumäärä ei meille ole vielä ehdottomana tunnusmerkkinä siitä, että nämä liikeyritykset ovat tyypiltään kapitalistisia” (56)... „Vakaumuksemme on se, ettei kappalepalkalla työskentelevä eikä päiväläinen muodosta yleensä länsieurooppalaisen proletariaatin kaltaisia työväenluokan kaadereita; näinä kaadereina voivat olla vain vakinaiset vuosityöläiset”.

Emme voi olla kehaisematta permiläisiä narodnikkeja siitä, että heitä kiinnostaa kysymys venäläisten palkkatyöläisten suhteesta „länsieurooppalaiseen proletariaattiin”. On sanomattakin selvää, että kysymys on mielenkiintoinen! Mutta kuitenkin me haluaisimme mieluummin kuulla tilastotieteilijöiltä väitteitä, jotka perustuisivat tosiasioihin eikä „vakaumukseen”. Oman „vakaumuksen” lausuminen ei näet

* Alempana esitetään tiedot liikkeiden jakaantumisesta puhtaan tulonsa mukaan. Näiden tietojen mukaan 2.376 liikkeessä. Joissa tulot ovat minimaalisen pienet (50 ruplaan saakka) yhteinen puhdas tulo on 77.900 ruplaa, mutta 80 liikkeessä, joissa tulot ovat maksimaaliset, se on = 83.150 ruplaa. Se tekee yhtä „liikettä” kohti 32 rpl. ja 1.039 rpl.

voi aina saada toisia vakuuttuneiksi... Eiköhän sentään olisi parempi, että tiedoitettaisiin enemmän tosiasioita sen asemesta, että lukijalle kerrotaan herrojen NN:n ja MM:n „vakaumuksista”? Sillä „Kuvauksessa” on uskomattoman vähän esitetty tosiasioita palkkatyöläisten asemasta, työoloista ja työpäivän pituudesta erisuuruissa liikkeissä, palkkatyöläisten perheistä j.n.e. Jos järkkellyä siitä, missä suhteessa venäläiset työläiset eroavat länsieurooppalaisesta proletariaatista, käytettäisiin vain tämän aukon salaamiseksi, niin silloin meidän olisi otettava kehaisumme takaisin...

Kaikki, mitä „Kuvauksesta” saamme tietää palkkatyöläisistä, on niiden jako 4:ään ryhmään: vuosi-, kausi-, urakka- ja päivätyöläiset. Näihin ryhmiin tutustumiseksi on poimitava kirjasta sinne tänne siroteltuja tietoja. 29 elinkeinoammattin (43:sta) osalta on mainittu työläisten lukumäärät ryhmittäin ja heidän palkkansa. Näissä 29 elinkeinoammattissa on 4.795 palkkatyöläistä ja heidän yhteinen palkkasummansa on 233.784 ruplaa. Kaikissa 43 elinkeinoammattissa on yhteensä 4.904 palkkatyöläistä, joiden yhteinen palkkasumma on 238.992 ruplaa. Meidän yhteenvetomme käsittää siis 98% palkkatyöläisistä ja heidän ansioistaan. Tässä ovat en regard * „Kuvauksen” ** ja meidän yhteenlaskumme antamat numerot:

	„Kuvauksen” mukaan on palkkatyöläisiä		Yhteenvedon numerot				
		%	Palkkatyöläisten määrä	%	Yhteensä rpt.	Heidän ansiotulonsa: Yhtä työt. kohti	%***
Vuosityöläisiä	379	8	351	7,4	26.978	76,8	100
Kausityöläisiä	1.496	30	1.432	29,8	40.958	28,6	37
Kappalepalkalla	1.812	37	1.577	32,9	92.357	58,5	76,1
Päiväläisiä	1.217	25	1.435	29,9	73.491	51,2	66,7
Yhteensä	4.904	100	4.795	100	233.784	48,7	

Osoittautuu, että „Kuvauksen” yhteenvedoissa on joko virheitä tahi painovirheitä. Tämä vain sivumennen sanoen. Suurinta mielenkiintoa herättävät palkkatiedot. Kappalepalkalla työskentelevien, joista „Kuvauksessa” sanotaan, että „kappaletyö on oikeastaan lähin vaihe tiellä taloudelli-

* — vertailua varten. Toim.

** Sivu 50. „Kuvauksessa” ei ole tehty yhteenveitoja palkkojen suuruudesta.

*** Vuosityöläisen ansio on otettu 100:ksi.

seen itsenäisyyteen" (s. 51—nähtävästi myöskin „meidän vakaumuksemme mukaan“?) palkka osoittautuu olevan *tuntuvasti pienempi* kuin on vuosityöläisen palkka. Jos se tilastotieteilijäin väite, että vuosityöläinen elää tavallisesti isännän ruuissa, mutta kappalepalkkalainen omissaan, ei perustu ainoastaan heidän „vakaumukseensa“, vaan myöskin faktatietoihin, niin tämä ero tulee vieläkin suuremmaksi. Kummallisella tavalla nuo Permin läänin kotiteollisuutta harjoittavat isännät turvaavat työläisilleen „tien itsenäistymiseen“! Tuo turvaaminen merkitsee *palkkojen alentamista*... Työkauden vaihtelut eivät ole niin suuria, kuten tulemme näkemään, että ne selittäisivät tämän eron. Edelleen on sangen mielenkiintoista panna merkille, että päiväläisen palkka on 66,7% vuosityöläisen palkasta. Jokainen päivätyöläinen on siis työssä keskimäärin noin 8 kuukautta vuodessa. Ilmeisesti tässä olisi oikeampaa puhua joutumisesta „tilapäisesti“ pois teollisuudesta (jos päiväläiset tosiaankin itse hankkiutuvat pois teollisuudesta, eikä isäntä itse jätä heitä työttä) kuin „palkkatyössä vallitsevana olevasta tilapäisestä aineksesta“ (s. 52).

III

„YHTEISÖ- JA TYÖPERIITYMISJÄRJESTYS“

Varsin mielenkiintoisia ovat kotiteollisuustiedustelun aikana melkein kaikista tutkimuksen alaisina olleista liikkeistä kootut tiedot niiden perustamisajasta. Tässä yleiset tiedot siitä:

Liikkeitä, jotka on perustettu	ennen v. 1845	640
	vuosina 1845 — 1855	251
	” 1855 — 1865	533
	” 1865 — 1875	1.339
	” 1875 — 1885	2.652
	” 1885 — 1895	3.469

Yhteensä 8.884

Me näemme siis, että reforminjälkeinen kausi aiheutti kotiteollisuuden erittäin voimakkaan kehityksen. Tätä kehitystä edistävät ehdot ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat nähtävästi sitä voimakkaammin, mitä pitemmälle mennään, koska jokaisen seuraavan vuosikymmenen aikana avataan liikkeitä yhä enemmän ja enemmän. Tämä ilmiö todistaa

havainnollisesti sitä, miten voimallisesti talonpoikaistossa käy tavaratuotannon kehitys, maanviljelyksen eristyminen teollisuudesta, yleensä kaupan ja teollisuuden kasvu. Me sanomme: „maanviljelyksen eristyminen teollisuudesta”, sillä tämä eristyminen alkaa aikaisemmin kuin maanviljelijäin eristyminen teollisuudenharjoittajista: jokainen tuotantolaitos, joka valmistaa tuotteita markkinoita varten, saa aikaan vaihtoa maanviljelijöiden ja teollisuudenharjoittajien välillä. Tällaisen tuotantolaitoksen ilmestyminen merkitsee siis sitä, että maanviljelijät lakkaavat valmistamasta tuotetta kotona ja ostavat sen torilta, ja tämä osto taas vaatii sitä, että talonpojan on myytävä maatalouden tuotteita. Kauppa- ja teollisuuslaitosten lukumäärän kasvu merkitsee niin ollen lisääntyvää yhteiskunnallista työnjakoa, tätä tavaratalouden ja kapitalismin yleistä perustaa*.

Narodnikikirjallisuudessa on esitetty mielipide, että *pientuotannon* nopea kehitys teollisuudessa reformin jälkeen ei ole luonteeltaan kapitalistinen ilmiö. On järkeilty siihen suuntaan, että pientuotannon kasvu todistaa sen voimaa ja elinkykyisyyttä suurtuotantoon verraten (hra V. V.). Tämä päätelmä on aivan väärä. Pientuotannon kasvu talonpoikaiston keskuudessa merkitsee uusien tuotantoalojen ilmaantumista, raaka-aineiden muokkauksen uusien alojen erottumista itsenäisiksi teollisuuden haaroiksi, yhteiskunnallisen työnjaon edistymistä, kapitalismin alkuprosessia, jota vastoin se, että suurliikkeet nielevät pikkuliikkeitä, merkitsee jo kapitalismin seuraavaa askelta, joka johtaa kapitalismin korkeimpien muotojen voittoon. Pienten liikkeiden leviäminen talonpoikaiston keskuudessa laajentaa tavarataloutta, valmistelee maaperää kapitalismille (synnyttäen pikkuisäntiä ja palkkatyöläisiä), ja se, että manufaktuuri ja tehdas nielevät pikkuliikkeitä, merkitsee sitä, että suurpääoma käyttää tätä möyhennettyä maaperää hyväkseen. Kun yhdessä maassa ovat samaan aikaan käynnissä nämä kaksi ristiriitaisilta näyttävää prosessia, niin siinä ei todellisuudessa ole mitään ristiriitaa: on aivan luonnollista, että kapitalismi maan kehittyneemmässä osassa tahi teollisuuden kehittyneemmällä alalla edistyy vetämällä pieniä kotiteollisuudenharjoittajia koneelliseen

* Senpä vuoksi, elleivät hra N. —onin hyökkäilyt „teollisuuden maanviljelyksestä irtautumista” vastaan olisi vain romantikon platonista huokailua, olisi hänen surkuteltava myöskin jokaisen kotiteollisuuslaitoksen ilmestymistä.

tehtaaseen, samalla kun syrjäisillä paikkakunnilla tahi teollisuuden jälkeensä jääneillä aloilla kapitalismin kehitysprosessi on vasta alkamassa ilmeten uusien tuotantotajain elinkeinoalojen syntymisenä. Kapitalistinen manufaktuuri „anastaa haltuunsa kansallisen tuotannon vain vähitellen, pohjautuen aina kaupunkien käsiteollisuuteen ja maaseudulla kotityönä harjoitettaviin sivuelinkeinoammattihin, jotka ovat sille laajana perustana (Hintergrund). Tuhotessaan sivuelinkeinoammatit yhdessä muodossa, erinäisillä teollisuusaloilla, muutamissa kohdissa, se herättää ne toisissa jälleen eloon” („Das Kapital”, I², S. 779 *).

Tietoja liikkeiden perustamisajasta ei myöskään ole „Kuvauksessa” käsitelty riittävästi: tiedot on esitetty vain kihlakunnittain, mutta ryhmittäin ja alaryhmittäin ei ole osoitettu tietoja liikkeiden perustamisajasta; ei ole muutaakaan ryhmityksiä (liikkeiden suuruuden mukaan, niiden sijainnin mukaan, ovatko ne elinkeinoalan keskuksessa vaiko ympäristökylissä j.n.e.). Käsittelemättä tilastotiedustelun antamia tietoja edes heidän itsensä hyväksymien ryhmien ja alaryhmien mukaan permiläiset narodnikit katsoivat tässäkin tarpeelliseksi tarjota lukijalle mielelmiä, jotka hämmästyttävät ultra-narodnikkimaisella hempeydellään ja... joutavuudellaan. Permiläiset tilastotieteilijät ovat tehneet sellaisen keksinnön, että „tuotannon kotiteollisuusmuodossa” on olemassa erikoinen liikkeiden „periytymismuoto”, nimittäin „yhteisö- ja työperiytymisjärjestys”, jota vastoin kapitalistisessa teollisuudessa on vallitsevana „perintöomistuksellinen periytymisjärjestys”, että „yhteisö- ja työperiytymisjärjestys tekee palkkatyöläisen elimellisesti itsenäiseksi isännäksi” (sic!), mikä ilmenee siten, että kun liikkeen isäntä kuolee eikä perijään joukossa ole perheeseen kuuluvia työläisiä, niin liike siirtyy toiselle perheelle, „mahdollisesti saman liikkeen palkkatyöläiselle”, sekä siinä, että „maan yhteisöomistus takaa yhtäläisesti sekä kotiteollisuusliikkeen isännälle että hänen palkkatyöläiselleen saman teollisen työtönsäisyyden” (s. 7, 68 y.m.).

Emme epäile, etteikö tämä permiläisten narodnikkien sepittäämä „yhteisö- ja työperustalle pohjautuva kotiteollisuusammattien periytymisjärjestys pääsisi ansaitsemalleen sijalle tulevassa kirjallisuudenhistoriassa rinnan herroille

* — „Pääoma”, I osa, 2. painos, s. 779⁸⁸. Toim.

V. V:lle, N. —onille ja muille kuuluvan yhtä imelän „kansantuotannon” teorian kanssa. Kumpikin teoria on samaa maata, kumpikin kaunistelee ja vääristelee todellisuutta manilovilaisten fraasien avulla. Jokainen tietää, että liikkeet, tarvikkeet, työvälineet y.m. ovat kotiteollisuudenharjoittajillakin yksityisomistuksessa olevaa *omaisuutta*, joka siirtyy *perintönä*, eikä lainkaan minkään yhteisöoikeuden mukaan, että yhteisö ei missään määrin takaa itsenäisyyttä ei teollisuudessa eikä edes maanviljelyksessäkään, että yhteisön sisällä on samanlaista taloudellista taistelua ja riistoa kuin sen ulkopuolellakin. Erikoinen „yhteisö- ja työperustalle pohjautuva” teoria on tehty siitä yksinkertaisesta tosiasiasta, että kun pikkuisännällä on vähäinen pääoma, niin hänen pitää itsensäkin tehdä työtä, että palkkatyöläinen *voi* päästä isännäksi (tietysti jos hän on säästäväinen ja pidättyväinen), mistä löytyy esimerkkejäkin, kuten „Kuvauksessa” s. 69 esitetään... Kaikki pikkuporvariston teoreetikot ovat aina lohdutelleet itseään sillä, että pientuotannossa työläinen *saattaa* päästä isännäksi, ja kukaan heistä ei ole ihanteissaan mennyt koskaan pitemmälle kuin työläisten pikkuisänniksi muuttaminen. „Kuvauksessa” yritetään jopa esittää „tilastotietojakin, jotka toteavat yhteisö- ja työperiytymisjärjestyksen alkamisen” (45). Tiedot koskevat nahkurinammattia. 129 liikkeestä 90 (t.s. 70%) on perustettu vuoden 1870 jälkeen, mutta vuonna 1869 laskettiin kotiteollisia nahkurinliikkeitä olleen 161 („paikkakuntaluettelon” mukaan), ja vuonna 1895 niitä oli 153. Liikkeet siirtyivät siis perheiltä toisille, mitä pidetäänkin „yhteisö- ja työperiytymisjärjestyksen periaatteena”. Luonnollisesti on naurettavaa kiistelläkin tätä halua vastaan pitää erikoisena „periaatteena” sitä, että pieniä liikkeitä helposti avataan ja suljetaan, että ne siirtyvät helposti käsistä toisiin j.n.e. Lisäämme muuten nahkurinammattista vielä, että — ensiksikin, siinä esitetyt tiedot liikkeiden perustamisajasta osoittavat, että tämä elinkeinonammatti on kehittynyt ajan kannalta paljon *hitaammin* kuin muut ammatit; toiseksi, vuosien 1869 ja 1895 vertaileminen on kerrassaan epävarmaa, sillä „kotiteollisen nahkurinliikkeen” käsite sekotetaan yhtä mittaa „nahkatehtaan” käsitteeseen. 1860-luvulla valtavalla enemmistöllä Permin lääniri „parkitsemistehtaista” (tehdastilastojen mukaan) tuotannon kokonaissumma oli alle 1.000 ruplaa vuodessa

(kts. „Raha-asiain ministeriön Vuosikokoelma”. I vihko, Pietari, 1869. Taulukkoja ja huomautuksia), silloin kun 1890-luvulla toisaalta liikkeet, joiden tuotanto oli alle 1.000 ruplan, poistettiin tehdasluetteloista; toisaalta taas „koti-teollisten nahkurinliikkeiden” joukkoon joutui paljon liikkeitä, joiden tuotantosumma oli yli 1.000 ruplaa, joutuipa tehtaita, joiden tuotanto oli 5—10 tuhatta ruplaa ja ylikin (kts. „Kuvauksen” s. 70. Taulukkojen s. 149 ja 150). Mitä merkitystä voi olla vuosien 1869 ja 1895 tietojen vertailemisella, kun kotiteollisen ja tehdasmaisen nahkurinliikkeen välinen ero on noin peräti epämääräinen? Kolmanneksi, vaikka olisi tottakin, että nahkurinliikkeiden lukumäärä on pienentynyt, niin eikö se voisi merkitä sitä, että paljon pieniä laitoksia on suljettu ja niiden tilalle on vähitellen avattu suurempia? Vai olisiko tuollainen „vaihtokin” vain omiaan vahvistamaan „yhteisö- ja työperiytymisjärjestyksen periaatteen”?

Ja kummallisuuden päätteeksi kaikkia näitä imeliä fraaseja „yhteisö- ja työperiaatteesta”, „yhteisötyön itsenäisyyden takeista” j.n.e. puhutaan juuri siitä samaisesta nahkurinammattista, jossa maatalviljelevät kotiteollisuudenharjoittajat ovat mitä selvintä tyyppiä pikkuporvareita (kts. alempana) ja joka on jättiläismäisesti keskittynyt kolmeen suureen liikeyritykseen (tehtaaseen), jotka ovat joutuneet kotiteollisuudenharjoittajien joukkoon yksinäisten yrittäjien ja käsityöläisten rinnalla. Tässä tuota keskittymistä osoittavat tiedot:

Tällä elinkeinoalalla on kaikkiaan 148 liikeyritystä. Työläisiä on 267 omaan perheeseen kuuluvia + 172 palkkatyöläistä = 439. Tuotannon summa = 151.022 rpl. Puhdas tulo = 26.207 rpl., siinä luvussa 3 liikettä, joissa on 0 omaan perheeseen kuuluvia + 65 palkkatyöläistä = 65. Tuotannon kokonaissumma = 44.275 rpl. Puhdas tulo = 3.391 rpl. (tekstin s. 70 ja taulukkojen s. 149 ja 150).

Toisin sanoen kolme liikeyritystä 148:sta („vain 2,1%”, kuten „Kuvauksessa” lohduttavasti sanotaan, s. 76) käsittää melkein kolmanneksen koko „koti-teollisuuden nahkatuotannosta”, tuottaen isännilleen tuhansiin nousevia tuloja ilman, että he ottavat mitenkään osaa tuotantoon. Alempana näemme paljon samanlaisia kummallisuuksia muistakin elinkeinoammateista. Mutta tätä elinkeinoammattia selostaessaan „Kuvauksen” laatijat ovat poikkeuksellisesti

pysähtyneet näihin kolmeen liikeyritykseen. Eräästä niistä sanotaan, että isäntä (maanviljelijä!) „on nähtävästi kiinni yksinomaan kauppatoimissa, omistaen nahkakaupat Belojarskin kylässä ja Jekaterinburgin kaupungissa” (s. 76—77). Esimerkki siitä, miten tuotantoon sijoitettu pääoma on yhtyneenä kauppaan sijoitettuun pääomaan. Ottakoot sen huomioon „Kuvauksen” tekijät, jotka kuvailevat „kula-kistoa” ja kauppatoimia jonakin muualta kulkeutuneena, tuotannosta irrallisena ilmiönä! Toisessa laitoksessa perheeseen kuuluu 5 henkeä miehiä, mutta kukaan heistä ei tee työtä: „isä hoitaa oman tuotannon kaupallisia liiketoimia, mutta pojat (18—53 vuoden ikäisiä), kaikki kirjantaitavia, ovat nähtävästi menneet muille urille, jotka ovat viehättävämpiä kuin nahkojen siirteleminen ammeesta toiseen ja niiden huuhteleminen” (s. 77). Tekijät myöntävät jalomielisesti sen, että näillä laitoksilla „on kapitalistinen luonne”, „mutta siihen kysymykseen, missä määrin näiden laitosten tulevaisuus on turvattu perintöomistuksellisen siirtymisen pohjalla, voi vasta itse tulevaisuus antaa ratkaisevan vastauksen” (76). Oo, miten syvämielteistä! „Kysymykseen tulevaisuudesta voi antaa vastauksen vain tulevaisuus”. Totta tosiaan! Mutta ei suinkaan se ole riittävä peruste sille, että vääristellään nykyisyyttä?

TOINEN KIRJOITUS

(IV. „Kotiteollisuudenharjoittajien” maanviljelys.— V. Suuret ja pienet liikeyritykset.— Kotiteollisuudenharjoittajien tulot)

IV

„KOTITEOLLISUUDENHARJOITTAJIEN” MAANVILJELYS

Talouksittain suoritetulla kotiteollisuuden isäntien ja pikkuisäntien tilastotiedustelulla koottiin mielenkiintoisia tietoja heidän maanviljelystaloudestaan. Tässä nämä tiedot, jotka on „Kuvauksessa” yhdistelty alaryhmittäin:

Alaryhmät:	Yhtä taloutta kohti			Mikä prosentti talouksista on	
	viljelyksiä desjat.	hevosia*	lehmäiä*	hevoksettomia	lehmätömiä
1. Tavarantuottajat	7,1	2,1	2,2	7,4	5
2. Käsityöläiset	6,2	1,9	2,1	9,0	6
3. Ylösostajia varten työskentelevät	4,5	1,4	1,3	61,0	13
<i>Yhteensä</i>	6,3	1,8	2,0	9,5	6

Siis mitä varakkaampia kotiteollisuudenharjoittajat ovat teollisuudenharjoittajina, sitä vauraampia he ovat maanviljelijöinä. Mitä pienempi on heidän osuutensa tuotannossa, sitä pienempi on heidän merkityksensä maanviljelijöinä. Kotiteollisuustiedustelun antamat tiedot vahvistavat siis täydellisesti sen kirjallisuudessa jo esitetyn mielipiteen, että kotiteollisuudenharjoittajien luokkajakaantuminen teollisuudessa käy käsi kädessä näiden samojen talonpoikain luokkajakaantumisen kanssa myöskin maanviljelijöinä (*A. Volgin. Narodnikkilaisuuden perustelu j.n.e. Sivu 211 ja seur.*). Koska kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläiset ovat vieläkin alempana (tahi eivät korkeammalla) kuin kotiteollisuudenharjoittajat, jotka työskentelevät ylösostajia varten, niin meillä on oikeus tehdä se johtopäätös, että heidän joukossaan on sitäkin enemmän taloudelliseen

* „Kuvauksessa” on näissä luvuissa nähtävästi painovirhe (kts. s. 58), jonka olemme korjanneet.

häviöön joutuneita maanviljelijöitä. Talouksittain suoritettu tilastotiedustelu ei koskenut palkkatyöläisiä, kuten olemme jo maininneet. Joka tapauksessa jo esitetyt tiedotkin osoittavat, miten huvittava on se „Kuvauksessa” esitetty väite, että muka „maan yhteisöomistus takaa yhtäläisesti sekä kotiteollisuusliikkeen isännälle että hänen palkkatyöläiselleen itsenäisyyden teollisessa työssä”.

Se, että puuttuu yksityiskohtaisia tietoja yksinäisten teollisuudenharjoittajien, pien- ja suurisäntien maanviljelyksestä, tuntuu erittäin selvästi näissä nyt käsiteltävissä tilastotiedoissa. Voidaksemme edes osittain poistaa tätä vajavaisuutta meidän on tarkasteltava tietoja eri elinkeinoammateittain; toisinaan tavataan tietoja isännillä olevien maataloustyöläisten lukumäärästä *, mutta „Kuvaus” ei sisällä yleistä yhteenvedoa näistä tiedoista.

Esimerkiksi nahkuri-maanviljelijät — 131 taloutta. Heillä on 124 palkattua maatyöläistä; 16,9 desjatiinaa kylvöjä ja 4,6 hevosta taloutta kohti; 4,1 lehmää kullakin (s. 71). Palkkatyöläiset (73 vuosi- ja 51 kausityöläistä) saavat palkkaa 2.492 ruplaa, s.o. 20,1 ruplaa henkeä kohti, silloin kun nahkurinammattissa työläisen keskipalkka on 52 ruplaa. Tässäkin on siis havaittavissa se kaikissa kapitalistisissa maissa yleinen ilmiö, että maanviljelyksessä työläiset ovat huomommassa asemassa kuin teollisuudessa. „Kotiteollisuutta” harjoittavat nahkurit ovat nähtävästi mitä selvintä lajia talonpoikaisporvaristoa ja narodnikkien niin ylistämä paljonpuhuttu „elinkeinoammattin yhtyminen maanviljelykseen” onkin sitä, että varakkaat kauppa- ja teollisuuslaitosten isännät siirtävät *pääomaa* kaupan ja teollisuuden alalta maanviljelykseen, maksaen maataloustyöläisilleen tavattoman alhaisia palkkoja **.

Taikka öljynpusertajat kotiteollisuudessa. Heistä on maanviljelijöitä 173. Taloutta kohti tulee 10,1 desjatiinaa kylvöjä, 3,5 hevosta ja 3,3 lehmää. Hevoseettomia ja lehmättömiä talouksia ei ole lainkaan. Maataloustyöläisiä on 98

* Tunnettua on, että talonpoikaistalouksissa pakoitetaan usein teollisuus-työläisiäkin tekemään maataloustöitä. Vrt. „Kotiteollisuus j.n.e.”, III, s. 7.

** Kausityöläinen maataloudessa saa aina enemmän kuin puolet vuosipalkasta. Olettakaamme, että kausityöläiset saavat tässä tapauksessa vain puolet vuosityöläisen palkasta. Vuosityöläisen palkka on silloin $(2492 : (73 + \frac{51}{2})) = 25,5$ ruplaa. Maanviljelysdepartementin tietojen mukaan isännän muonassa olevan vuosi-maatyöläisen keskipalkka, joka on laskettu 10 vuoden ajalta (1881—1891), on Permin läänissä 50 ruplaa.

(vuosi- ja kausityöläisiä) ja he saavat palkkaa yhteensä 3.438 ruplaa, s.o. 35,1 ruplaa jokaista kohti. „Rouheet tai öljykakut, joita öljynpuristuksessa saadaan jätetuotteina, ovat mitä parhainta karjanrehua, jonka vuoksi on mahdollista lannoittaa peltoja paljon laajemmissa mitoissa. Näin siis elinkeinoammatin harjoittamisesta on taloudelle kolminkertainen hyöty: välitön tulo elinkeinoammatista, tu'o karjasta ja parempi sato pelloilta" (164). „He (öljynpuristajat) harjoittavat maanviljelystä laajassa mitassa, ja monet heistä eivät tyydy ainoastaan omiin maaosuuksiinsa, vaan vuokraavat lisäksi maata vähävaraisilta talouksilta" (168). Tiedot pellavan ja hampun viljelyksen levinneisyydestä eri kihlakunnissa osoittavat „eräänlaista yhteyttä pellava- ja hamppuviljelysten suuruuden sekä öljynpuristuksen levinneisyyden välillä läänin kihlakunnittain" (170).

Kauppa- ja teollisuuslaitokset ovat siis niin sanottuja teknillisiä maataloustuotannon aloja, joiden kehitys on aina kaupallisen ja kapitalistisen maanviljelyksen edistykseksi luonteenomaista.

Taikka myllynomistajat. Enemmistö heistä on maanviljelijöitä: 385 isäntää 421:stä. Taloutta kohti tulee 11,0 desjatiinaa kylvöjä, 3,0 hevosta ja 3,5 lehmää. Palkattuja maataloustyöläisiä on 307 henkeä ja heidän palkkansa on 6.211 ruplaa. Samoin kuin öljynpuristuskin, „myllytys on keino, jonka avulla myllyjen isännät myyvät oman taloutensa tuotteet markkinoilla heille edullisimmassa muodossa" (178).

Nämä esimerkit riittänevät kyllin hyvin osoittamaan, miten järjetöntä on käsittää „maataviljelevä kotiteollisuudenharjoittaja" joksikin yhtäläiseksi, sinänsä samanarvoiseksi. Kaikki edellä esitetyt maanviljelijät ovat porvarillisen pienviljelyksen edustajia ja jos tällaiset tyypit yhdistetään muun talonpoikaiston kanssa, siinä luvussa myöskin häviölle joutuneiden talouksien kanssa, niin se merkitsee todellisuuden luonteenomaisimpien piirteiden hämäämistä.

Öljynpuristamoja koskevan kuvauksen loppuosassa tekijät yrittävät väittää „kapitalistista oppirakennelmaa" vastaan, joka julistaa talonpoikain jaottumisen kapitalismin kehittymiseksi. Sellainen väitös perustuu siihen muka „aivan mielivaltaiseen väitteeseen, että mainittu jaottuminen on myöhemmän ajan ilmiö ja sellaisenaan ilmeisenä

tunnusmerkkinä kapitalistisen järjestelmän nopeasta voimistumisesta talonpoikaiston keskuudessa de facto *, vaikka maan yhteisöomistus onkin olemassa de jure” ** (176). Laatijat väittävät, ettei yhteisö ole koskaan sulkenut eikä sulje pois varallisuusjaottumista, mutta se „ei vakiinnuta sitä eikä luo luokkia”; „tämä muuttuva jaottuminen ei ole ajan mittaan kärjistynyt, vaan päinvastoin vähitellen tasaantunut” (177). Luonnollisesti nuo tuollaiset väitteet, joiden todisteeksi esitetään arttelit (niistä tuonnempana, § VII), perhejaot (sic!) ja maanjaot (!) voivat aiheuttaa vain hymyilyä. Se, että väitettä talonpoikain differentioitumisen kasvusta ja lisääntymisestä sanotaan „mielivaltaiseksi”, merkitsee sitä, että jätetään huomioimatta yleisesti tunnetut tosiasiat talonpoikain joukottaisesta joutumisesta hevosettomiksi ja maistaan luopumisesta rinnan „teknillistä edistystä talonpoikaistaloudessa” osoittavien tosiasiain kanssa (vrt. hra V. V:n teosta „Edistyksellisiä virtauksia talonpoikaistaloudessa”), maaosuuksien vuokralle antamisen ja panttaamisen lisääntymisestä rinnan vuokrauksen kasvun kanssa, kauppa- ja teollisuuslaitosten lukumäärän lisääntymisestä rinnan ansiotö:ssä kulkevien ammattiharjoittajien, noiden kiertävien palkkatyöläisten lukumäärän lisääntymisen kanssa j.n.e., j.n.e.

Kotiteollisuudenharjoittajista talouksittain suoritettujen tilastotiedustelun olisi pitänyt antaa runsaasti aineistoa erittäin kiintoisasta kysymyksestä, joka koskee maataviljelijöiden kotiteollisuudenharjoittajien tuloja ja ansioita verrattuna maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien tuloihin. Taulukoissa on kaikki tämänluontoiset tiedot, mutta yhteenvedoista ei „Kuvauksessa” ole, ja meidän oli itsemme tehtävä tämä yhteenvedo kirjassa olevista tiedoista. Tämä yhteenvedo perustui, ensinnäkin, „Kuvauksen” yhteenvedoihin eri elinkeinoaloilta. Meidän ei tarvinnut muuta kuin laskea yhteen tiedot eri aloilta. Mutta tätä yhteenvedoa ei ole esitetty jokaiselta elinkeinoalalta taulukon muodossa. Toisinaan on pitänyt todeta, että siihen on pujahtanut virheitä tai painovirheitä,— mikä luonnollisesti johtuu tarkistusyhteenvedojen puuttumisesta. Toiseksi, yhteenvedotaulukko perustui eräiden elinkeinoammattien kuvauksesta poimittuihin numerotietoihin. Kolmanneksi,

* — tosiasiallisesti. *Toim.*

** — oikeudellisesti, muodollisesti. *Toim.*

kun ei ollut kumpaakaan tietolähdettä, oli turvauduttava suoraan taulukkoihin (esim. viimeisenä kuvatussa elinkeinoammattissa: „kaivannaisten hankinta”). On itsestään ymmärrettävää, että tämä tällainen aineiston eriluontoisuus yhteenvedossamme ei ole voinut olla johtamatta virheisiin ja epätarkkuuksiin. Oletamme kuitenkin, että vaikka meidän laskelmassamme esitetyt yleiset yhteenvedot eivät voineetkaan sattua yhteen taulukon yhteenvetotulosten kanssa, niin siitä huolimatta laskelmastamme seuraavat johtopäätökset voivat hyvin palvella asiaa, koska keskimääräisluvut ja suhdeluvut (joita me vain käytämmekin johtopäätöksiä varten) muuttuisivat jokaisesta korjauksesta vain aivan vähän. Esim. „Kuvauksessa” olevien taulukkojen yhteenvetojen mukaan kokonaistulon määrä yhtä työläistä kohti on 134,8 ruplaa, mutta meidän yhteenvedossamme se on 133,3 ruplaa. Puhdas tulo yhtä oman perheen työläistä kohti on 69,0 rpl. ja 68,0 rpl. Yhden palkkatyöläisen ansiot — 48,7 rpl. ja 48,6 ruplaa.

Tässä tuon yhteenvedon tulokset, jotka määräävät kokonaistulon, puhtaan tulon ja palkkatyöläisten palkkojen suuruuden ryhmittäin ja alaryhmittäin (kts. seuraavalla sivulla olevaa taulukkoa).

Tämän taulukon tärkeimmät tulokset ovat seuraavat:

1) Teollisuusväestö, joka ei harjoita maanviljelystä, ottaa verrattomasti paljon enemmän osaa elinkeinoammatin harjoittamiseen (suhteellisesti lukumääräänsä nähden) kuin maanviljelysväestö. Työläisten lukumäärään nähden maanviljelemättömä väestö on puolta vähemmän kuin maanviljelevää. Mutta kokonaistuotannossa heidän osansa on melkein puolet — 1.276.772 ruplaa 2.655.007 ruplasta, s.o. 48,1 %. Tuotannosta saadun tulon, s.o. isäntien puhtaan tulon ynnä palkkatyöläisten työpalkan puolesta maanviljelemättömät ovat jopa maanviljelevien edelläkin, ja heidän osalleen tulee 647.666 ruplaa 1.260.335 ruplasta, s.o. 51,4 %. Siis osoittautuu, etteivät maanviljelemättömät kotiteollisuudenharjoittajat, vaikka ovatkin määrällisesti vähemmistönä, anna silti peräksi maanviljeleville tuotannon määrässä. Tämä on sangen tärkeä seikka arvostettaessa narodnikkilaisuuden perinteellistä oppia maanviljelyksestä niin sanotun kotiteollisuuden „tärkeimpänä tukinojana”.

Tästä tosiasiasta seuraa luonnostaan muitakin johtopäätöksiä:

R y h m ä	Alaryhmät	Liikkeiden lukumäärä	Työläisten määrä			Kokonaistulo ruplissa		Talouksien puhdas tulo ruplissa		Työpaikka ruplissa		Puhdas tulo ja työpaikka yhteensä	Velkaantuneiden liikkeiden lukumäärä
			Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	K a l k k i a a n	Yhtä työläistä kohti	K a l k k i a a n	Yhtä perheen omaa työläistä kohti	K a l k k i a a n	Yhtä paikkatyöläistä kohti		
I	1	2.239	4.122	1.726	5.848	758.493	129,7	204.004	49,5	74.558	43,2	278.562	225
"	2	2.841	4.249	712	4.961	383.441	77,3	186.719	43,9	34.937	49,0	221.656	93
"	3	1.016	1.878	586	2.464	236.301	95,9	91.916	48,9	20.535	35,0	112.451	304
<i>Yhteensä I ryhmässä</i>		6.096	10.249	3.024	13.273	1.378.235	103,8	482.639	47,1	130.030	43,0	612.669	622
II	1	959	1.672	738	2.410	605.509	251,2	220.713	132,0	45.949	62,2	266.662	176
"	2	595	876	272	1.148	178.916	155,8	90.203	102,9	18.404	67,6	108.607	51
"	3	1.320	2.231	852	3.083	492.347	159,7	229.108	102,7	43.289	50,8	272.397	262
<i>Yhteensä II ryhmässä</i>		2.874	4.779	1.862	6.641	1.276.772	192,2	540.024	113,0	107.642	57,8	647.666	489
<i>K a l k k i a a n</i>		8.970	15.028	4.886	19.914	2.655.007	133,3	1.022.663	68,0	237.672	48,6	1.260.335	1.111

2) Maataviljelemättömien kokonaistuotanto (kokonaistulo) yhtä työläistä kohti laskettuna on huomattavasti suurempi kuin maataviljelevillä: 192,2 ruplaa 103,8 vastaan, s.o. miltei puolta enemmän. Maataviljelemättömien työkausi on pitempi kuin maataviljelevien, kuten tulemme tuonnempana näkemään, mutta tämä ero ei ole niinkään suuri, joten maataviljelemättömien suurempi työn tuottavuus on epäilemätön asia. Tämä ero on vähäisin 3:nnessä alaryhmässä, ylösostajia varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien keskuudessa, mikä on aivan luonnollista.

3) Maataviljelemättömien isäntien ja pikkuisäntien puhdas tulo on yli kaksi kertaa suurempi kuin maataviljelevien: 113,0 ruplaa 47,1 ruplaa vastaan (melkein 2½-kertainen). Tämä ero on kaikissa alaryhmissä, mutta suurin se on 1:ssä alaryhmässä, vapaata myyntiä varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien keskuudessa. On itsestään selvää, että sitäkin vähemmän tämä ero voidaan selittää työkausien erilaisuudesta johtuvaksi. Ei voi olla epäilystäkään, etteikö tämä ero johtuisi siitä, että *yhteys maahan alentaa kotiteollisuutta harjoittavien tuloja*; markkinat vähentävät kotiteollisuudenharjoittajien maanviljelystuloja, ja maanviljelijäin on pakko tyytyä pienempiin ansioihin. Luultavaa on, että tämän lisäksi maanviljelijät kärsivät suurempia menetyksiä markkinoimisessa, heillä on suuremmat menot tarveaineiden ostossa ja he ovat enemmän riippuvaisia kauppiaista. Tosiasia joka tapauksessa on se, että *yhteys maahan alentaa kotiteollisuudenharjoittajien ansioita*. Meidän on turhaa ruveta puhumaan siitä, miten äärettömän suuri merkitys on tällä tosiasialla, joka osoittaa „maan vallan” todellisen merkityksen nykyajan yhteiskunnassa. Riittää, kun palautamme mieleen, mikä ääretön merkitys alhaisilla ansioilla on orjuuttavien ja primitiivisten tuotantotapojen pysyttämässä, koneiden käytön jarruttamisessa, työläisten elintason alenemisessä*.

* Tämän viimeksimainitun (mutta tärkeytensä puolesta ensimmäisen) kohdan johdosta huomautamme, että „Kuvauksessa” ei valitettavasti ole tietoja maataviljelevien ja maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien elintasosta. Mutta muut tutkijat ovat panneet merkille sen Permin läänissäkin tavallisen ilmiön, että maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien elintaso on verbatimasti paljon korkeampi kuin „tavallisten” maanviljelijöiden elintaso. Vrt. „Selostuksia ja tutkielmia kotiteollisuuden tilasta Venäjällä”, maanviljelyksen ja valtionomaisuuden ministeriön julkaisu, III osa, Jegunovin kirjoitus. Tekijä mainitsee eräissä maattomissa kylissä elintason olevan aivan „kaupunkilaisen”, ja

4) Maataviljelemättömät kotiteollisuudenharjoittajat maksavat myös yleisesti palkkatyöläisilleen enemmän kuin maataviljelevät, mutta tämä ero ei ole läheskään yhtä suuri kuin isäntien tuloissa. Yleensä maataviljelevän kotiteollisuudenharjoittajan palkkatyöläinen ansaitsee kaikissa kolmessa alaryhmässä 43,0 ruplaa, mutta maataviljelemättömän — 57,8 ruplaa, s.o. $\frac{1}{3}$ enemmän. Tämä ero saattaa suurelta osalta riippua kauden töiden erilaisuudesta (*mutta ei sittenkään kokonaan siitä*). Emme voi päätellä, missä suhteessa tähän eroon on vaikuttanut yhteys maahan, sillä meillä ei ole tietoja maanviljelijäin ja ei-maanviljelijäin palkkatyöläisistä. Työkauden vaikutuksen ohella tähän on tuntuvasti vaikuttanut tietysti myöskin tarpeiden erilainen taso.

5) Isäntien tulojen suuruuden ja palkkatyöläisten palkkojen välinen ero on paljon suurempi niillä, jotka eivät harjoita maanviljelystä, kuin maanviljelijöillä: maataviljelemättömän isännän tulot ovat kaikissa kolmessa alaryhmässä melkein kaksi kertaa palkkalaisen ansioita suuremmat (113 rpl. ja 57,8 rpl.), kun taas maataviljelevän isännän tulo on vain vähäisen — *4,1 ruplaa* — korkeampi (47,1 ja 43,0)! Jos nämä luvut ovat hämmästyttäviä, niin vieläkin enemmän tämä koskee maanviljelijä-käsityöläisiä (1, 2), joilla isäntien tulo on *alhaisempi* kuin palkkatyöläisten palkka! Mutta tämä ilmiö käy kuitenkin täysin ymmärrettäväksi, kun alempana esitämme tiedot siitä, miten äärettömän erilaisia ovat tulot suuruudeltaan isoissa ja pienissä liikeyrityksissä. Kohottamalla työn tuottavuutta suuret liikkeet antavat mahdollisuuden maksaa palkkaa, joka ylittää köyhien yksinäisten kotiteollisuudenharjoittajien tulot, ja tällaisten kotiteollisuudenharjoittajien „itsenäisyys” osoittautuu aivan fiktioksi, koska he ovat riippuvaisia markkinoista. Tämä suunnaton ero suurten ja pienten liikkeiden tulojen välillä tuntuu molemmissa ryhmissä, mutta maanviljelijöillä paljon voimakkaammin (sen vuoksi, että pienet kotiteollisuudenharjoittajat ovat poljetummassa asemassa). Pikkuisännän tulojen ja palkkatyöläisen palkan välillä oleva mitättömän pieni ero osoittaa havainnollisesti, että maataviljelevän *pienen* kotiteollisuus-

maataviljelemättömän kotiteollisuudenharjoittajan pyrkivän pukeutumaan ja elämään „ihmisten tavoin” (eurooppalainen vaatetus aina tärkättyyn päällyspaitaan asti; samovaari; runsas teen, sokerin, vehnäleivän, raavaanlihan y.m. käyttö). Tekijä nojautuu zemstvojen tilastojulkaisuissa esitettyihin budjettitietoihin.

denharjoittajan, joka ei pidä palkkatyöläisiä, tulot *eivät ole suuremmat, vaan useinkin pienemmät* kuin palkkatyöläisen palkkatulot. Tosiaan, isännän puhtaan tulon määrä (47,1 ruplaa jokaista oman perheen työläistä kohti) on kaikkien liikkeiden, suurten ja pienten, tehtailijoiden ja yksinäisten kotiteollisuudenharjoittajien *keskimääräinen* suure. On ymmärrettävää, että suurliikkeissä isännän puhtaan tulon ja palkkalaisen työpalkan välinen ero ei ole 4 ruplaa, vaan 10—100 kertaa suurempi, ja se merkitsee sitä, että yksinään työskentelevän pienen kotiteollisuudenharjoittajan tulo on huomattavasti pienempi kuin 47 ruplaa, t.s. tämä tulo *ei ole suurempi, vaan usein pienempikin* kuin palkkatyöläisen palkka. Kotiteollisuuden tilastotiedustelun antamat tiedot liikkeiden jakaantumisesta puhtaan tulon mukaan (kts. tuonnempana, § V) vahvistavat täydellisesti tämän paradoksaaliselta näyttävän johtopäätöksen. Mutta nämä tiedot koskevat kaikkia liikkeitä yleensä, tekemättä eroa maatalviljelevien ja maatalviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien välillä, ja juuri siksi tämä edelläesitetystä taulukosta tehty johtopäätös on meille erittäin tärkeä: olemme saaneet tietää, että juuri maatalviljelevien kotiteollisuudenharjoittajien ansiot ovat alhaisimmat, että „yhteys maahan” alentaa suunnattomasti ansioita.

Puhuessamme maatalviljelevien ja maatalviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien tulojen välisestä erosta me jo mainitsimme, ettei sitä voida selittää työkausien erilaisuudesta johtuvaksi. Tarkastakaamme kotiteollisuuden tilastotiedustelun antamia tietoja tästä kysymyksestä. Tilastotiedustelun ohjelmaan, kuten „johdannosta” saimme tietää, kuului tutkia „tuotannon jännittyneisyyttä vuoden kuluessa sen perusteella, mikä määrä perheeseen kuuluvia ja palkkatyöläisiä osallistuu tuotantoon kuukausittain” (s. 14). Koska tilastotiedustelu toimitettiin talouksittain, s.o. jokainen liikeyritys tutkittiin erikseen (valitettavasti ei „Kuvaukseen” ole liitetty talouksittain tehdyn tiedustelun kaavaa), niin voidaan olettaa, että jokaisesta liikkeestä koottiin tiedot työläisten lukumäärästä kuukausittain tahi työkuukausien määrästä vuosittain kussakin liikkeessä. „Kuvauksessa” nämä tiedot on yhdistelty yhdeksi taulukoksi (s. 57, 58), jossa on molempien ryhmien jokaisessa alaryhmässä osoitettu, mikä määrä työläisiä (perheeseen

kuuluvia ja palkkatyöläisiä yhteensä) *on ollut työssä vuoden kunakin kuukautena.*

Vuoden 1894/95 kotiteollisuustiedustelussa tehty yritys määritellä näin tarkasti kotiteollisuudenharjoittajien työkausien lukumäärä on erittäin opettava ja mielenkiintoinen. Todellakin, ilman näitä tietoja eivät tuloja ja palkkoja koskevat aineistot olisi täydellisiä, ja tilastolliset laskelmat olisivat vain likimääräisiä. Mutta valitettavasti on tiedot työkausien pituudesta käsitelty sangen puutteellisesti: tämän yleisen taulukon lisäksi on vain eräiltä elinkeinoaloilta esitetty tiedot työläisten lukumäärästä kuukausittain, toisinaan erikseen ryhmittäin, toisinaan ilman tätä jakoa; mutta alaryhmittäin tehtyä jakoa ei ole yhdeltäkään elinkeinoalalta. Suurten liikkeiden erottaminen olisi tässä kysymyksessä erittäin tärkeätä, sillä meillä on oikeus olettaa,—sekä a priori että muiden kotiteollisuudentutkijain esittämien tietojen mukaan,—etteivät työkaudet ole suurilla ja pienillä kotiteollisuudenharjoittajilla samanlaiset. Sitä paitsi itse taulukkokaan sivulla 57 ei nähtävästi ole tehty virheittä tahi painovirheittä (esim. helmi-, elo- ja marraskuun tiedoissa; II ryhmässä ovat 2:n ja 3:s sarake nähtävästi sekaantuneet, koska työläisten lukumäärä on 3:nnessa alaryhmässä suurempi kuin toisessa). Näiden epätarkkuuksien korjaamisenkin jälkeen (toisinaan likipitäisen korjaamisen jälkeen) tämä taulukko herättää vielä melkoisia epäilyksiä, jotka tekevät sen käyttämisen uskalletuksi. Tosiaankin, kun tarkkailemme tämän taulukon tietoja eri alaryhmittäin, niin näemme, että 3:nnessä alaryhmässä (I ryhmä) työssäolevien työläisten maximum sattuu joulukuulle, ollen se 2.911 työläistä. Samaan aikaan „Kuvauksen” mukaan 3:nnessä alaryhmässä lasketaan olevan kaikkiaan 2.551 työläistä. Samoin on laita II ryhmän 3:nnessä alaryhmässä: maximum on 3.221, mutta todellisuudessa on työläisiä 3.077. Ja päinvastoin, jonakin määrätynä kuukautena työssä olevien työläisten *maximum* on alaryhmittäin laskettuna *pienempi* kuin työläisten todellinen lukumäärä. Miten tämä ilmiö on selitettävissä? Sitenkö, ettei tästä kysymyksestä ole koottu tietoja kaikista liikkeistä? Se on hyvin todennäköistä, mutta „Kuvauksessa” ei ole sanallakaan mainittu siitä. II ryhmän 2:ssa alaryhmässä ei ainoastaan työläisten maximum (helmikuu) ole suurempi kuin työläisten todellinen lukumäärä (1.882 henkeä 1.163

vastaan), vaan työssä olleiden työläisten kuukautinen *keskimääräkin* (s.o. osamäärä, mikä saadaan tulokseksi, kun 12 kuukauden aikana työssä olleiden työläisten summa jaetaan kahdellatoista) *on suurempi* kuin työläisten todellinen lukumäärä (1.265 henkeä 1.163 vastaan)!! Herää kysymys, mitä työläisten lukumäärää rekisteröitsijät ovat pitäneet todellisena: keskimääräkö vuoden ajalta, keskimäärää joltakin määrättyltä kaudelta (esim. talven ajalta) vaiko sitä määrää, mikä on ollut työssä vuoden jonakin määrättyinä kuukautena? Ei sekään, että tarkastellaan tietoja työläisten lukumäärästä kuukausittain eri elinkeinoaloilla, autta kaisemaan kaikkia näitä epäselvyyksiä. Useimmilla niistä 23 elinkeinoalasta, joilta nämä tiedot on esitetty, vuoden jonakin kuukautena työssä olleiden työläisten maximum on *pienempi* kuin työläisten todellinen lukumäärä. Kahdella elinkeinoalalla tämä maximum on *suurempi* kuin työläisten todellinen lukumäärä: kuparisepän elinkeinoammattissa (239 työläistä 233 asemesta) ja sepänammattissa (II ryhmä — 1.811 henkeä 1.269 asemesta). Kahdella elinkeinoalalla tämä maximum on sama kuin työläisten todellinenkin määrä (nuoranpunojan ja öljynpuristajan ammateissa, II ryhmässä).

Tällaisten seikkojen vuoksi osoittautuukin mahdottomaksi käyttää tietoja työläisten jakaantumisesta kuukausittain ja verrata niitä palkkasummiin, työläisten todelliseen lukumäärään j.n.e. Ei jää muuta neuvoksi kuin ottaa nämä tiedot sellaisinaan, rinnastamatta niitä muihin, vertaillen eri kuukausina työssä olleiden työläisten maximi- ja minimimääriä toisiinsa. Niin „Kuvauksessa” on tehtykin, mutta siinä verrataan eri kuukausia toisiinsa. Me pidämme oikeampana vertailla talvea ja kesää toisiinsa: silloin näemme, missä määrin maanviljelys vetää työläisiä ammattien harjoittamisesta. Me otimme normiksi talvikautena (loka—maaliskuu) työssä olleiden työläisten keskimäärän ja jakamalla kesäkaudella työssä olleiden työläisten yleisen määrän tällä normilla, me saimme siten kesäkauden työkuukausien luvun. Laskemalla yhteen talvi- ja kesäkuukaudet saimme selville, montako työkuukautta on vuodessa. Selitämme tätä esimerkillä. I ryhmän 1:ssä alaryhmässä on kuuden talvikuukauden aikana ollut työssä 18.060 työläistä; siis yhtenä talvikuukautena on ollut työssä keskimäärin $(18.060 : 6 =) 3.010$ työläistä. Kesällä oli työssä

12.345 työläistä, t.s. työkausi kesällä on keskimäärin (12.345:3.010) 4,1 kuukautta. Siis I ryhmän I:ssä alaryhmissä työkausi on 10,1 kuukautta vuodessa.

Tällainen tietojen käsittelytapa tuntui meistä oikeimmalta ja mukavimmalta. Oikeimmalta sen vuoksi, että se perustuu talvi- ja kesäkuukausien vertaamiseen, siis sen tarkkaan määrittelyyn, missä määrin maanviljelys vetää työläisiä pois elinkeinoammattien harjoittamisesta. Sitä, että talvikuukaudet on oikein otettu, vahvistaa se, että juuri lokakuusta alkaen ja juuri maaliskuuhun saakka työläisten lukumäärä molemmissa ryhmissä on vuoden keskitasoa korkeampi. Juuri syyskuusta lokakuuhun siirryttäessä työläisten lukumäärä kohoaa eniten, juuri maaliskuusta huhtikuuhun se laskee eniten. Muuten, muiden kuukausien ottaminen muuttaisi varsin vähän johtopäätöksiä. Mukavimpana me pidämme tätä ottamaamme menetelmää siksi, että se antaa tarkan numeroluvun työkauden pituudesta ja mahdollisuuden verrata ryhmiä ja alaryhmiä siinä suhteessa toisiinsa.

Tämän menetelmän mukaan saadut tulokset ovat seuraavat:

	I ryhmä			Yhteensä	II ryhmä			Yhteensä	Molemmissa ryhmissä yhteensä
	Alaryhmät	1	2		3	Alaryhmät	1		
Työkausi									
kuukausissa	10,1	9,6	10,5	10,0	10,0	10,4	10,9	10,5	10,2

Nämä tiedot vievät siihen johtopäätökseen, että maataviljelevien ja maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien työkauden pituudessa ero on *äärimmäisen pieni*: maataviljelemättömien työkausi on vain 5% pitempi. Tämän eron mitättömyys panee epäilemään numeroiden pätevyyttä. Me teimme eräitä laskelmia ja kokoilimme yhteen kirjassa olevat hajatiedot tarkistaaksemme ne ja olemme tulleet seuraaviin johtopäätöksiin:

43:sta elinkeinoammattista „Kuvauksessa” on annettu 23:sta ammatista tiedot työläisten jakaantumisesta kuukausittain, ja 12 (13)* elinkeinoammattissa on nämä tiedot annettu ryhmittäin, mutta 10:ssä ei tätä jakoa ole tehty. Osoittautuu, että kolmessa elinkeinoammattissa (tervanpoltossa,

* Sarvivalmistetuofannossa on vain yksi ryhmä, I ryhmä.

värjäriinammatissa ja tiilituotannossa) on kesällä enemmän työläisiä kuin talvella: kuuden talvikuukauden aikana on näissä kolmessa ammatissa kaikkiaan 1.953 henkeä ja kuuden kesäkuukauden aikana — 4.918 henkeä. Maataviljelevien lukumäärä on näissä elinkeinoammateissa suuresti vallitsevana maataviljelemättömiin verraten, tehden edellisten osuus 85,9% työläisten kokonaismäärästä. On selvää, että näiden, niin sanoaksemme kesäammattien yhdistäminen ryhmittäin lasketuissa yleistuloksissa yhteen muiden kanssa oli kerrassaan väärin, sillä se merkitsi erilaatuisten asioiden sekoittamista ja kesätyöläisten lukumäärän keino- tekoista kohottamista kaikissa elinkeinoammateissa. Tästä johtuvan virheen korjaamiseksi on olemassa kaksi keinoa. Ensimmäinen on se, että „Kuvauksessa” I ja II ryhmän yleisistä yhteenvedoista vähennetään pois näitä kolmea ammattia koskevat tiedot*. Näin saadaan tulokseksi, että I ryhmässä on työkausi 9,6 kuukautta, II ryhmässä — 10,4 kuukautta. Tässä on suurempi ero molempien ryhmien välillä, mutta se on silti kovin vähäinen: 8,3%. Toinen keino virheen korjaamiseksi on se, että lasketaan yhteen tiedot niistä 12 elinkeinoammattista, joista „Kuvauksessa” on esitetty tiedot työläisten jakaantumisesta kuukausittain I ja II ryhmässä erikseen. Tällainen yhteenlasku tulee käsittämään 70% kaikista kotiteollisuudenharjoittajista, ja näin tulee oikeampi vertailu I ja II ryhmän välillä. Osoittautui, että näissä 12 elinkeinoammattissa työkausi on I ryhmässä vain 8,9 kuukautta, ja II ryhmässä 10,7 kuukautta, ja molemmissa ryhmissä yhteensä se on 9,7 kuukautta. Tässä maata- viljelemättömien työkausi on 20,2% pitempi kuin maata- viljelevien. Maataviljelevät keskeyttävät kesällä työt 3,1 kuukaudeksi, mutta maataviljelemättömät vain 1,3 kuukau- deksi. Jos otamme normiksi työkausien maksimaalisen suhteen II ja I ryhmässä, niin siinäkin tapauksessa osoittautuu, *ettei* edes palkkatyöläisten työpalkan erilai- suutta maataviljelevillä ja maataviljelemättömillä, puhu- mattakaan I ja II ryhmän työläisten kokonaistuotannon erilaisuudesta tahi liikkeiden puhtaan tulon erilaisuudesta, *voida selittää työkausien erilaisuudesta johtuvaksi*. Siis edellä tehty johtopäätös siitä, että yhteys maahan alentaa

* Työläisten jakaantuminen I ja II ryhmän kesken näissä kolmessa elinkeino- ammatissa on tehty likipitaisesti ottaen I ryhmään nähden normiksi 85,9%.

kotiteollisuudenharjoittajien palkkaa, jää täydellisesti voimaan.

Sen tähden on katsottava virheeksi „Kuvauksen” laatijain mielipide, kun he haluavat selittää maataviljelevien ja maataviljelemättömien palkkojen erilaisuuden johtuvan työkausien erilaisuudesta. Heidän virheensä johtuu siitä, että he eivät ole yrittäneet osoittaa työkausien erilaisuutta tarkoilla numeroilla ja sen tähden ovat erehtyneet. Esimerkiksi „Kuvauksen” sivulla 106 sanotaan, että maataviljelevien turkkurien ja maataviljelemättömien turkkurien ansiotulojen välinen ero „määräytyy pääasiallisesti ammatinharjoittamiseen käytettyjen työpäivien määrän mukaan”. Kuitenkin maataviljelemättömien tulot tällä elinkeinoalalla ovat 2—4 kertaa suuremmat kuin maataviljelevien tulot (yhtä perhekuntaan kuuluvaa työntekijää kohti 1:ssä alaryhmässä 65 ja 280 ruplaa; 2:ssä — 27 ja 62 ruplaa), mutta maataviljelemättömien turkkurien työkausi on vain 28,7% pitempi (8,5 kuukautta 6,6 vastaan).

Se tosiasia, että yhteys maahan pienentää palkkatuloja, ei ole voinut jäädä „Kuvauksen” laatijoiltakaan huomaamatta; he kuitenkin ovat ilmaisseet sen narodnikkilaisten tavallisella määritelmällä kotiteollisuusmuodon „etuisuudesta” kapitalistiseen verraten: „yhdistämällä elinkeinoammattiin maanviljelyksen kotiteollisuudenharjoittaja... voi myydä tuotteitaan halvemmalla kuin tehdastuotteita myydään” (s. 4), toisin sanoen hän voi tyytyä pienempiin ansiotuloihin. Mutta mitä „etua” on tuosta yhteydestä maahan, jos markkinat jo siinä määrin hallitsevat maan koko tuotantoa, että ne huomioivat tämän yhteyden, alentaen maataviljelevän kotiteollisuudenharjoittajan palkkatuloja? jos pääoma osaa käyttää tätä yhteyttä hyväkseen painostaakseen enemmän maataviljelevää kotiteollisuudenharjoittajaa, joka on vähemmän pystyvä puolustautumaan, vaihtamaan isäntää, vaihtamaan ostajia tai ammattia? Työpalkan (ja yleensä teollisuusansiotulojen) aleneminen samalla, kun työläisellä (ja pienellä kotiteollisuudenharjoittajalla) on maatilkkku, on yleinen ilmiö kaikissa kapitalistisissa maissa, ilmiö, jonka kaikki liikkeenomistajat mainiosti tuntevat, ja he ovat jo aikoja sitten ottaneet huomioon, mitä suunnattomia „etuisuuksia” on maahan sidotuista työläisistä. Lahossa Lännessä kuitenkin asioita nimitetään suoraan oikeilla

nimillään, mutta meillä palkkojen alenemista, työtätekevien elintason alenemista, koneiden käyttöön ottamisen jarrutusta ja kaikkinaisen velkaorjuutuksen lujittumista sanotaan „kansantuotannon” „etuisuudeksi”, koska se „yhdistää maanviljelyksen elinkeinoammattiin”...

Loppuyhteenvetona katsauksesta, jonka teimme vuoden 1894/95 kotiteollisuustiedustelun antamiin tietoihin työkauden pituudesta, ei voida olla taaskaan valittamatta sitä seikkaa, ettei saatuja tietoja ole riittävästi käsitelty, ja toivomatta, ettei tämä epäkohta masentaisi naita tämän mielenkiintoisen kysymyksen tutkijoita. Ei voida olla tunnustamatta sitä, että tutkimustapa — työvoiman kuukausittaisen jakaantumisen määrittäminen — on sangen onnistuneesti valittu. Edellä olemme esittäneet tiedot työkausista ryhmittäin ja alaryhmittäin. Ryhmittäin annettuja tietoja olemme saattaneet edes jossain määrin tarkistaa. Alaryhmittäin esitetyt tiedot eivät ole lainkaan tarkistettavissa, sillä kirjassa ei ole vielä kerrassaan mitään tietoja työkausien pituuden erilaisuudesta eri alaryhmissä. Esittäessämme nämä tiedot teemme sen vuoksi varauksen, ettei niiden täydellisestä luotettavuudesta voida mennä takuuseen, ja kun me teemme edelleenkin johtopäätelmiä, niin vain asettaaksemme kysymyksen ja kiinnittääksemme siihen tutkijain huomiota. Tärkein johtopäätös on se, että pienin työkausien ero I ja II ryhmän välillä osoittautuu olevan I. alaryhmässä (vain 1 prosentin ero: 10,1 ja 10,0 kuukautta), s.o. vähiten joutuvat maanviljelystöistä irtautumaan varakkaimmat kotiteollisuudenharjoittajat sekä suurimmat ja vauraimmin elävät maanviljelijät. Suurin tämä ero on käsityöläisten (2:nen alaryhmä: 9,5 ja 10,4 kuukautta), s.o. niiden ammatinharjoittajien keskuudessa, jotka ovat joutuneet vähiten mukaan tavaratalouteen, sekä keskivarakkailta maanviljelijöillä. Näyttää siltä kuin se, että varakkaat maanviljelijät joutuvat vähän olemaan poissa maanviljelystöistä, riippuisi joko siitä, että heillä on suuremmat perheet, tahi siitä, että elinkeinoammattissa riistetään enemmän palkkatyötä, tahi siitä, että he palkkaavat itselleen maanviljelystyöläisiä, ja että käsityöläisten suurin irtautuminen maanviljelystöistä on yhteydessä siihen, että maanviljelijöinä he ovat vähiten rappeutuneita, että heidän keskuudessaan ovat patriarkaaliset suhteet lujemmin säilyneet ja tehdään eniten välitöntä

työtä maanviljelijä-kuluttajille, jotka kesällä supistavat tilauksiaan*.

— Tilastotiedustelun tietojen mukaan „yhteys maanviljelyyn” heijastuu erittäin selvästi kotiteollisuudenharjoittajien *lukutaitoisuudessa*; — *valitettavasti* ei palkkatyöläisten lukutaitoisuutta ole otettu selville. Osoittautuu, että ei-maanviljelyväestö** on *huomattavasti lukutaitoisempaa* kuin maanviljelyväki, ja tämä suhde havaitaan poikkeuksetta kaikissa alaryhmissä sekä miesten että naisten keskuudessa. Tässä ovat in extenso*** tilastotiedustelun tarjoamat tiedot tästä kysymyksestä prosenttisuhteissa (s. 62):

		I ryhmä (maataviljelevät)				II ryhmä (maataviljelemättömät)				Kummaassakin ryhmässä
		Alaryhmät			Yhteensä	Alaryhmät			Yhteensä	
		1	2	3		1	2	3		
„Lukutaitoisten prosenttisuhde koko henkilöluvuun verrattuna”.	{ miehiä	32	33	20	31	41	45	33	39	33
	{ naisia	9	6	4	7	17	22	14	17	9
„Lukutaitoisten prosentti niistä, jotka ottavat itse henkilökohtaisesti osaa työhön tuotannossa”.	{ miehiä	39	37	26	36	44	57	51	49	40
	{ naisia	13	17	4	10	53	21	23	30	19
Prosenttimäärä perheitä, joissa on lukutaitoisia		49	43	34	44	55	63	50	55	47

On mielenkiintoista todeta, että maataviljelemättömän väestön keskuudessa luku- ja kirjoitustaito leviää paljon nopeammin naisten kuin miesten keskuudessa. II ryhmässä on lukutaitoisten miesten prosenttiluku $1\frac{1}{2}$ —2 kertaa suurempi kuin I ryhmässä, mutta lukutaitoisten naisten prosentti on $2\frac{1}{2}$ — $5\frac{3}{4}$ kertaa suurempi.

Tehdäksemme yhteenvedon niistä johtopäätöksistä, joita vuonna 1894/95 toimitettu kotiteollisuuden tilastotiedustelu tarjoaa „kotiteollisuuden ohessa harjoitettavasta maanviljelyksestä”, me voimme todeta, että yhteys maanviljelykseen:

* On poikkeuskin: värjärinammatti, joka on kokonaan käsityöläisten hallussa, ja tällä alalla on kesätyö vallitsevana talvityöhön verrattuna.

** Muistutamme, että tähän joukkoon on vain sattumalta joutunut kaupunki, mutta vain yksi (ja sekin kihlakuntakaupunki): II ryhmän 4.762:sta omaan perheeseen kuuluvasta työläisestä on kaupunkilaisia vain 1.412, s.o. 29,6 %.

*** — koko laajuudessa. *Toim.*

1) estää teollisuuden takapajuisimpien muotojen häviämistä ja jarruttaa taloudellista kehitystä;

2) alentaa kotiteollisuudenharjoittajien ansioita ja tuloja, niin että *parhaiten* turvatut maanviljelijäisäntien alaryhmät saavat yleensä ja keskimääräisesti vähemmän kuin maataviljelemättömien kotiteollisuudenharjoittajien *palkkatyöläiset* niissä alaryhmissä, jotka ovat *huonoimmassa* asemassa, puhumattakaan maataviljelemättömistä isännistä. Yksinpä I ryhmän palkkatyöläisiin verrattunakin isäntien tulot tässä ryhmässä ovat kovin alhaiset, ylittäen hyvin niukasti palkkatyöläisten palkat, toisinaan jopa lasten alemmaksikin;

3) pidättää sen väestöosan kulttuurikehitystä, jonka tarpeet ovat alhaisemmalla tasolla ja joka jää lukutaidossa kauas jälkeen maataviljelemättömistä.

Nämä johtopäätökset kelpaavat meille tuonnempana narodnikkilaista teollisuuspolitiikan ohjelmaa arvioidessamme.

4) Maataviljelevien kotiteollisuudenharjoittajien keskuudessa on todettavissa jaottumista, joka käy rinnan yksinomaan kotiteollisuutta harjoittavien jaottumisen kanssa. Tällöin maanviljelijäväen ylemmät kerrokset (varallisuuden kannalta) ovat puhtainta tyyppiä talonpoikaisporvaristoa, joka harjoittaa talouttaan maataloustyöläisten ja päiväläisten käytön varassa.

5) Työkausi on maataviljelevillä lyhyempi kuin maataviljelemättömillä, mutta tämä ero on sangen vähäinen (5%—20%).

V

SUURET JA PIENET LIIKEYRITYKSET.— KOTITEOLLISUUDENHARJOITTAJAIN TULOT

Vuoden 1894/95 kotiteollisuustiedustelun antamiin tietoihin kotiteollisuudenharjoittajien *tuloista* täytyy pysähtyä yksityiskohtaisemmin. Yritys koota talouksittain tiedot tuloista on liiankin opettava, ja olisi kerrassaan väärä teko rajoittaa vain yleisiin alaryhmittäisiin „keskiarvoihin” (jotka on edellä esitetty). Olemme jo useita kertoja puhuneet niiden „keskiarvojen” virheellisyydestä, jotka saadaan laskemalla yhteen yksinäiset kotiteollisuudenharjoittajat ja

suurten liikeyritysten isännät ja jakamalla näin saatu suureiden summa niiden lukumäärällä. Yrittäkäämme koota „Kuvauksessa” olevat tiedot tästä kysymyksestä osoittaaksemme ja todistaaksemme havainnollisesti tuon menetelmän virheellisyyden, todistaaksemme, että tieteellisissä tutkimuksissa ja talouksittain toimitettujen tilastotiedustelujen antamia tietoja käsiteltäessä kotiteollisuudenharjoittajat on välttämättä luokiteltava sen mukaan, kuinka paljon verstaassa on työläisiä (omaan perheeseen kuuluvia ja palkkatyöläisiä) ja että kaikki tilastotiedustelusta saadut tiedot on esitettävä näin luokiteltuina.

„Kuvauksen” laatijat eivät ole voineet olla huomaamatta sitä silmäänpistävää tosiasiaa, että suurten liikeyritysten tulot ovat suuremmat, ja he ovat yrittäneet lieventää sen merkitystä. Tilastotiedustelussa saatujen suurliikkeitä koskevien tarkkojen tietojen asemesta (noiden tietojen erottaminen ei olisi ollut vaikeata) he ovat taaskin rajoittuneet ylimalkaisiin järkeilyihin, aprikointeihin ja todisteihin narodnikkilaisuudelle epämiellyttäviä johtopäätöksiä vastaan. Tarkastelkaamme noita todisteita.

„Jos tuollaisissa (suurissa) liikkeissä huomaamme perhe-kunnan tulon olevan pienliikkeisiin verraten suhteettomasti suuremman, niin ei pidä unohtaa, että huomattava osa tästä tulosta on pääasiallisesti arvon uusintamista, ensinnäkin, kiinteän pääoman erään osan, tuotteisiin siirtyneen osan, uusintamista, toiseksi, töiden ja tuotannosta irrallisten kauppa- ja kuljetusluontoisten kulunkien korvaamista, ja kolmanneksi, isännän ruuissa olevien palkkatyöläisten muonituksen arvon korvaamista. Nämä tosiasiat (!ovatpa ne hyviä tosiasioita!) rajoittavat sitä mahdollisuutta, että syntyisi eräänlaisia illusioita paisutettaessa käsityksiä palkkatyön edullisuudesta kotiteollisuustuotannossa eli, mikä on aivan samaa, kapitalistisen aineksen edullisuudesta” (s. 15). Sitä, että tutkimustyölle on sangen toivottavaa „rajoittaa” illusioiden mahdollisuutta, ei tietenkään kukaan epäile, mutta sitä varten on „illusioita” vastaan asetettava nimenomaan talouksittain toimitetussa tilastotiedustelussa koottuja *tosiasioita*, eikä omia käsityksiä, jotka toisinaan kuuluvat kokonaan „illusioihin”. Tosiaankin, eikö tekijän järkeily kauppa- ja kuljetuskulungeista ole illusio? Kukapa ei tietäisi sitä, että suurtehtailijalla nämä kulungit

jokaista tuoteyksikköä kohti ovat paljon pienemmät kuin pienyrittäjällä *, että edellinen ostaa tarveaineet halvemmalla, myy tuotteet kalliimmalla, osaten (ja hänellä on siihen mahdollisuudet) valita ajan ja paikan? Kotiteollisuustilastossakin on viittauksia näihin yleisesti tunnettuihin tosiasioihin: vrt. esim. s. 204 ja 263, eikä voida olla valittamatta sitä, ettei „Kuvauksessa” ole esitetty *tosiasioita* siitä, millaisia ovat raaka-aineen osto- ja tuotteiden myyntikulungit suurilla ja pienillä liikkeenharjoittajilla, kotiteollisuudenharjoittajilla ja ylösostajilla. Edelleen, mitä kiinteän pääoman kuluvaan osaan tulee, niin tekijät ovat taaskin illusioita vastaan kamppaillessaan joutuneet itse illusioon. Teoriasta tiedetään, että kiinteän pääoman osalle lankeavat suuret menot alentavat kuluva ja tuotteeseen siirtyvää arvonosaa jokaista tuoteyksikköä kohti laskettuna. „Käsityöllä ja manufaktuurimaisesti tuotettujen tavaroiden hintojen ja konetuotteina valmistettujen samanlaisten tavaroiden hintojen vertaileva analysoiminen antaa yleensä tulokseksi sen, että konetuotteessa työvälaineistä tuotteeseen siirtyvä arvonosa suhteellisesti kasvaa, mutta absoluuttisesti pienenee. Toisin sanoen sen absoluuttinen suuruus pienenee, mutta sen suuruus verrattuna tuotteen kokonaisarvoon, esim. nauhaan lankaa, suurenee” („Das Kapital”, I², S. 406 **). Tilastotiedustelussa laskettiin tuotantokulungitkin, joihin sisältyy (s. 14, 7:s kohta) „työkalujen ja laitteiden korjaus”. Millä perusteella oletetaan, että tämän kohdan rekisteröinnissä tavataan vajavaisuuksia useammin suurten kuin pienten isäntien osalta? Eiköhän asia ole pikemminkin päinvastoin? Mitä tulee palkkatyöläisten ylläpitoon, niin tästä kysymyksestä ei „Kuvauksessa” ole minikäänlaisia *faktatietoja*: me emme tiedä, kuinka paljon työläisiä nimenomaan on isäntien ylläpidossa, kuinka usein tilastotiedustelussa on aukkoja tässä suhteessa, kuinka usein maataviljelevät isännät pitävät palkollisia yllä oman taloutensa tuotteilla, kuinka usein isännät ovat merkinneet työläisten ylläpidon tuotantomenoihin. Niin ikään ei ole minikäänlaisia *faktatietoja* työkausien pituuden erilaisu-

* On itsestään ymmärrettävää, että voidaan vertailla vain *saman alaryhmän* kotiteollisuudenharjoittajia toisiinsa eikä tavarantuottajaa käsityöläiseen tahi sellaiseen, joka tekee työtä ylösostajalle.

** — „Pääoma”, I osa, 2. painos, s. 406.⁹⁹ *Toim.*

desta suurissa ja pienissä liikkeissä. Me emme lainkaan kiellä sitä, että todennäköisesti työkausi on suurissa liikkeissä pitempi kuin pienissä, mutta, ensinnäkin, tulojen suuruudessa on erotus verrattomasti suurempi kuin ero työkausien pituudessa; toiseksi taas on todettava, että talouksittain toimitetun tilastotiedustelun antamia täsmällisiä *faktatietoja* vastaan (jotka esitämme alempana) eivät permiläiset tilastomiehet kyenneet esittämään yhtään ainoata painavaa, tarkkoihin tietoihin perustuvaa vastaväitettä narodnikkilaisten „illusioiden” puolustamiseksi.

Suuria ja pieniä liikkeitä koskevat tiedot olemme saaneet seuraavalla tavalla: tarkastettiin „Kuvauksen” liitteinä olevat taulukot, niistä merkittiin suuret liikkeet (milloin ne voitiin erottaa, s.o. milloin niitä ei ole sekoitettu muiden liikkeiden kanssa yhteen yleistulokseen) ja vertailtiin niitä „Kuvauksen” yleisiin yhteenvetoihin *saman* ryhmän tai alaryhmän kaikista liikkeistä. Kysymys on niin tärkeä, että toivomme, etteivät lukijat meitä moiti alempana esitettyjen taulukkojen runsaudesta: taulukoissa tiedot näkyvät selväpiirteisemmin ja keskitetymin.

Huopajalkinetuotanto:

Ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonais- tulot		Palkkatyö- läisten työpalikka		Puhdas tulo		Viittaukset „Kuvauksen” sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	Yhteensä	Yhtä työ- läistä kohti	Yhteensä	Yhtä palkka- työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä perheeseen kuuluvaa työ- läistä kohti	Yhteensä	Yhtä perheeseen kuuluvaa työ- läistä kohti		
												Ruplissa	
<i>Kaikkiaan</i>	58	99	95	194	22.769	117,3	4.338	45,6	7.410	75,0	S. 112 tekstissä		
Suuret liikkeet	10	14	65	79	13.291	168,0	3.481	53,5	3.107	222,0	S. 214, 215 ja 154 tau- lukoissa		
Muut liikkeet ilman näitä suuria	48	85	30	115	9.478	82,4	857	28,5	4.303	41,2			

Näin siis 75 ruplan „keskimääräinen” tulo yhtä perhe-työläistä kohti saatiin laskemalla yhteen 222 ruplan ja 41 ruplan tulot. Osoittautuu, että jos vähennetään pois 10 suurliikettä *, joissa on 14 omaan perheeseen kuuluvaa työläistä, niin muut liikkeet antavat *puhtaan tulon, joka on pienempi* kuin palkkatyöläisen samaa työpalkka (41,2 rpl. 45,6 asemesta), ja suurissa liikkeissä on työpalkka vieläkin suurempi. Työn tuottavuus on suurissa liikkeissä enemmän kuin kaksi kertaa suurempi (168,0 ja 82,4), palkkatyöläiselle maksettava palkka on melkein kaksi kertaa (53 ja 28) ja puhdas tulo viisi kertaa suurempi (222 ja 41). On selvää, että ei työkausien erilaisuudella eikä millään muillakaan seikoilla voida tehdä tyhjäksi sitä tosiasiaa, että suurissa liikkeissä työn tuottavuus on suurin ** ja tulot suurimmat, mutta pienet kotiteollisuudenharjoittajat ansaitsevat vähemmän kuin palkkatyöläiset huolimatta kaikesta „itsenäisyydestään” (I:nen alaryhmä: tekevät itsenäisesti työtä markkinoita varten) ja yhteydestä maahan (I ryhmä).

Puusepänammatissa I ryhmän I:ssä alaryhmässä perheitten „puhdas tulo” on „keskimääräinen” 37,4 rpl. jokaista perheen omaa työntekijää kohti, samaan aikaan kun yhden palkkatyöläisen keskimääräinen palkka samassa alaryhmässä on 56,9 rpl. (s. 131). Taulukkojen mukaan ei voida erottaa suuria liikkeitä erikseen, mutta tuskin voitane epäillä sitä, että tämä tulon „keskimääräinen” suuruus yhtä perheen omaa työläistä kohti on tulos siitä, että on laskettu yhteen korkeita tuloja tuottavat liikkeet palkkatyöläisineen (jostakin hyvästä heille kai maksetaan 56 ruplaa) ja pienoiset verstaat pienine „itsenäisine” kotiteollisuudenharjoittajineen, jotka ansaitsevat paljon vähemmän kuin palkkatyöläinen.

Edelleen, niinimattotuotanto:

* Nämä eivät kuitenkaan ole vielä läheskään kaikkein suurimpia liikkeitä. Liikkeiden jakaantumisesta palkkatyöläisten lukumäärän mukaan (s. 113) voidaan laskea, että kolmessa liikkeessä on yhteensä 163 palkkatyöläistä, s.o. keskimäärin 54 palkattua työntekijää jokaisessa liikkeessä. Ja nämä ovat „kotiteollisuudenharjoittajia”, jotka lasketaan yhteen joukkoon yksinäisten ammatinharjoittajien kanssa (yksinäisiä on elinkeinoammateissa vähintään 460) ja niistä tehdään yleiset „keskitulokset”!

** Mainitaan, että „eräissä liikeyrityksessä” on otettu käytäntöön villanpleksinkone (s. 119).

I ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonals- tulot		Työpalkka		Puhdas tulo		Viittaukset „Kuvauk- seen” sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	Yhteensä	Yhtiä työläisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä palkka- työläisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä perheeseen kuuluvaa työ- läisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä perheeseen kuuluvaa työ- läisiä kohti		
<i>Kaikkiaan</i>	99	206	252	458	38.681	84,4	6.664	26,4	10.244	49,7	S. 151 tekstissä		
<i>Suuret liikkeet</i>	11	11	95	106	18.170	171,4	2.520	26,5	3.597	327,0	S. 95, 97 ja 136 taulu- koissa		
<i>Muut</i>	88	195	157	352	20.511	58,2	4.144	26,4	6.647	34,0			

Siis yhteentoista liikeyritykseen 99:stä on keskittynyt melkein puolet kaikesta tuotannon määrästä. Työn tuottavuus on niissä enemmän kuin kaksi kertaa suurempi; palkkatyöläisille maksettava työpalkka samaten; puhdas tulo on enemmän kuin kuusi kertaa „keskitasoa” suurempi ja melkein kymmenen kertaa suurempi kuin muiden, s.o. pienempien kotiteollisuudenharjoittajien tulo. Näiden viimeksi mainittujen tulo ei enää ole paljoakaan suurempi kuin palkkatyöläisten työpalkka (34 ja 26).

Nuora- ja köysituotanto *:

I ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonals- tulot		Työpalkka		Puhdas tulo		Viittauksia „Kuvauksen” sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	Yhteensä	Yhtiä työläisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä palkka- työläisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä perheeseen kuuluvaa työläisiä kohti	Yhteensä	Yhtiä perheeseen kuuluvaa työläisiä kohti		
<i>Kaikkiaan</i>	58	179	106	285	81.672	286	6.946	65,6	16.127	90,1	S. 158 teks- tissä *		
<i>Suuret liikkeet</i>	4	5	56	61	48.912	800	4.695	83,8	5.599	1.119,0	S. 40 ja 188 taulukolissa		
<i>Muut</i>	54	174	50	224	32.760	146	2.251	45,0	10.528	60,5			

* Taulukossa sivulla 158 on nähtävästi painovirhe tai erehdys, koska Irbitin kihlakunnassa on puhdas tulo korkeampi kuin yleistulokseksi osoitettu määrä 9.827 ruplaa. Tämä taulukko oli tehtävä uudelleen „Kuvaukseen” liitettujen taulukkojen sisältämien tietojen mukaan.

Siis yleiset „keskiarvot” osoittavat tässäkin perhetyöläisillä olevan suuremmat tulot kuin palkkatyöläisillä (90 ja 65,6). Mutta 58 liikkeestä on neljään liikkeeseen keskittynyt *enemmän kuin puolet* koko tuotannosta. Näissä liikkeissä (jotka ovat puhdastyypisiä kapitalistisia manufaktuureja)* työn tuottavuus on melkein kolme kertaa keskitasoa suurempi (800 ja 286) ja enemmän kuin viisi kertaa suurempi kuin muilla, s.o. pienemmissä liikkeissä (800 ja 146). Palkkatyöläisten palkat ovat tehtaissa huomattavasti korkeammat kuin pikkuliikkeissä (84 ja 45). Tehtailijoiden puhdas tulo on yli 1.000 rpl. perhettä kohti, „keskiarvon” ja pienten kotiteollisuudenharjoittajien tulojen ollessa vastaavasti 90 ja 60,5 rpl. Näin muodoin pienten kotiteollisuudenharjoittajain saama tulo on pienempi kuin palkkatyöläisten palkka (60,5 ja 65,6).

Piki- ja tervatuotanto:

I r y h m ä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonais- tulot	Työpalkka		Puhdas tulo		Vittaukset „Kuvauksen” sivuihin
	Perheeseen kuuluva	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	Yhteensä	Yhjä työläisiä kohti	Yhteensä	Yhjä palkka- työlä. kohti	Yhteensä	Yhjä perheeseen kuuluvaan työlä. kohti			
<i>Kaikkiaan</i>	167	319	80	399	22.076	55,3	2.150	26,8	10.979	34,4	S. 189 tekstissä	
Suuret liikkeet	9	10	16	26	4.440	170,7	654	40,8	2.697	269,7	S. 100, 101, 137, 160, 161 ja 220 taulu- kolissa	
Muut	158	309	64	373	17.636	47,3	1.496	23,2	8.282	26,8		

Siis tälläkin tuotantoalalla, joka on ylipäänsä sängen pientä mitoiltaan ja jossa on kovin vähän palkkatyöläisiä (20%), maataviljelevien, itsenäisten kotiteollisuudenharjoittajien ryhmässä on havaittavissa sama puhtaasti kapitalistinen ilmiö — suurten (suhteellisesti) liikeyritysten etevämyys. Ja piki- ja tervatuotantohan on tyypillisesti talonpoikainen, „kansanomainen” elinkeinoala! Suurissa

* Vrt. „Kotiteollisuus”, s. 46—47, sekä tuotannon kuvallua „Kuvauksessa”, s. 162 ja seur. Äärimmäisen kuvaavaa on, että „nämä liikkeidenharjoittajat ovat joskus aikoinaan olleet todellisia kotiteollisuudenharjoittajia (кустары), minkä vuoksi he ovat aina... mielellään nimittäneet ja yhä nimittävät itseään kotiteollisuudenharjoittajiksi”.

liikkeissä työn tuottavuus on enemmän kuin kolme kertaa suurempi, palkkatyöläisten palkka noin puolisentoista kertaa suurempi, puhdas tulo suunnilleen kahdeksan kertaa „keskitasoa” suurempi ja kymmenisen kertaa suurempi kuin se tulo, minkä saavat omaan perheeseen kuuluvat kotiteollisuudenharjoittajat, jotka eivät ansaitse enempää kuin keskinkertainen palkkatyöläinen ja *vähemmän kuin palkkatyöläinen suuremmissa liikeyrityksissä*. Huomautamme vielä, että piki- ja tervatuotantoa harjoitetaan pääasiallisesti kesällä, joten ero työkausien pituudessakaan ei voi olla huomattava*.

Leipomot:

I ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonais-tulot		Työpalkka		Puhdas tulo		Vittaukset „Kuvauksen” sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä	Yhteensä	Yhteensä	Yhtä työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä palkkatyöl. kohti	Yhteensä	Yhtä perheeseen kuuluvaa työl. kohti				
Kaikkiaan	27	63	55	118	44.619	378,1	2.497	45,4	7.484	118,8	S. 215 tekstissä		
Suuret liikkeet	4	7	42	49	25 740	525	2.050	48,8	4.859	694	S. 68 ja 229 tau- lukoissa		
Muut	23	56	13	69	18.879	273	447	34,4	2.625	46,8			

Toisin sanoen koko alaryhmää koskevat keskimääräiset numerot osoittautuvat taaskin kerrassaan pätemättömiksi. Suuriin (pikkukapitalistien) liikkeisiin on keskittynyt runsaasti puolet koko tuotannosta, niiden antama puhdas tulo on keskiarvoa kuusi kertaa suurempi ja ylittää 14-kertaisesti pikkuisäntien tulot, ne maksavat palkkatyöläisille *palkkaa, joka ylittää pienten kotiteollisuudenharjoittajien tulot*. Emme mainitse työn tuottavuudesta, 3—4 suuressa liikkeessä valmistetaan arvokkaampaa tuotelajia — siirappia.

Savenvalajain ammatti. Taaskin tyypillisesti talonpoikainen, pientuotantona harjoitettu elinkeinoala, jossa on mitätömän pieni määrä palkkatyöläisiä (13%) ja jossa liikkeet ovat sangen pieniä (vähemmän kuin 2 työläistä liikkeessä),

* „Kuvauksesta” näkyy, että piki- ja tervatuotannossa ovat käytännössä sekä alkukantaiset *tervohaudat* tervan juoksuttamiseksi että nykyaikaisemmat poltto-
tavat — *muuriuuneissa* ja jopa *synterikattiloissakin* (s. 195). Talouksittain toimitettu kysely antoi aineistoa näiden molempien jakaantumisesta, mutta tätä aineistoa ei ole käytetty, koska suuret liikeyritykset on jätetty erottamatta muista.

maataviljelevien ollessa vallitsevina. Ja tälläkin alalla näemme aivan saman kuvan:

I ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonais- tulot		Työpalkka		Puhdas tulo		Viittaukset „Kuvauksen“ sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä			Yhteensä	Yhtä työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä palkka- työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä perheeseen kuuluvaa työläistä kohti	Yhteensä		
		Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä									
<i>Kaikkiaan</i>	97	163	31	194	12.414	63,9	1.830	59	6.657	41	S. 291 tekstissä		
Suuret liikkeet	7	9	17	26	4.187	161,0	1.400	80,2	1.372	152	S. 168 ja 206 tau- lukolissa		
Muut	90	154	14	168	8.227	48,9	430	30,0	5.285	34,3			

Tässä siis osoittautuu heti, että „keskimääräisten” numeroitten mukaan palkkatyöläisen palkka on *korkeampi* kuin perhetyöläisen ansiotulo. Suurten liikkeiden erottaminen muista selittää tämän ristiriidan, jonka olemme jo edellä todenneet joukottaisten tietojen pohjalla. Suurissa liikkeissä ovat sekä työn tuottavuus että työpalkka ja isäntien tulot verrattomasti paljon korkeammat, kun pienet kotiteollisuudenharjoittajat sen sijaan saavat vähemmän kuin palkkatyöläiset ja *yli kaksi kertaa vähemmän kuin mitä palkkatyöläiset saavat parhaiten järjestetyissä verstaissa.*

Tiilituotanto:

I ryhmä 1. alaryhmä	Liikkeiden lukumäärä				Työläisten lukumäärä		Kokonais- tulot		Työpalkka		Puhdas tulo		Viittaukset „Kuvauksen“ sivuihin
	Perheeseen kuuluvia	Palkkatyöläisiä			Yhteensä	Yhtä työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä palkka- työläistä kohti	Yhteensä	Yhtä perheeseen kuuluvaa työläistä kohti	Yhteensä		
		Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä									
<i>Kaikkiaan</i>	229	558	218	776	17.606	22,6	4.560	20,9	10.126	18,1	S. 299 tekstissä		
Suuret liikkeet	8	9	45	54	3.130	57,5	1.415	31,4	1.298	144	S. 46, 120, 169 ja 183 taulu- koissa		
Muut	221	549	173	722	14.476	20,0	3.145	18,2	8.828	16,0			

Siis tässäkin yhden perheeseen kuuluvan työläisen „keskimääräinen” tulo osoittautuu olevan alhaisempi kuin palkollisen työpalkka. Ja tässäkin tämän ilmiön selitys on siinä, että suuret liikeyritykset, joiden erikoisuutena on verrattomasti paljon korkeampi työn tuottavuus, korkeampi palkka palkkatyöläisille ja (suhteellisesti) erittäin korkeat tulot,— on laskettu yhteen pienten liikkeiden kanssa, joiden pikkuisännät saavat melkein puolta pienemmät tulot kuin on palkkatyöläisten työpalkka suurissa vers-
taissa.

Voisimme esittää tietoja vielä muiltakin elinkeinoaloilta *, mutta luullaksemme tässäkin on jo enemmän kuin riittävästi.

Tehkäämme nyt näistä käsittelemistämme tiedoista seuraavat johtopäätökset:

1) Suurten ja pienten liikkeiden yhdisteleminen antaa tulokseksi aivan väärät „keskimääräiset” luvut, jotka eivät anna mitään käsitystä todellisuudesta, hämäävät peruseroavaisuuksia ja kuvaavat samanlaisiksi ainekset, jotka ovat jotain aivan erilaatuista ja kokoonpanoltaan erilaista.

2) Useilta elinkeinoaloilta olevat tiedot osoittavat, että suuret liikeyritykset (työläisten yleisen lukumäärän kan-
nalta) eroavat keskisuurista ja pienistä liikkeistä siinä, että niissä on:

- a) verrattomasti paljon suurempi työn tuottavuus;
- b) suurempi palkka palkkatyöläisillä;
- c) verrattomasti paljon suurempi puhdas tulo.

3) Poikkeuksetta kaikki erikseen ottamamme suuret liikeyritykset käyttävät verrattomasti paljon laajemmassa mitassa palkkatyötä (tämän elinkeinoalan keskisuuriin liikkeisiin verrattuna), jonka merkitys on perhetyön merkitystä huomattavasti suurempi. Niiden tuottavuus nousee kymmenenkin tuhanteen ruplaan, ja palkkatyöläisten määrä kymmenen ja useampaankin henkilöön liikettä kohti. Nämä suuret liikeyritykset ovat siis kapitalistisia liikkeitä. Kotiteollisuuden tilastotiedustelun antamat tiedot osoittavat

* Vrt. kärrytuotanto, s. 308 tekstissä ja s. 11 ja 12 taulukoissa; kirstutuotanto s. 335; räätälinammatti, s. 344 y.m.

siis, että paljonpuhutussa „kotiteollisuus”-tuotannossa *tuntuvat puhtaasti kapitalistiset lait ja suhteet*; ne osoittavat täydellisesti palkkatyöläisten kooperatioon pohjautuvien kapitalististen verstaiden etevämmyyden yksinäisiin ja yleensä pieniin kotiteollisuudenharjoittajiin verraten,—niiden etevämmyyden sekä työn tuottavuuden ja vieläpä palkkatyöläisten työn korvauksenkin kannalta.

4) Osoittautuu, etteivät useilla elinkeinoaloilla pienten *itsenäisten* kotiteollisuudenharjoittajien ansiotulot ole korkeammat, vaan usein jopa alemmatkin kuin saman elinkeinoalan palkkatyöläisten palkat. Tämä ero on vielä lisääntyväkin, jos palkollisten ansiotuloon lisätään se ylläpito, jota eräät heistä nauttivat.

Tämän viimeisen johtopäätöksen me erotamme kolmesta ensinmainitusta siinä suhteessa, että nuo edelliset johtopäätökset ilmentävät yleisiä ja tavaratuotannon lakien mukaisia ehdottomia ilmiöitä, kun taas tätä me emme voi pitää yleisesti ehdottomana ilmiönä. Määrittelemme sen siis seuraavasti: kun työn tuottavuus pienissä liikeyrityksissä on pienempi ja niiden isännät (erittäinkin maataviljelevät) ovat markkinoilla turvattomassa asemassa, on täysin mahdollista sellainen ilmiö, että itsenäisen kotiteollisuudenharjoittajan ansiotulo osoittautuu pienemmäksi kuin palkkatyöläisen työpalkka, ja tiedot puhuvat siitä, että tämä ilmiö on todellisuudessa sangen usein olemassa.

Esitettyjen laskelmien todistusarvoa ei voida epäillä, sillä me olemme ottaneet koko joukon elinkeinoaloja, emme ole valikoineet niitä sattumanvaraisesti, vaan esittäneet kaikki ne, joista taulukot suinkin tarjosivat mahdollisuuden laskea erikseen suuret liikkeet, emme ole ottaneet erillisiä liikkeitä, vaan kaikki tämän lajin liikkeet, verraten niitä aina useampiin suuriin liikkeisiin eri kihlakunnista. Mutta *toivottavaa* olisi antaa kuvatuille ilmiöille yleisempi ja täsmällisempi ilmaisumuoto. Onneksi „Kuvauksessa” on tietoja, jotka sallivatkin *osittain* toteuttaa tämän toivomuksen, nimittäin tiedot *liikkeiden jakaantumisesta niiden puhtaan tulon mukaan*. „Kuvauksessa” on eri elinkeinoaloilta osoitettu, kuinka monien liikkeiden puhdas tulo nousee 50 rpl., 100 rpl., 200 rpl. saakka j.n.e. Juuri nämä tiedot me olemmekin yhdistelleet. Osoittautuu, että ne ovat olemassa 28

elinkeinoalalta *, käsittäen 8.364 liikettä, s.o. 93,2% niiden koko lukumäärästä (8.991). Näillä 28 elinkeinoalalla on kaikkiaan 8.377 liikettä (13 liikettä ei ole jaoteltu tulojensa mukaan), joissa on 14.135 perhetyöläistä + 4.625 palkkatyöläistä, kaikkiaan 18.760 työläistä, mikä on 93,9% työläisten kokonaismäärästä. On ymmärrettävää, että näiden tietojen mukaan, jotka koskevat 93% kotiteollisuudenharjoittajista, meillä on täysi oikeus tehdä päätelmät kaikista, sillä ei ole mitään perusteita olettaa, etteivätkö loput seitsemän prosenttia ole yhtäpitäviä näiden 93:n kanssa. Ennen kuin esitämme yhdistelmätaulukkomme sisältämät tiedot, on huomautettava seuraavaa:

1) Esittäessään tämän ryhmittelyn „Kuvauksen” laatijat eivät ole aina pitäneet tiukasti kiinni jokaisen ryhmän nimitysten yhtäläisyydestä ja yhdenlaatuisuudesta. He sanovat esim. näin: „100 rpl. saakka”, „alle 100 rpl.”, jopa toisinaan „100 ruplaa kussakin”. He eivät ole aina osoittaneet luokituksen alku- ja loppurajaa, s.o. toisinaan he aloittavat ryhmittelyn luokasta „100 rpl. saakka”, toisinaan luokasta „50 rpl. saakka”, „10 rpl. saakka” j.n.e.; toisinaan lopettavat ryhmittelyn luokkaan „1.000 rpl. tai enemmän”, toisinaan esittävät luokat „2.000—3.000 rpl.” j.n.e. Millään näistä epätarkkuuksista ei voi olla mitään vakavaa merkitystä. Olemme tehneet yhdistelylaskelmat kaikista „Kuvauksessa” esitetyistä luokista (niitä on 15: 10 rpl. saakka, 20 rpl. saakka, 50 rpl. saakka, 100 rpl. saakka, 200 rpl. saakka, 300 rpl. saakka, 400 rpl. saakka, 500 rpl. saakka, 600 rpl. saakka, 700 rpl. saakka, 800 rpl. saakka, 900 rpl. saakka, 1.000 rpl. saakka, 1.000 rpl. tai yli, 2.000—3.000 rpl.), ja kaikki pienet epätarkkuudet tai epäselvyydet on ratkaistu sovittamalla johonkin näistä suuruusluokista.

2) „Kuvauksessa” on mainittu vain, *kuinka paljon on liikeyrityksiä*, joiden tulot kuuluvat siihen ja siihen suuruusluokkaan, mutta ei ole osoitettu kunkin suuruusluokan kaikkien liikkeiden osalle lankeavien *tulojen suuruutta*.

* Pitsi-, viilarin- ja harmonikkatuotannon aloilta on nämä tiedot myöskin olemassa, mutta me olemme jättäneet pois nämä elinkeinot, sillä niiltä ei ole tietoja liikkeiden jakaantumisesta perheeseen kuuluvien työläisten lukumäärän mukaan.

Mutta meillehän ovat välttämättömiä juuri nämä viimeksimainitut tiedot. Sen vuoksi päätelimme niin, että tulon suuruus kyseessäolevan suuruusluokan liikkeissä saadaan selville riittävällä tarkkuudella, jos suuruusluokassa olevien liikkeiden lukumäärä kerrotaan keskimääräisellä tulolla, s.o. ottamalla aritmeettinen keskiarvo maximumista ja minimumista tässä luokassa (esim. 100—200 ruplan luokassa 150 rpl. j.n.e.). Vain kahdessa alimmassa luokassa (10 rpl. saakka ja 20 rpl. saakka) otettiin keskiarvojen asemesta maksimitulot (10 rpl. ja 20 rpl.). Tarkistus osoitti, että tämä menettelytapa (joka on yleensä sallittu tilastollisissa laskelmissa) antaa hyvin lähellä todellisuutta olevat numerot. Nimittäin kotiteollisuutta harjoittavien perheiden koko puhdas tulo näillä 28 elinkeinoalalla on „Kuvauksen” tietojen mukaan 951.653 ruplaa, mutta meidän likipitäisten laskelmiemme mukaan, jotka on tehty tulojen suuruusluokkien nojalla, saatiin 955.150 rpl., s.o. 3.497 rpl.= 0,36% enemmän. Erotus eli virhe ei siis ole edes neljää kopeekkaa 10 ruplaa kohti.

3) Meidän yhdistelmätaulukostamme saamme tietää keskimääräisten tulojen suuruuden perhettä kohti (kussakin luokassa), mutta ei jokaista oman perheen työläistä kohti. Tämän viimeksimainitun suuruuden määrittämiseksi oli taaskin tehtävä likipitäinen laskelma. Tietäessämme, miten perheet jakaantuvat perheeseen kuuluvien työläisten lukumäärän mukaan (ja erikseen palkkatyöläisten lukumäärän mukaan), oletimme, että mitä pienempi on tulo perhettä kohti, sitä pienempi on perheen kokoonpano (s.o. perheeseen kuuluvien työläisten lukumäärä yhtä liikettä kohti) ja sitä vähemmän on palkkatyöläisiä pitäviä liikkeitä. Ja päinvastoin, mitä suurempi on tulo yhtä perhettä kohti, sitä enemmän on palkkatyöläisiä pitäviä liikkeitä, sitä suurempi on perheen kokoonpano, s.o. oman perheen työläisten lukumäärä jokaisessa liikkeessä. Ilmeisesti tämä oletamus on suotuisin niiden kannalta katsoen, jotka mielisivät kumota meidän johtopäätöksiämme. Toisin sanoen: olisipa tehty *minkälainen tahansa* muu oletamus, niin se vain vahvistaisi meidän johtopäätöksiämme.

Nyt esitämme yhdistetyt tiedot kotiteollisuudenharjoittajien jakaantumisesta liikeyritysten tulon mukaan.

Suuruusluokat	Liikkeiden määrä	Yhden liikkeen keskim. tulo		Suuruusluokat	Liikkeiden määrä	Yhden liikkeen keskim. tulo		Suuruusluokat	Liikkeiden määrä	Yhden liikkeen keskim. tulo	
		Kaikkien liikkeiden tulo	(Likiptien)			Kaikkien liikkeiden tulo	(Likiptien)			Kaikkien liikkeiden tulo	(Likiptien)
10 r. asti	127	10	1.270	300 r. asti	602	250	150.050	800 r. asti	22	750	16.500
20 " "	139	20	2.780	400 " "	208	350	72.800	900 " "	20	850	17.000
50 " "	2.110	35	73.850	500 " "	112	450	50.400	1.000 " "	17	950	16.150
100 " "	3.494	75	262.050	600 " "	40	550	22.000	1.000 „ ja ylt.	19	1.500	28.500
200 " "	1.414	150	212.100	700 " "	38	650	24.700	2.000—3.000 r.	2	2.500	5.000
<i>Kaikkiaan liikkeitä</i>									8.364	—	955.150

Nämä tiedot ovat liiksi pirstotut, siksi ne on yhdisteltävä yksinkertaisempiin ja selvempiin jaksoihin. Otamme viisi ryhmää kotiteollisuudenharjoittajia tulon mukaan: a) köyhät, joiden tulo on 50 ruplaan saakka perhettä kohti; b) vähävaraiset — tulo 50—100 rpl. perhettä kohti; c) keskivarakkaat — tulo 100—300 rpl. perhettä kohti; d) varakkaat — tulo 300—500 rpl. perhettä kohti, ja e) rikkaat — tulo yli 500 ruplaa perhettä kohti.

Näihin liikeyritysten tuloja koskevien tietojen mukaan tehtyihin varallisuusryhmiin liitämme likipitaiset tiedot laitosten jakaantumisesta perhetyöläisten ja palkkatyöläisten lukumäärän mukaan*. Saamme tällaisen taulukon:

* 8.377 liikettä 28 elinkeinoalalla jakaantuu omaan perheeseen kuuluvien ja palkkatyöläisten lukumäärän mukaan seuraavasti: ilman omaan perheeseen kuuluvia työläisiä — 95 liikettä; 1 työläinen — 4.362 liikettä; 2 työläistä — 2.632; 3 työläistä — 870; 4 työläistä — 275; 5 omaa työläistä tai enemmän — 143 liikettä. Palkkatyöläisiä pitäviä liikkeitä on 2.228, siinä luvussa liikkeitä, joissa on 1 palkkatyöläinen — 1.359; 2 palkkatyöläistä — 447; 3 — 201; 4 — 96; 5 tai enemmän — 125 liikettä. Kaikkiaan on 4.625 palkkatyöläistä, joiden palkkasumma on 212.096 ruplaa (yhtä työläistä kohti 45,85 ruplaa).

Kotiteollisuudenharjoittajien ryhmät tulon suuruuden mukaan	Lukumäärä		Puhdas tulo		Keskimääräinen tulo		Perheiden jakaantuminen liikipten													
	Perheitä	%	Niillä ruplissa	%	Yhde perhettä kohti	Yhte perh. kuuluvaa työl. kohti (liikipt.)	perheeseen kuuluvien työläisten lukum. mukaan					palkkatyöläisten lukumäärän mukaan								
							1	2	3	4	5 tai yll.	0	1	2	3	4	5 tai yll.			
a) Köyhät	2.376	28,4	77.900	8,2	32,7	32,7	2.376	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Vähävaraiset	3.494	41,8	262.050	27,4	75,0	50	1.986	1.508	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Keskivarakkaat	2.016	24,1	362.150	37,9	179,6	72,0	—	1.124	870	22	—	—	1.359	392	—	—	—	—	—	—
d) Varakkaat	320	3,8	123.200	12,9	385,0	100,0	—	—	—	253	67	—	—	55	201	64	—	—	—	—
e) Rikkaat	158	1,9	129.650	13,6	821,8	348	—	—	—	—	76	62	—	—	—	32	125	—	—	—
<i>Kaikkiaan</i>	<i>8.364</i>	<i>100</i>	<i>955.150</i>	<i>100</i>	<i>114,2</i>	<i>67,5</i>	<i>4.362</i>	<i>2.632</i>	<i>870</i>	<i>275</i>	<i>143</i>	<i>82</i>	<i>1.359</i>	<i>447</i>	<i>201</i>	<i>96</i>	<i>125</i>	—	—	—

Nämä tiedot johtavat sangen mielenkiintoisiin johtopäätöksiin, joita seuraavassa tarkastelemmekin kotiteollisuuden eri ryhmittäin:

a) Enemmän kuin neljäsosa kotiteollisuutta harjoittavista perheistä (28,4%) on *köyhälistöä*, joka saa keskimäärin noin 33 ruplaa tuloa perhettä kohti. Olettakaamme, että koko tämä tulo joutuu yhdelle perheeseen kuuluvalla työntekijälle ja että tässä ryhmässä ovat kaikki yksinäisiä. Joka tapauksessa näiden kotiteollisuudenharjoittajien ansiotulot osoittautuvat *huomattavasti pienemmiksi* kuin kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläisten keskimääräiset palkat (45 rpl. 85 kop.). Jos enemmistö näistä yksinäisistä kuuluu alimpaan (3:teen) alaryhmään, t.s. tekee työtä ylösostajia varten, niin se merkitsee, että „isännät” maksavat kotona työskenteleville vähemmän kuin palkkatyöläisille verstaissa. Vaikka edellyttäisimme niinkin, että kotiteollisuudenharjoittajien tällä ryhmällä on lyhin työkausi, niin silti heidän ansiotulonsa tuntuu kerrassaan kurjalta.

b) Enemmän kuin kaksi viidesosaa kotiteollisuudenharjoittajien kokonaismäärästä (41,8%) kuuluu vähävaraisiin, joiden tulo on keskimäärin 75 rpl. perhettä kohti. Nämä kotiteollisuudenharjoittajat eivät kaikki enää ole yksinäisiä

(kun taas edellinen ryhmä muodostui kokonaan yksinäisistä): suunnilleen puolet perheistä on siinä sellaisia, joissa on 2 perheeseen kuuluvaa työntekijää ja yhden perheeseen kuuluvan työntekijän keskimääräinen ansio on siis noin 50 rpl., s.o. ei enempää tai vieläpä vähemmänkin kuin kotiteollisuudenharjoittajan palkkatyöläisen ansio (rahapalkan, 45 rpl. 85 kop., lisäksi osa palkkatyöläisistä saa isänniltä ylläpidon). Siis seitsemän kymmenesosaa kaikista kotiteollisuudenharjoittajista on ansiotulojensa suhteen kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläisten tasolla, osaksi jopa alempanakin. Niin hämmästyttävä kuin tämä johtopäätös onkin, vastaa se täydellisesti edellä esitettyjä tietoja suurten liikeyritysten etevämyydestä pieniin verraten. Miten äärettömän alhainen on näiden kotiteollisuudenharjoittajien tulotaso, voidaan päätellä siitäkkin, että vuosityöläisen keskimääräinen työpalkka maataloustöissä Permin läänissä on 50 rpl. isännän ruuissa*. Siis seitsemän kymmenesosaa „itsenäisistä” kotiteollisuudenharjoittajista ei elintasonsa puolesta ole korkeammalla kuin maatalousbaterit!

Narodnikit sanovat tietysti, että tämä on vain lisäansiota maanviljelyksen ohella, mutta, ensiksikin, eiköhän ole jo aikoja sitten todettu, että vain talonpoikien vähemmistö voi saada maanviljelyksestä välttämättömän toimeentulon perheelleen, kun lasketaan pois verot, vuokramaksut sekä talouskustannukset? Mutta mehän vertaamme kotiteollisuudenharjoittajan ansiotuloja isännän ruuissa olevan maataloustyöläisen palkkaan. Toiseksi, seitsemään kymmenesosaan kaikista kotiteollisuudenharjoittajista on pitänyt kuulua myöskin niiden, joilla ei ole maataloutta. Kolmanneksi, vaikkapa osoittautuisikin, että näissä ryhmissä maanviljelys korvaa maataviljelevien kotiteollisuudenharjoittajien toimeentulon, niin silti on epäilemätön se tosiasia, että yhteys maahan alentaa tavattomasti ansiotuloja.

Vieläkin vertaus: Krasnoufimskin kihlakunnassa kotiteollisuudenharjoittajan palkkatyöläisen keskipalkka on 33,2 rpl. (taulukot, s. 149), mutta kotiseudulla tehdastyössä käyvän henkilön, s.o. tehtaiden talonpoikiin kuuluvan vuoriöläisen keskipalkka on zemstvotilastoissa laskettu 78,7

* Muona maksaa 45 rpl. vuodessa. Nämä tiedot ovat keskimääräiset 10 vuoden ajalta (1881—1891), maanviljelysdepartementin tietojen mukaan. (Kts. S. A. Korolenko, „Vapaa palkkatyö” j.n.e.)

ruplaksi („Aineistoa Permin läänin tilastoja varten. Krasnoufimskin kihlakunta. Tehdaspiiri”. Permi, 1894), s.o. enemmän kuin kaksi kertaa suuremmaksi. Ja kotiseudullaan työssä käyvien vuoriteollisuuden ammattimiesten palkat, kuten tunnettua, ovat aina pienemmät kuin „vapaiden” työläisten palkat tehtaissa. Voidaan siis päätellä, minkälaisella elämäntarpeiden polkemisella ja elintason alentamisella kurjuustilaan saakka venäläisen kotiteollisuudenharjoittajan surullisenkuuluista „itsenäisyys” lunastetaan „elinkeinoammattien ja maanviljelyksen välisen elimellisen yhteyden pohjalla”!

c) „Keskitason” kotiteollisuudenharjoittajiksi olemme laskeneet ne perheet, jotka saavat tuloja 100:sta 300:aan ruplaan, keskimäärin noin 180 rpl. perhettä kohti. Sellaisia on noin neljäsosa kotiteollisuudenharjoittajien koko määrästä (24,1%). Ja heidänkin tulonsa on absoluuttisesti sängen vähäinen: kun lasketaan jokaisessa liikkeessä olevan 2½ perheen omaa työntekijää, niin se tekee noin 72 rpl. jokaista perheen omaa työntekijää kohti — kovin riittämätön summa, jota yksikään tehdastyöläinen ei suinkaan kadehdi. Mutta kotiteollisuudenharjoittajien suureen joukkoon verraten tämä summa saattaa tuntua melkoisen huomattavalta! Osoittautuu, että tämä näinkin niukka „varallisuus” saavutetaan vain muiden kustannuksella: tässä kotiteollisuudenharjoittajain ryhmässä enemmistö pitää jo palkkatyöläisiä (suunnilleen noin 85% :lla isännistä on palkollisia, ja jokaista laitosta kohti, joita on kaikkiaan 2.016, tulee keskimäärin enemmän kuin yksi palkkatyöläinen). Päästäkseen kohoamaan köyhyyden painamien kotiteollisuudenharjoittajien suuresta joukosta heidän on siis kapitalististen tavaratuotantosuhteiden pohjalla anastettava itselleen „varallisuutta” toisilta, käytävä taloudelliseen taisteluun, tungettava pienten ammatinharjoittajain suurta joukkoa vieläkin enemmän taka-alalle, muututtava pikkuporvariksi. Joko kurjuus ja elintason laskeminen nec plus ultran* tasolle, — tahi (*vähemmistölle*) oman (absoluuttisesti äärimmäisen niukan) hyvinvoinnin luominen toisten kustannuksella, — sellainen on se dilemma, jonka tavaratuotanto asettaa pienen tuotannonharjoittajan eteen. Sitä osoittavat tosiasiat.

* — äärimmäiselle rajalle asti. *Toim.*

d) Varakkaiden kotiteollisuudenharjoittajien ryhmään kuuluu vain 3,8% perheistä, niiden keskimääräisen tulon ollessa noin 385 ruplaa ja noin 100 rpl. jokaista perheeseen kuuluvaa työntekijää kohti (kun lasketaan, että tähän ryhmään kuuluvat isännät, joilla on 4 ja 5 perheen omaa työntekijää liikettä kohti). Tämä tulo, joka ylittää parisen kertaa palkkatyöläisen rahatulon, perustuu jo tuntuvalle palkkatyön käytölle: kaikissa tämän ryhmän laitoksissa pidetään palkkatyöläisiä, keskimäärin noin 3 henkilöä liikettä kohti.

e) Rikkaita kotiteollisuudenharjoittajia, joiden keskimääräiset tulot perhettä kohti ovat 820 rpl., on kaikkiaan 1,9%. Tähän ryhmään on laskettava osaksi liikeyritykset, joissa on 5 oman perheen työläistä, osaksi liikeyritykset, joissa ei ole lainkaan perheeseen kuuluvia työläisiä, s.o. yksinomaan palkkatyöhön perustuvat liikkeet. Se antaa noin 350 ruplan tulon jokaista perheen omaa työntekijää kohti laskettuna. Ne suuret tulot, joita nämä „koteollisuudenharjoittajat” saavat, johtuvat palkkatyöläisten suuremmasta määrästä, joita tulee keskimäärin noin 10 henkilöä yhtä liikettä kohti*. Nämä ovat jo pikkutehtailijoita, kapitalististen verstaiden omistajia, joiden laskeminen „koteollisuudenharjoittajien” joukkoon rinnan yksinäisten tuotannonharjoittajien, maalais-käsityöläisten ja vieläpä sellaistenkin kanssa, jotka tekevät kotonaan työtä tehtailijoille (toisinaan näille samoille rikkaimmille koteollisuudenharjoittajille, kuten tuonnempana näemme!) — osoittaa vain, miten kokonaan epämääräinen ja venyvä termi tuo „koteollisuudenharjoittaja” oikein on, kuten olemme jo huomauttaneet.

Loppupäätelmänä koteollisuudenharjoittajien tuloja koskevaan koteollisuuden tilastotietojen esittelyyn on vielä mainittava seuraavaa. Voidaan sanoa, ettei tulojen keskittyminen koteollisuuden elinkeinoaloilla ole sanottavan huomattava: 5,7% liikkeistä saa 26,5% tulosta ja 29,8% liikkeistä saa 64,4% tulosta. Siihen me vastaamme, ensiksi, että tällainenkin keskittyminen todistaa täysin kelpaamattomiksi ja epätieteellisiksi summittaiset järkeilyt „koteollisuudenharjoittajasta” sekä heitä koskevat „keskimääräiset” numerot. Toiseksi, ei saa unohtaa sitä, että näihin

* Palkkatyöläisiä käyttävästä 2.228 liikkeestä näillä 28 elinkeinoalalla 46 liikettä on sellaisia, joissa on 10 palkkatyöläistä tai enemmän, kaikkiaan 887 palkkatyöläistä, s.o. keskimäärin 19,2 palkkatyöläistä kutakin liikettä kohti.

numerotietoihin *eivät sisälly ylösostajat*, jonka vuoksi tulojen jakaantuminen on esitetty äärimmäisen epätarkasti. Me näimme, että 2.346 perhettä ja 5.628 työläistä tekee työtä ylösostajille (3:s alaryhmä), joten tulojen pääosa tässä ryhmässä menee ylösostajalle. Niiden jättäminen pois tuotannonharjoittajien joukosta on kerrassaan keinotekoinen menettelytapa, joka ei ole millään perusteltavissa. Samoin kuin taloussuhteiden kuvaaminen suuressa tehdasteollisuudessa olisi väärin tehty, ellei osoitettaisi, miten suuret ovat tehtailijoiden tulot, samaten on väärin kuvata „kotiteollisuus”-taloutta osoittamatta ylösostajien tuloja,— tuloja, jotka saadaan siitä samasta tuotannosta, jota kotiteollisuusväkikin harjoittaa; tuloja, jotka muodostavat osan kotiteollisuudenharjoittajien valmistamien tuotteiden arvosta. Me olemme siis oikeutetut ja velvolliset tekemään sen johtopäätöksen, että todellisuudessa tulot kotiteollisuudesta jakaantuvat verrattomasti paljon epätasaisemmin kuin edellä on osoitettu, koska viimeksimainitussa tapauksessa ovat poissa suurimpien tuotannonharjoittajien luokat.

KOLMAS KIRJOITUS

(VI. Mikä on ylösostaja? — VII. „Ilahduttavia ilmiöitä” kotiteollisuudessa. — VIII. Narodnikkien teollisuuspoliittinen ohjelma)

VI

MIKÄ ON YLOSOSTAJA?

Edellä me jo sanoimme ylösostajia (скупщики) suurimmiksi tuotannonharjoittajiksi. Tavalliselta narodnikkilaiselta kannalta se on pötyä. Ylösostaja meillä on totuttu kuvaamaan joksikin sellaiseksi, joka on tuotannon ulkopuolella, sivusta tullut, itse teollisuudelle vieras ja „vain” vaihdosta riippuvainen.

Tässä ei ole paikallaan pysähtyä yksityiskohtaisesti tuon katsomuksen teoreettisiin virheellisyyksiin; tuo katsomus pohjautuu siihen, ettei ymmärretä nykyaikaisen teollisuuden (siinä luvussa myöskään kotiteollisuuden) yleistä ja perusluonnetta, perustaa ja taustaa, nimittäin *tavarataloutta*, johon kauppapääoma kuuluu välttämättömänä osana eikä satunnaisena ja sivullisena lisäkkeenä. Tässä meidän on pidettävä kiinni tosiasioista ja kotiteollisuuden tilastotiedustelun numerotiedoista, ja tehtävänämme on nyt käsitellä ja analysoida sen antamia tietoja ylösostajista. Tätä käsittelyä helpottaa se seikka, että kotiteollisuudenharjoittajat, jotka tekevät työtä ylösostajille, on erotettu erikseen alaryhmäksi (3:nneksi). Mutta tässä kysymyksessä on paljon enemmän vajavaisuuksia ja tutkimattomia kohtia, mikä tekee sen käsittelyn melko vaikeaksi. Ei ole tietoja ylösostajien lukumäärästä, suurista ja pienistä ylösostajista, heidän yhteyksistään varakkaisiin kotiteollisuudenharjoittajiin (yhteys syntyperän kannalta; ylösostajan kauppatoimien yhteydet oman työverstaan tuotantoon j.n.e.), ylösostajien *taloudesta*. Narodnikkilaiset ennakkoluulot, jotka erottavat ylösostajan joksikin ulkonaiseksi, ovat estäneet useimpia kotiteollisuuden tutkijoita asettamasta kysymystä ylösostajien taloudesta, vaikka ilmeistä on, että taloustie-

teilijälle se on ensimmäinen ja pääkysymys. On yksityiskohtaisesti ja tarkasti tutkittava, miten ylösostaja *isännöi*, miten hänen pääomansa muodostuu, miten tämä pääoma toimii raaka-aineen osto- ja tuotteen myyntipiirissä, minkälaiset ovat pääoman toimintaehdot (yhteiskunta-taloudelliset ehdot) näillä aloilla, miten suuriksi oston ja myynnin järjestelymenot tulevat ylösostajalle, miten nämä menot käytetään riippuen kauppapääoman suuruudesta sekä oston ja myynnin laajuudesta, minkälaiset olot aiheuttavat toisinaan sen, että raaka-aine osittain käsitellään ylösostajan verstaissa ja annetaan sitten työläisille kotiin jatkokäsittelyä varten (jolloin lopullisen käsittelyn taaskin toisinaan suorittaa ylösostaja itse), tai sen, että raaka-aine myydään pienyrityksille ja ostetaan sitten heidän tuotteensa markkinoilla. On vertailtava, kuinka suuriksi tulevat valmistuskustannukset, kun tuotteen valmistaa pieni kotiteollisuudenharjoittaja, suuri liikkeenharjoittaja verstaassa, jossa hänellä on useita palkkatyöläisiä, sekä ylösostaja, joka jakaa tarveaineet kotikäsitteilyyn. Tutkimusyksiköksi on otettava jokainen *tuotantolaitos*, s.o. jokainen ylösostaja erikseen, määriteltävä hänen liikevaihtojensa suuruus, kuinka paljon hänellä on työntekijöitä verstaassa tai verstaissa ja kotona, kuinka paljon työläisiä on kiinni raaka-aineen hankinnoissa sekä sen ja tuotteiden säilytyksessä ja realisoimisessa. On vertailtava, minkälaista on tuotantotekniikka (työkalujen ja apuvälineiden määrä ja laatu, *työnjako* j.n.e.) pienisännällä, sellaisella isännällä, joka käyttää verstaassaan palkkatyöläisiä, sekä ylösostajalla. Vain tällainen *taloudellinen tutkimus* voi antaa tarkan tieteellisen vastauksen kysymykseen, mikä on ylösostaja, mikä merkitys hänellä on taloudessa, mikä merkitys hänellä on tavaratuotannon teollisuusmuotojen historiallisessa kehityksessä. Näiden tietojen puuttumista talouksittain toimitetun tilastotiedustelun yhteenvedoista, vaikka tilastotiedustelu tutki tarkoin kaikki nämä kysymykset jokaisen kotiteollisuudenharjoittajan osalta, ei voida olla pitämättä suurena vajavaisuutena. Siinäkin tapauksessa, että jokaisen ylösostajan talouden rekisteröiminen ja tutkiminen olisi (eri syistä) osoittautunut mahdottomaksi,—suuri määrä mainituista tiedoista olisi voitu saada ylösostajia varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajain talouksia koskevista tiedoista. Sen asemesta me löydämme „Kuvauk-

sesta" vain kuluneita narodnikkilaisia fraaseja siitä, että „kulakki" on „olemukseltaan tuotannolle vieras" (s. 7), ja tällöin lasketaan kulakkeihin kuuluviksi toisaalta sekä ylösostajat ja kokoonpanoverstaat että toisaalta koronkiskurit; että „palkkatyötä ei hallitse sen teknillinen tehdasmainen keskittyneisyys (?), vaan kotiteollisuudenharjoittajien rahallinen riippuvaisuus... eräs kulakkiuden laji" (309—310), että „työn riistämisen lähteenä... eivät ole tuotantofunktiot, vaan vaihtofunktiot" (101), että kotiteollisuuden elinkeinoaloilla on usein havaittavissa „vaihtoprosessin kapitalisoitumista" eikä „tuotannon kapitalisoitumista" (265). Me emme tietenkään aio syyttää „Kuvauksen" laatineita tutkijoita omintakeisuudesta: he ovat vain lainailleet täydellisesti ne järkeilyt, joita on niin runsaasti siroteltuina esim. „meidän tunnetun" lra V. V:mme teoksissa.

Jotta tällaisten fraasien todellinen merkitys tulisi arvoitettua oikein, sopii palauttaa mieleen vaikkapa se, että teollisuutemme eräällä pääalalla, nimittäin tekstiiliteollisuudessa, „ylösostaja" oli suurta koneellista tuotantoa harjoittavan suurtehtailijan välitön edeltäjä ja isä. Lankojen antaminen kotiteollisuudenharjoittajille kotiin muokattavaksi — sellainen oli maamme kaikkien tekstiilituotantojen eilispäivä; se oli siis työntekoa „ylösostajaa", „kulakkia" varten, joka, kun hänellä ei ollut omaa työpajaa („oli tuotannolle vieras"), „vain" jakoi lankoja ja otti vastaan valmiita tuotteita. Meidän herttaiset narodnikkimme eivät ole yrittäneetkään tutkia näiden ylösostajien syntyperää, heidän perinteellistä yhteyttään pikkuverstaiden omistajiin, heidän merkitystään raaka-aineen oston ja tuotteen realisoinnin järjestäjinä ja sitä, mikä merkitys on heidän pääomallaan, joka keskittää tuotantovälineet, kokoaa yhteen pienten kotiteollisuudenharjoittajien hajanaiset joukot, saattaa voimaan työnjaon ja valmisteleen niin ikään suuren, mutta jo koneellisen tuotannon aineksia. Herttaiset narodnikit rajoittuivat ruikuttamaan ja murehtimaan tätä „surullista", „keino-tekoista" y.m., y.m. ilmiötä, lohduttelivat itseään sillä, ettei se ole tuotannon, vaan „ainoastaan" vaihtoprosessin „kapitalisoimista", lavertelivat imeliä juttuja „isänmaan muista kehitysteistä", — ja sillä aikaa nuo „keinotekoiset" ja „maaperättömät" „kulakit" kulkivat kulkemistaan totuttua tietään, jatkoivat pääoman keskittämistä, tuotantovälineiden

ja tuottajien „kokoamista”, raaka-aineen ostojen laajentamista, syventäen yhä tuotannon jakoa erillisiksi operatioiksi (luominen, kutominen, värjääminen, viimeistely j.n.e.) sekä uudistaen pirstoutunutta, teknillisesti takapajuista, käsi-työlle ja velkaorjuuteen pohjautuvaa *kapitalistista manufaktuuria kapitalistiseksi koneelliseksi teollisuudeksi*.

Aivan samanlainen prosessi on nyt käynnissä lukuisten niin sanottujen „kotiteollisuus”-elinkeinojemme aloilla, ja narodnikit kääntävät aivan samoin selkänsä haluamatta tutkia todellisuutta sen kehityskulussa, aivan samoin vaihtavat näiden suhteiden syntyperää ja niiden kehitystä koskevan kysymyksen kysymykseen siitä, miten *olisi* saattanut käydä (*ellei* olisi käynyt siten kuin kävi), aivan samoin he lohduttelevat itseään sillä, että nämä ovat toistaiseksi „vain” ylösostajia, aivan samoin he idealisoivat ja kaunistelevat kapitalismin huonoimpia muotoja, huonoimpia niin teknillisen takapajuisuuden, taloudellisen puutteellisuuden kuin myöskin työtätekevien joukkojen sosiaalisen ja sivistyksellisen aseman kannalta.

Palatkaamme Permin kotiteollisuustiedustelun antamiin tietoihin. Noiden tietojen vajavaisuudet koetamme, sikäli kuin se on tarpeellista, korvata aineistoilla edellä siteerattusta kirjasta „Kotiteollisuus Permin läänissä j.n.e.”. Erotamme ennen kaikkea ne elinkeinoalat, joille on keskittynyt ylösostajia varten työskentelevien kotiteollisuudenharjoittajien pääosa (3:s alaryhmä). Tällöin meidän täytyy turvautua omaan yhdistelmätaulukkoomme, jonka tulokset (kuten edellä on mainittu) eivät käy yhteen „Kuvauksen” numeroiden kanssa.

Elinkeinoammatti:	Perheitä, jotka työsk. ylösost. varten		
	I ryhmä	II ryhmä	Yhteensä
Suutarinammatti	31	605	636
Huopajalkinetuotanto	607	12	619
Sepänammatti	70	412	482
Niinimattotuotanto	162	10	142
Huonekalutuotanto ja puusepänam- matti	38	49	87
Ajokalutuotanto	32	28	60
Räätälinammatti	4	42	46
<i>Kaikkiaan 7:llä elinkeinoalalla</i>	914	1.158	2.072
<i>3:nnen alaryhmän kotiteoll.</i>			
<i>harj. kaikkiaan</i>	1.016	1.320	2.336

Siis noin $\frac{9}{10}$ kaikista ylösostajia varten työskentelevistä kotiteollisuudenharjoittajista on keskittynyt näihin seitsemään edellämäinittuun elinkeinoammattiin. Tulemmekin käsittelemään etupäässä näitä elinkeinoammattaita.

Aloitamme suutarinammattista. Valtava enemmistö ylösostajia varten työskentelevistä suutareista on keskittynyt Kungurin kihlakuntaan, joka on nahkatuotannon keskuksena Permin läänissä. Suuri määrä kotiteollisuudenharjoittajia tekee työtä nahkatehtailijoille: „Kuvauksessa” sivulla 87 on mainittu 8 ylösostajaa, joita varten työskentelee 445 liikettä*. Kaikki nämä ylösostajat ovat „ikiaikojen” nahkatehtailijoita, joiden nimet voidaan löytää sekä „Tehtas-hakemistosta” vuodelta 1890 ja vuodelta 1879 että „Rahasiain ministeriön vuosikirjan” liitehuomautuksista. I viikko vuodelta 1869⁹⁰. Nahkatehtailijat leikkauttavat nahkat ja antavat leikkeet „kotiteollisuudenharjoittajille” ommeltaviksi. Päällysten pinnehtimisen suorittavat erikseen muuttamat perheet tehtailijain tilauksesta. Yleensä tehdasmaiseen nahkavalmistetuotantoon on sidottu koko joukko „kotiteollisuuden” elinkeinoammattaita, s.o. koko joukko operatioita tehdään kotityönä. Sellaisia ovat: 1) nahkojen muokkaus; 2) jalkineiden ompeleminen; 3) nahkaliuskojen liimaaminen korkolevyiksi; 4) saapasruuvien valaminen; 5) saapasnauhojen valmistus; 6) saapaslestien teko; 7) tuhkan valmistaminen nahkatehtaita varten; 8) parkin (pajunkuoren) valmistus niin ikään niitä varten. Nahkatuotannon jätteenä käytetään huovanvanutus- ja liimankeittotuotannoissa („Kotiteollisuus”, III, s. 3—4 y.m.). Yksityiskohtaisen työnjaon ohella (s.o. jonkin esinelajin valmistamisen jakaminen eri henkilöiden suorittamiin useampiin operatioihin) tällä tuotantoalalla on kehittynyt työnjako myöskin tavaralajeittain: jokainen perhe (toisinaan jopa teollisuuskyllän jokainen katukin) valmistaa jotain yhtä lajia jalkineita. Kummallisena huvittavuutena mainitsemme, että kirjassa „Kotiteollisuus j.n.e.” „Kungurin nahkatuotanto” julistetaan „tehdas- ja kotiteollisuuden välisen elimellisen, molemminpuolista etua tuottavan yhteyden aatteen tyypilliseksi edustajaksi” (sic!)... tehdas asettuu siellä oikeaan (sic!) liittoon kotiteollisuuden kanssa, tarkoitukse-

* Sitinä luvussa 217 liikettä tekee työtä kahdelle ylösostajalle (Ponomarjoville ja Fominskille). Kungurin kihlakunnassa työskentelee ylösostajia varten kaikkiaan 470 suutarinliikettä.

naan omien etujensa vuoksi (nimenomaan!) ei suinkaan nujertaa..., vaan kehittää sen voimia (III, s. 3). Esimerkiksi tehtailija Fominski sai Jekaterinburgin näyttelyssä vuonna 1887 kultamitalin paitsi nahkojen mainiosta valmistuksesta, myöskin „suuresta tuotannosta, mikä tarjoaa ansiotuloja lähiseudun väestölle” (ibid.*, s. 4, alleviivaus tekijän). Juuri niin, hänen 1.450 työläisestään 1.300 tekee työtä kotona; toisella tehtailijalla, Sartakovilla, 120 työläisestä 100 henkilöä tekee työtä kotona j.n.e. Permiläiset tehtailijat siis kilvoittelevat varsin hyvällä menestyksellä narodnikkilaisen intelligenssin kanssa kotiteollisuuselinkeinojen juurruttamisessa ja kehittämisessä...

Aivan samanluontoinen on suutarinammatin järjestely Krasnoufimskin kihlakunnassa („Kotiteollisuus”, I, 148—149): nahkatehtailijat myös ompeluttavat nahkoista saappaita osaksi omissa suutarinverstaissaan, osaksi antamalla ne kotityöksi; eräällä nahkurin- ja suutarinliikkeiden suuromistajalla on noin 200 henkilöä vakinaisia työläisiä.

Nyt meillä on riittävän selvä kuva suutarintuotannon ja monien muiden siihen yhteydessä olevien „kotiteollisuus”-alojen taloudellisesta organisatiosta. Ne eivät ole mitään muuta kuin suurten kapitalististen verstaiden (meidän virallisten tilastojemme terminologian mukaan „tehtaiden”) *osastoja*, ei mitään muuta kuin suurten kapitalististen operatioiden *erillisoperatioita* nahkojen muokkauksessa. Liikkeenharjoittajat ovat järjestäneet tarveaineiden oston laajassa mitassa, laittaneet tehtaita nahkojen valmistusta varten ja kokonaisen järjestelmän niiden jatkokäsittelyä varten,— järjestelmän, joka perustuu työnjakoon (teknillisenä ehtona) ja palkkatyölle (taloudellisena ehtona): toiset operatiot he teettävät omissa verstaissaan (nahkojen leikkaamisen), toisia taas tekevät heitä varten työskentelevät „kotiteollisuudenharjoittajat” kotonaan; liikkeenharjoittajat määräävät tuotannon laajuuden, kappalepalkan suuruuden, valmistettävien tuotteiden lajit ja sen, kuinka paljon mitäkin lajia valmistetaan. He ovat järjestäneet myöskin valmiiden tuotteiden tukkumyynnin. Tieteellisen terminologian mukaan tämä on ilmeisesti sama *kapitalistinen manufaktuuri*, joka on osaksi jo muuttumassa korkeampaan muotoon, *tehtaaksi* (nimittäin mikäli tuotantoon sovelletaan koneita ja konejär-

* — Ibidem — samassa kohdassa. Toim.

jestelmiä: suurissa nahkatehtaissa on höyryllä toimivat voimakoneet). Tämän manufaktuurin eräiden osien erottaminen erikoiseksi tuotannon „kotiteollisuus”-muodoksi on ilmeinen tolkkottomuus, joka hämää sen perustosiasian, että vallitsevana on palkkatyö ja että koko nahkatuotanto ja suutarinala on alistettu suurpääomalle. Koomillisten järjestyksen asemesta siitä, miten toivottavaa olisi „vaihdon järjestäminen osuustoiminnan muotoon” („Kuvauksen” s. 93), ei olisi haitaksi tutkia perusteellisemmin tuotannon todellista järjestelyä, perehtyä niihin ehtoihin, jotka pakoittavat tehtailijoita pitämään edullisempaa töitten antamisen kotityöksi. Tehtailijat pitävät sitä epäilemättä itselleen edullisempänä ja sen edullisuus tulee meille selväksi, kun muistamme yleensä kotiteollisuudenharjoittajien ja erikoisesti maataviljelevien ja 3:n alaryhmän kotiteollisuudenharjoittajien pienet palkat. Antamalla tarveaineet kotiin työnantajat alentavat siten palkkoja, säästävät huoneistokustannuksissa, osaksi myöskin työkaluissa, työn valvonnassa, vapautuvat tehtailijoille asetetuista toisinaan kiusallisista vaatimuksista (hehän eivät ole tehtailijoita, vaan kauppiaita!), saavat itselleen hajanaisempia ja toisistaan eristettyjä työläisiä, jotka ovat vähemmän pystyviä itsepuolustukseen, saavat näille työläisille ilmaisia hoputtajia — eräänlaisia „kiristäjiä” eli „välittäjä mestareita” (tekstiiliteollisuudessamme käytettyjä termejä sellaisen järjestelmän aikana, jossa langat annetaan kotikudontaan) niiden kotiteollisuudenharjoittajien ominaisuudessa, jotka *vielä omasta puolestaan ottavat itselleen palkkatyöläisiä* (ylösostajia varten työskentelevässä 636 suutarinperheessä on rekisteröity 278 palkkatyöläistä). Me näimme jo yleistaulukosta, että nämä palkkatyöläiset (3:nnessa alaryhmässä) saavat pienintä palkkaa. Se ei olekaan ihme, sillä he ovat kaksinkertaisen riiston alaisia: heitä riistää palkkaajansa puristamalla itselleen „hituisen hyötyä” työläisestä, ja heitä riistää myöskin nahkatehtailija, joka antaa pikkuisännille tarveaineet. Tunnettua on, että nämä pienet välittäjä mestarit, jotka tuntevat hyvin paikalliset olot ja työläisten persoonalliset ominaisuudet, ovat erittäin kekseliäitä kaikenlaisten kiristyskeinojen keksimisessä, orjuuttavien palkkausehtojen käytössä, truck-systemin⁹¹ käytössä j.n.e. Tunnettua on työpäivän tavaton pituus sellaisissa verstaissa ja „kotiteollisuustuvissa”, eikä voida olla valittamatta sitä, että vuoden

1894/95 kotiteollisuuden tilastotiedustelu ei ole antanut juuri lainkaan aineistoa näistä mitä tärkeimmistä kysymyksistä meidän omaperäisen sweating-systemimme * valaismiseksi, jossa on suuri määrä työläisten painostusta lisääviä välittäjiä ja jossa vallitsee mitä hillittömin ja häikäilemättömin riisto.

Huopajalkinetuotannon (joka on toiseksi suurin ylösostajia varten työskentelevien perheiden absoluuttisen lukumäärän suhteen) organisatiosta „Kuvaus” ei valitettavasti tarjoa juuri minkäänlaisia tietoja. Me näimme, että tällä elinkeinoalalla on kotiteollisuudenharjoittajia, joilla on kymmenittäin palkkatyöläisiä, mutta antavatko he työtä kotiin, suorittavatko he osan työoperatioista oman verstaansa ulkopuolella **,— se jäi epäselväksi. Mainitsemme vain tutkijain toteaman tosiasian, että huopajalkinetuotannon hygieeniset olot ovat äärimmäisen epätyytyttävät („Kuvaus”, s. 119, „Kotiteollisuus”, III, 16)—sietämätön kuumuus, paljon pölyä, tukahduttava ilma. Ja sellaista on kotiteollisuuden harjoittajien asuintuvissa! Luonnollisena seurauksena on se, että kotiteollisuudenharjoittajat eivät kestä enempää kuin 15 vuotta sellaista työtä ja kuolevat keuhkotautiin. Töiden saniteettioija tutkinut I. I. Molleson kirjoittaa: „Huopajalkineiden tekijäin pääjoukon muodostavat 13 ja 30 ikävuosien välillä olevat työläiset. Ja melkein kaikki he ovat sangen kalpeita, ihonväri on kalpeanvalkoinen ja heillä on velto, *aivan kuin taudin näännyttämä asu*” (III, s. 145, alleviivannut tekijä). Tutkimuksen laatijan tekemä käytännöllinen johtopäätös on tämä: „Isännät on velvoitettava rakentamaan tuntuvasti suurempi verstaas (huopajalkineiden vanutuslaitos), että jokaista työläistä kohti tulisi ennakolta säädetty vakituinen määrä ilmaa”; „verstaas pitää olla yksinomaan työntekoa varten. Työläisten yöpyminen siinä on ehdottomasti kiellettävä” (ibid.). Saniteettilääkärit vaativat siis tehtaiden järjestämistä näille kotiteollisuudenharjoittajille ja kotityön kieltämistä. Ei voida olla toivomatta tämän toimenpiteen toteuttamista, sillä se veisi eteenpäin teknillistä edistystä syrjäyttäen pois koko joukon välittäjiä, raivaisi tietä työpäivän ja työolojen

* — hiotusjärjestelmä. Toim.

** Niin on vanustuslaitos järjestetty Nizhni-Novgorodin läänin Arzamasin ja Semjonovin kihlakunnissa. Kts. „Kotiteollisuuseinikeinojen tutkimuskomission töitä” ja Nizhni-Novgorodin zemstvolilastojen „Aineistoja”.

säännöstelylle, sanalla sanoen poistaisi „kansan”-teollisuudessamme olevat huutavimmat väärinkäytökset.

Niinimattotuotannossa mainitaan ylösostajien joukossa osalainen kauppias Butakov, jolla oli vuodelta 1879 olevien tietojen mukaan Osan kaupungissa niinimattotehdas, jossa oli 180 työläistä *. Onko tämä tehtailija todellakin katsottava „itse tuotannolle vieraaksi” siitä syystä, että hän on katsonut edullisemmaksi jakaa työt kotona tehtäviksi? Niin ikään olisi mielenkiintoista tietää, millä kotiteollisuudenharjoittajien joukosta karkoitettut ylösostajat eroavat niistä „koteollisuudenharjoittajista”, jotka, kun heillä ei ole omaan perheeseen kuuluvia työläisiä, „ostavat niiniä ja antavat sitä valmistettavaksi urakkatyöläisille, jotka valmistavat siitä omilla telineillään niinimattoja ja niinisäkkejä” („Kuvaus”, 152)? — havainnollinen esimerkki siitä sekasotkusta, johon narodnikkilaiset ennakkoluulot ovat tutkijoita vieneet. Hygieeniset olot ovat tälläkin elinkeinoalalla kaiken arvostelun alapuolella — ahtaus, lika, pöly, kosteus, löyhkä ja pitkä työpäivä (12—15 tuntia vuorokaudessa) — kaikki tuo tekee tämän tuotantoalan keskuksista oikeita „nälkä-lavantaudin aiheuttajia” **, joka tauti onkin usein puhjennut siellä.

Miten työnteko ylösostajille on sepän elinkeinoammatissa järjestetty, siitä me emme taaskaan saa „Kuvauksesta” mitään tietää ja meidän on turvauduttava kirjaan „Kotiteollisuus j.n.e.”, jossa annetaan sangen mielenkiintoinen kuvaus Nizhni-Tagilin sepänammattista. Tarjottimien y.m. valmistajien tuotanto on jaettu useampien liikeyritysten kesken: *takomot* takovat pellin, *tinausverstaat* tinaavat sen, *maalausverstaat* maalaavat. Eräillä kotiteollisuus-isännillä on nämä kaikki verstaalajit, joten he ovat siis puhdastyypiksiä manufaktuurinomistajia. Toiset suorittavat omissa verstaassaan yhden näistä työoperatioista ja antavat valmisteet sitten kotiteollisuudenharjoittajille kotiin tinattaviksi ja maalattaviksi. Tässä esiintyy siis erikoisen selväpiirteisenä ammatin taloudellisen organisation samanlaisuus silloin, kun työt annetaan kotiin tai jos isännällä on useampia erikoisverstaita. Kotiteollisuutta harjoittavat ylösostajat, jotka antavat työtä kotiin, kuuluvat suurimpiin isäntiin

* „Tehdashakemisto” vuodelta 1879. Ylösostajia varten työskenteleviä niinimattojen tekijöitä on eniten keskittynyt Osan kihlakuntaan.

** „Kuvaus”, s. 157.

(heitä on 25 henkilöä), jotka ovat järjestäneet edullisimmin raaka-aineen oston ja tuotteen myynnin laajassa mitassa: nämä 25 kotiteollisuudenharjoittajaa (ja vain he) matkustelevat markkinoilla tai on heillä omat kauppapuotinsa. Heidän lisäksi ylösostajina toimivat jo suuret „tehtailija-kauppiat”, jotka ovat asettaneet valmistetaan näytteille Jekaterinburgin näyttelyssä tehdasostolla: kirjan tekijä laskee heidät „tehdas- ja koti- (sic!) teollisuuteen” kuuluviksi („Kotiteoll.”, I, s. 98—99). Yleensä me siis saamme täten tavattoman tyypillisen kuvan kapitalistisesta manufaktuurista, joka mitä erilaisimmin ja kummallisimmin muodoin kietoutuu pikkulaitoksiin. Näyttääksemme havainnollisesti, miten vähän tämä, että teollisuudenharjoittajat jaetaan „kotiteollisuudenharjoittajiin” ja „tehtailijoihin”, tuottajiin ja „ylösostajiin”, auttaa selvittämään näitä mutkallisia suhteita, käytämme hyväksi mainitussa kirjassa esitettyjä numeroita ja kuvaamme tämän elinkeinoalan taloudelliset suhteet seuraavan taulukon muodossa:

Itsenäisesti harjoitettu tuotanto markkinoilta varten					Työskentely ylösostajia varten			
Liikettä	Työläisiä			Tuotannon yleisussumma tuhansissa ruplissa	Liikettä	Työläisiä		
	Perheeseen kuuluva	Palkkatyöläisiä	Yhteensä			Perheeseen kuuluva	Palkkatyöläisiä	Yhteensä
A. „Tehtas- ja kotiteollisuus”								
?	?	?	?	60+7	a) 29	51	39	90
	(„tehtailija-kauppiat”)				b) 39	53	79	132
B. „Kotiteollisuus”								
25	(kotiteollisuutta harjoittavat ylösostajat)			95+30	68	104	118	222
16	88	161	249	8				
				163+37				
				200 tuhatta rpl. = koko Nizhni-Tagliin elinkeinoammattien kokonaistuotannon summa				
a) kotiteollisuudenharjoittajat, jotka ovat riippuvaisia tuotteiden myynnissä.								
b) kotiteollisuudenharjoittajat, jotka ovat riippuvaisia sekä myynnissä että tuotannossa.								

Ja nyt meille sanotaan, että ylösostajat samoin kuin koronkiskuritkin „ovat itse tuotannolle vieraita”, että heidän herruutensa merkitsee ainoastaan „vaihtoprosessin kapitalisoitumista” eikä „tuotannon kapitalisoitumista”!

Sangen tyypillisenä esimerkkinä kapitalistisesta manufaktuurista on myöskin kirstutuotanto („Kuvaus”, s. 334—339, „Kotiteoll.”, I, s. 31—40). Sen organisatio on seuraava: muutamat suurisännät, joilla on verstaista palkkatyöläisneen, ostavat tarveaineet, valmistavat valmisteet osaksi omissa verstaissaan, mutta suurimmaksi osaksi jakavat tarveaineet pienille eri osia valmistaville verstailla ja kokoavat kirstujen osat omissa verstaissaan ja viimeistelyn jälkeen lähettävät tavaran markkinoille. Työnjakoa — joka on manufaktuurin tyypillinen edellytys ja sen teknillinen perusta — käytetään tuotannossa laajassa mitassa: koko kirstun valmistus on jaettu 10—12 operatioon, joista kunkin suorittavat osia valmistavat kotiteollisuudenharjoittajat erikseen. Elinkeinoammatin organisatio on erillisosia valmistavien työläisten (Theilarbeiter, kuten heitä „Pääomassa” nimitetään) yhdistäminen *pääoman* määräysvaltaan. Siihen, minkä vuoksi pääoma pitää edullisempaan jakaa työt kotiin kuin teettää ne palkkatyöläisillä verstaissa, antavat selvän vastauksen vuoden 1894/95 kotiteollisuustiedustelun tarjoamat numerotiedot Nevjanskin tehtaan laitoksista Jekaterinburgin kihlakunnassa (joka on eräs tämän elinkeinoammatin keskuksia), missä tapaamme *rinnakkain* sekä kokoonpanoverstaista että osia valmistavia kotiteollisuudenharjoittajia. Niiden vertaileminen toisiinsa on siis täysin mahdollista. Esitämme nämä vertailevat tiedot taulukkona (taulukkojen s. 173):

Nevjanskin tehtaan kirstuntekijät	Ryhmät	Alaryhmät			Työläisten määrä			Kokonais- tulo		Työpalkka		Puhdas tulo	
		Liikkeiden määrä			Perh. kuuluvaa Palkkatyöläisiä	Kaikkiaan	Kaikkiaan	Yhtiä työläistä kohti	Kaikkiaan	Yhtiä palkka- työläistä kohti	Kaikkiaan	Yhtiä perheeseen kuuluvaa työ- läisiä kohti	
		Alaryhmät											
„Ylösostajat“	II	1	2	1	13	14	5.850	418	1.300	100	1.617	808,5*	
„Kotiteollisuudenharjoittajat“	II	3	8	11	8	19	1.315	70,3	351	44	984	89,4	

* Yhtiä liikettä kohti.

Tarkastelkaamme tätä taulukkoa, huomauttaen kuitenkin ensin, että jos me ottaisimme tiedot yhden tehtaan, Nevjanskin tehtaan asemesta koko 1. ja 3. alaryhmästä („Kuvauksen” s. 335), niin johtopäätökset olisivat aivan samat. Kokonaistulon suuruus kummassakin alaryhmässä ei nähtävästi ole verrattavissa, sillä samat tarpeet käyvät eri osanvalmistustyöläisten käsien kautta ja kokoamisverstaisten kautta. Mutta kuvaavia ovat tuloa ja palkkaa koskevat tiedot. Osoittautuu, että palkkatyöläisten kokoamisverstaissa saama palkka on korkeampi kuin riippuvaisten kotiteollisuudenharjoittajien tulot (100 rpl. ja 89 rpl.) siitä huolimatta, vaikka viimeksimainitut myöskin riistävät palkkatyöläisiä. Ja näiden viimeksimainittujen palkka taas on *enemmän kuin kaksi kertaa pienempi* kuin verstaissa työskentelevien työläisten palkka. Kuinkapa sitten meidän työnantajamme eivät pitäisi „koti”-teollisuutta edullisempänä kuin tehdasteollisuutta, kun edellinen tarjoaa heille noin oleellisia „etuisuuksia”! Aivan samalla tavoin on työ ylösostajia varten järjestetty myöskin ajokalu-tuotannossa („Kuvaus”, s. 308 ja seur., „Kotiteoll.”, I, s. 42 ja seur.); samat kokoamisverstaat, joiden isännät ovat „ylösostajia” (ja työn jakajia, antajia) osatöitä suorittaviin kotiteollisuudenharjoittajiin nähden, samalla tavalla palkkatyöläiselle verstaassa maksettava palkka ylittää riippuvaisen kotiteollisuudenharjoittajan tulot (puhumattakaan enää hänen palkkatyöläisestään). Tämä korkeampi palkka on todettavissa niin maataviljelevillä (I ryhmä) kuin maataviljelemättömilläkin (II ryhmä). Huonekalu- ja puusepänammatissa ovat ylösostajina Permin kaupungin huonekalukaupat („Kuvaus”, 133, „Kotiteollisuus”, II, 11), jotka tilauksia tehdessään antavat kotiteollisuudenharjoittajille mallikappaleet, millä ne muuten ovat „aste asteelta kohottaneet tuotannon tekniikkaa”.

Räätälinammatissa valmiiden vaatteiden myymälät Permissä ja Jekaterinburgissa antavat kotiteollisuudenharjoittajille kankaita ommeltavaksi. Tunnettua on, että aivan samanlainen räätälinammatin ja vaatetusliikkeiden organisaatio on olemassa muissakin Länsi-Euroopan ja Amerikan kapitalistisissa maissa. „Kapitalistisen” Lännen eroavaisuus Venäjältä ja sen „kansantuotannosta” on siinä, että

Lännessä tätä tällaista järjestelmää sanotaan Schwitz-systeemiksi * ja etsitään taistelukeinoja tätä pahinta riistosysteemiä vastaan, esim. Saksan räätälit vaativat isänniltään tehtaiden järjestämistä (s.o. „keinotekoisesti juurruttavat kapitalismia”, kuten venäläinen narodnikki päättelisi), kun taas meillä tätä „hienpuristusjärjestelmää” hyväntahtoisesti nimitetään „kotiteollisuudeksi” ja pohditaan sen etuisuuksia kapitalismiin verraten.

Me olemme nyt tarkastelleet kaikkia niitä elinkeinoammattaita, joissa on valtava enemmistö ylösostajia varten työskentelevistä kotiteollisuudenharjoittajista. Mitkä ovat tämän katsauksen tulokset? Olemme tulleet vakuuttuneiksi siitä, miten kerrassaan kestämaton on se narodnikkien väite, että ylösostajat ja jopa kokoonpanoverstaatkin ovat samoja koronkiskureita, tuotannolle vieraita aineksia j.n.e. Edellä mainitusta „Kuvauksen” tietojen puutteellisuudesta huolimatta, siitä huolimatta, vaikka tilastotiedustelun ohjelmassa ei ollutkaan ylösostajien taloutta koskevia kysymyksiä, meidän onnistui useimmissa elinkeinoammattaita todeta ylösostajilla olevan mitä välittömimmän yhteyden tuotantoon,— jopa heidän ottavan suoranaisesti osaa tuotantoon, „osallistuvan” siihen palkkatyöläisiä pitävien verstaiden isäntinä. Ei ole mitään sen typerämpää käsitystä kuin se, että työskentely ylösostajia varten on vain jonkin väärinkäytöksen, jonkin sattuman, jonkin „vaihtoprosessin kapitalisoitumisen” tulos eikä tuotannon kapitalisoitumisen tulos. Juuri päinvastoin, työskentely ylösostajaa varten on nimenomaan *tuotannon erikoinen muoto*, taloudellisten suhteiden erikoinen organisatio tuotannossa,— organisatio, joka on kehittynyt välittömästi pienestä tavaratuotannosta („pienestä kansantuotannosta”, kuten meidän hempeämielisessä kirjallisuudessamme on tapana sanoa) ja se on nykyin tuhansin sitein sidottu siihen, sillä varakkaimmat isäntämiehet ja kehittyneimmät „kotiteollisuudenharjoittajat” juuri panevatkin alulle tämän järjestelmän laajentaen liikevaihtoaan antamalla töitä kotiin. Työskentely ylösosta-

* — hiotusjärjestelmäksi. *Toim.*

jia varten, mikä kuuluu välittömästi yhteen palkkatyöläisiä käyttävän kapitalistisen verstaan kanssa, ollen useinkin vain sen jatkoa tahi sen eräänä haaraosastona, on yksinkertaisesti *tehtaan lisäke*, kun tätä viimeksimainittua sanontaa — tehdasta — ei käsitetä sen tieteellisessä, vaan siinä merkityksessä, mikä sillä on puhekielessä. Sen sijaan teollisuuden muotojen tieteellisen luokittelun kannalta, niiden johdonmukaisessa kehityksessä, työskentely ylösostajia varten kuuluu suurimmaksi osaksi *kapitalistiseen manufaktuuriin*, sillä se: 1) pohjautuu käsityötuotantoon ja sen laajana perustana ovat pienet liikkeet; 2) saattaa voimaan työnjaon näiden liikkeiden välillä kehittäen sitä myöskin työpajan sisällä; 3) asettaa tuotannon johtoon kauppiaan, kuten onkin aina laita manufaktuurissa, joka edellyttää tuotantoa laajassa mitassa, raaka-aineen tukkuostoa ja tuotteen tukkumyyntiä; 4) tekee työtätekevistä isännän verstaassa tai kotonaan työskenteleviä palkkatyöläisiä. Juuri nämä tunnusmerkit, kuten tunnettua, luonnehtivat tieteellistä manufaktuurin käsitettä kapitalismin erikoisena kehitysasteena teollisuudessa (katso „Das Kapital”, I, Kapitel XII *). Tämä teollisuuden muoto merkitsee jo, kuten tunnettua, syvällistä kapitalismin herruutta, ollen se kapitalismin viimeisen ja korkeimman muodon, s.o. koneellisen suurteollisuuden, välitön edeltäjä. Työnteko ylösostajia varten on siis kapitalismin takapajuinen muoto ja nykyisessä yhteiskunnassa tuo takapajuisuus johtaa työtätekevien aseman erikoiseen huonontumiseen, työtätekevien, joita riistää kokonainen liuta välittäjiä (sweating-system) ja jotka ovat pirstoutuneita ja joiden on pakko tyytyä alhaisimpaan palkkaan, tehdä työtä äärimmäisen epäterveellisissä oloissa ja äärettömän pitkiä työpäiviä, — ja mikä tärkeintä, oloissa, jotka tekevät tuotannon yhteiskunnallisen valvonnan tavattoman vaikeaksi.

Nyt olemme päättäneet katsauksen vuoden 1894/95 kotiteollisuustiedustelun antamiin tietoihin. Tämä katsaus on vahvistanut täydellisesti edellä tehdyn huomautuksen, että

* — „Pääoma”. I osa, XII luku. Toim.

käsite „kotiteollisuudenharjoitus” on kokonaan vailla sisältöä. Me näimme, että tuohon käsitteeseen on otettu mitä erilaisimpia teollisuuden muotoja, onpa meillä oikeus sanoa: *melkein kaikki teollisuuden muodot, joita tiede suinkin tuntee*. Todellakin, siihen kuuluvat patriarkaaliset käsi-työläiset, jotka tekevät työtä kuluttajain tilauksesta ja heidän (kuluttajain) tarpeistaan ja jotka saavat korvauksen työstään toisinaan luonnossa, toisinaan rahassa. Edelleen siihen kuuluvat kokonaan toisen teollisuusmuodon edustajat — oman perheen puitteissa työskentelevät pienet tavaran-tuottajat. Siihen kuuluvat palkkatyöläisiä pitävien kapitalististen verstaiden omistajat ja nämä palkkatyöläiset, joiden luku kohoaa useampiin kymmeneen liikettä kohti. Siihen kuuluvat suuria pääomia omistavat manufaktuuriyrittäjät, jotka pitävät hallussaan kokonaista osaverstaiden järjestelmää. Siihen kuuluvat myöskin kapitalisteille työtä tekevät kotityöläiset. Ja kaikissa näissä ryhmissä „kotiteollisuudenharjoittajina” pidetään yhtäläisesti sekä maanviljelijöitä että maataviljelemättömiä, sekä talonpoikia että kaupunkilaisia. Tällainen sekavuus ei ole lainkaan vain tämän permiläisiä kotiteollisuudenharjoittajia koskevan tutkimuksen erikoisuus. Ei suinkaan. Se toistuu *kaikkialla siellä ja aina silloin*, milloin ja missä puhutaan tai kirjoitetaan „koti”-teollisuudesta. Jokainen, joka on tutustunut esim. „Kotiteollisuuden tutkijakomission teoksiin”, tietää, että niissä ovat kotiteollisuudenharjoittajien joukkoon joutuneet samoin kaikki nämä ryhmät. Ja nyt meidän narodnikkilaisen taloustietemme mielitemppuna on se, että koko tämä loputon määrä erilaisia teollisuuden muotoja lyödään yhteen kasaan, nimitetään tätä kasaa „koti”-teollisuudeksi, „kansan”-teollisuudeksi ja — risum teneatis, amici! * — tuo tolkuttomuus *asetetaan vastakohdaksi* „kapitalismille” — „tehdasteollisuudelle”. Tämän ihailtavan menetelmän „perustelu”, menetelmän, joka osoittaa alkuunpanijansa ajatusten syvällisyyttä ja tietoja, kuuluu, ellemme erehdy, hra V. V:lle, joka heti „Kotiteollisuuden kuvausten” ensimmäisillä sivuilla ottaa viralliset numerot „tehdas”-työläisten lukumäärästä Moskovan, Vladimirin y.m. lääneissä ja vertailee niihin „kotiteollisuudenharjoittajien” numeroita, jolloin käy tietysti niin, että

* — pidättäkää nauruanne, ystävät! *Toim.*

„kansanteollisuus” on pyhällä Venäjällä paljon voimakkaammin kehittynyttä kuin „kapitalismi”, mutta meidän „arvovaltainen” taloustieteilijämme vaikenee viisaasti siitä tosiasista, että valtava enemmistö näistä „kotiteollisuudenharjoittajista” *tekee työtä juuri noille samoille tehtailijoille*, jonka tosiasian tutkijat ovat monia kertoja todenneet*. Seuraten tiukasti narodnikkilaisia ennakkoluuloja, „Kuvauksen” laatijat toistavat tuon saman meneteltävän. Vaikka „kotiteollisuuden” vuosituotannon summa Permin läänissä on vain 5 milj. rpl.**, mutta „tehdasteollisuuden” summa 30 milj. rpl., niin „tehdasteollisuudessa on työkäsien määrä 19 tuhatta henkilöä, mutta kotiteollisuudessa 26 tuhatta henkilöä” (s. 364). Luokittelu, kuten näette, on suorastaan liikuttavan yksinkertainen:

a) tehdastyöläisiä	19.000
b) kotiteollisuudenharjoittajia	26.000
	Yhteensä 45.000

On ymmärrettävää, että tuollainen luokittelu avaa ovet selkosen selälleen järkeilyille „toisenlaisen tien mahdollisuudesta isänmaalle”!

Mutta jotakinhan varten meillä ovat edessämme tiedot talouksittain toimitetusta kotiteollisuuden tilastotiedustelusta, joka on tutkinut teollisuuden muotoja. Yritämme tehdä luokittelun, joka *vastaa* tilastotiedustelun antamia numerotietoja (joiden suhteen narodnikkilaisten tekemä luokittelu on pelkkää pilkantekoa) ja joka vastaa teollisuuden eri muotoja. Niitä prosenttisuuhteita, jotka tilastotiedustelu antoi 20 tuhannesta työläisestä, me rinnastelemme toiseenkin lukuun, jonka kirjoittajat ovat toisten lähteiden perusteella suurentaneet 26 tuhanneksi.

* Katso vaikkapa hra Harizomenovin kirjoitusta „Kotiteollisuuden merkitys”. Julkaistu „Juriditsheski Vestnikissä”¹⁸⁸³ vuonna 1883, №№ 11 ja 12, jossa on tehty yhteenvetot silloisista tilastoaineistoista.

** Emme edes puhukaan siitä, miten hullunkurisesti tämä luku muodostuu. Esim. suurimman luvun antaa myllytystuotanto (1,2 milj. rpl.), sillä siihen on laskettu kaiken myllärien jauhattaman viljan arvo! Taulukoissa ja „Kuvauksen” selittävässä osassa on otettu vain kokonaistulo 143 tuh. ruplaa (kts. s. 358 ja huomautuksia). Suutarinammatti antaa 930 tuhatta ruplaa, josta melkoisen osan muodostaa Kungurin *tehtailijoiden* liikevaihto. J.n.e., j.n.e.

A. Tavaratuotanto.

Työläisten lukumäärä.

I. Kapitalistisesti käytetyt työläiset.

(1) „Tehdas”-työläiset (7 vuoden ajalta, 1885—1891, olevien tietojen mukaan tulee yhtä liikettä kohti keskimäärin 14,6 työläistä)

19.000

42,2 %

(2) „Kotiteollisuudenharjoittajien” palkkatyöläiset (25% kokonaisuudesta).

(Neljäsosa heistä on liikkeissä, joissa on keskimäärin 14,6 työläistä liikettä kohti)

6.500

14,4 %

(3) Ne, jotka tekevät kotona työtä ylösostajia varten, s.o. 3. alaryhmään kuuluvat oman perheen kotiteollisuudenharjoittajat, 20%.

(Monet heistä tekevät työtä *samoille tehtailijoille*, joille 1. ja 2. kohdassa osoitetut työläiset työskentelevät)

5.200

11,6 %

30.700

68,2 %

II. Pienet tavarantuottajat, s.o. 1. alaryhmään kuuluvat oman perheen kotiteollisuudenharjoittajat, 30%.

(Noin $\frac{1}{3}$ heistä pitää palkkatyöläisiä)

7.800

17,4 %

B. Käsityöt.

Maalais- (osaksi kaupunkilais-) käsityöläiset, s.o. 2. alaryhmään kuuluvat oman perheen kotiteollisuudenharjoittajat, 25%.

(Vähäinen osa heistä myös pitää palkkatyöläisiä)

6.500

14,4 %

Yhteensä 45.000

100 %

Me ymmärrämme mainiosti, että tässäkin luokittelussa on virheitä: siinä ei ole tehtailijoita, mutta on kotiteollisuudenharjoittajia, joilla on kymmenittäin palkkatyöläisiä; siihen on sattumalta joutunut eräitä manufaktuurinomistajia, joita ei kuitenkaan ole erotettu eri ryhmäksi, mutta ei ole joutunut toisia, jotka on jätetty pois „ylösostajina”; siihen ovat joutuneet kaupunkilais-käsityöläiset yhdestä kaupungista, mutta ovat jääneet pois 11 kaupungin käsityöläiset j.n.e. Mutta joka tapauksessa tämä luokittelu pohjautuu kotiteollisuuden tilastotiedustelun *tietoihin teollisuuden muodoista*, ja mainitut virheet ovat noiden tietojen virheellisyyksiä eivätkä luokittelun virheitä *. Joka tapauksessa tämä luokittelu antaa täsmällisen käsityksen tosioloista, selittää teollisuuden eri osanottajain välillä vallitsevia todellisia yhteiskunnallis-taloudellisia suhteita ja siis myöskin heidän asemaansa, heidän etujaan,— ja sellainen selittäminen juuri onkin jokaisen taloustieteellisen tutkimuksen korkein tehtävä.

VII

„ILAHDUTTAVIA ILMIÖITÄ” KOTITEOLLISUUDESSA

Meitä voitaisiin syyttää yksipuolisuudesta, yksistään kotiteollisuuden synkkien puolien esittämisestä, jos me sivuuttaisimme vaikenemalla „Kuvauksessa” esitetyt tosiasiat, joiden tarkoituksena on tuoda esille kotiteollisuuden „valoisa puoli” ja sen „ilahduttavat ilmiöt”.

Meille sanotaan esim., että palkkatyöllä on kotiteollisuustuotannossa jossain määrin erikoinen merkitys, sillä palkkatyöläisen erikoisuutena siinä on se, että hän on „elinoloissaan lähellä” isäntää ja „voi” itsekin päästä isännäksi. „Ilahduttaviin ilmiöihin” tässä on siis laskettu hyvää tarkoittava halu tehdä kaikista työläisistä pikkuisäntiä! ** Muuten ei sentään kaikista, vaan ainoastaan muutamista, koska „vieraan työn riistämistendenssi on epäilemättä

* Saatetaan ehkä väittää vastaan, että eihän kotiteollisuutta harjoittavien käsityöläisten palkkatyöläisiä (20% kaikista kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläisistä) pidä laskea tavaratuotantoon, vaan käsitöihin kuuluviksi. Mutta tässä hän on itse työvoima tavarana ja sen myynti ja osto juuri on kapitalismin oleellisin piirre.

** Siitä, miten tämä „elinolojen lähisyys” vaikuttaa palkanmaksun järjestelmään ja oikeellisuuteen, palkkausmuotoihin, työläisen velkaorjuuteen ja truck-systemiin,— ei meille kerrota mitään.

ominaista kaikille ihmisille yleensä, siinä luvussa myöskin kotiteollisuudenharjoittajalle” („Kuvaus”, s. 6). Tämä fraasi, jolla kaikki ihmiset muitta mutkitta samaistetaan pikkuporvarin kaltaisiksi, on suorastaan ainutlaatuinen naiiviudessaan! Eipä ihme, että se, joka katselee koko maailmaa pikkuporvarin silmälasien läpi, keksii moisia oivallisia totuuksia. Sivulla 268 „työolojensa puolesta (sic!) kotiteollisuusliikkeeksi sanan tarkassa mielessä” julistetaan pikkutehdas, jossa on 8 palkkatyöläistä ja jonka tuotantosuomma on 10 tuhatta ruplaa. Sivuilla 272—274 kerrotaan, miten toinen pikkutehtailija (jolla on 7 palkkatyöläistä ja 5 oppipoikaa; tuotanto on 7 tuhatta ruplaa) järjesti talonpoikain yhteisöltä vuokratulla maalla masuunin ja pyysi kotiteollisuuspankilta 5.000 ruplan lainaa sulatusuunin rakentamista varten selittäen, että „koko hänen yrityksellään on puhtaasti paikallinen intressi, koska malmin hankintaa tulevat suorittamaan paikalliset talonpojat yhteisölle kuuluvilta maaosuuksilta”. Pankki hylkäsi pyynnön muodollisilla perusteilla. Ja „Kuvauksessa” piirretään sen johdosta eteemme viehättävä kuva siitä, miten tämä yritys muutetaan osuuskunnalliseksi, yhteisyrietykseksi: isännälle se „on epäilemättä oleva mieleen, ei ainoastaan tuotannon etujen, vaan myöskin häntä ympäröivien yhtymäkumppanien etujen valvojana”. Liikeyritys „käsittää suuren joukon yhteisön niiden kanssajäsenten työntressejä, jotka tulevat hankkimaan ja tuomaan tehtaaseen malmia ja puutavaraa”. „Talonisännät tulevat tuomaan tehtaalle malmia, kivihiihtä y.m. samaan tapaan kuin talonemännät kantavat yhteiseen juustomeijeriin maitoa. Tietenkin tässä edellytetään paljon mutkallisempaa organisatiota kuin osuuskunnallisissa juustomeijereissä, eritoten jos itse liikkeen hoitamisessa, s.o. valuraudan sulattamisessa malmeista, käytetään paikallisia mestareita ja sekatyöläisiä”. O, mikä idylli! Sekatyöläiset („yhteisön kanssajäsenet”) tulevat „kantamaan tehtaalle” malmia, halkoja y.m. samaan tapaan kuin talonpoikaisnaiset kantavat juustomeijeriin maitoa!! Emme kiellä sitä, että kotiteollisuuspankki voi (ellei sen byrokraattinen organisatio ole esteenä) tehdä samoja palveluksia kuin muutkin pankit kehittämällä tavarataloutta ja kapitalismia, mutta olisi peräti murheellista, jos se samalla jatkaisi lainoja pyytelevien liikeyrittäjien farisealaisuuden ja manilovilaisen jaarittelun kehittämistä.

Tähän saakka olemme nähneet, miten liikeyrityksiä, joissa on suuri määrä palkkatyöläisiä, julistetaan „koteollisuus”-liikkeiksi sillä perusteella, että isännät itse tekevät työtä. Mutta tämä ehto olisi pikkuporvareille jossain määrin kahlehtiva, ja niinpä „Kuvaus” yrittää avartaa sitä: osoittautuu, että sellainenkin liike, jota „hoidetaan yksinomaan palkkatyöllä”, voi olla koteollisuutta, jos liikkeen „menestys” pohjautuu isännän „omakohtaiseen osallistumiseen” (s. 295) tahi siinäkin tapauksessa, jos isäntien „on pakko rajoittaa oma osallistumisensa erilaisiin puuhailuihin tuotannon hoitamisessa” (s. 301). Miten menestyksellisesti permiläiset narodnikit „edistyvätkään”, eikö totta? „Omakohtainen työ” — „omakohtainen osallistuminen” — „erilaiset puuhailut”. Mein Liebchen, was willst du noch mehr? * Osoittautuu, että palkkatyö tiilenvalmistussammattissa tuottaa palkkatyöläisille „erikoisia etuja” (302), he kun saavat „lisäänsiotuloja” tiilitehtaista; näiden tehtaiden isännät kuitenkin usein „tarvitsevat rahaa työläisten palkkaamiseksi”. „Kuvaus” tekee johtopäätöksen, että tällaisille isännille on myönnettävä lainoja koteollisuuspankista, „pitäen näitä liikkeitä koteoll. pankin säänt. 7 pyk. 3:nteen koht. liittyvien huomautusten mukaan kuuluvina erittäin suosittaviin tapauksiin” (s. 302). Kielellisesti tuo ei ole kovin hyvin sanottu, mutta sen sijaan sangen painavasti ja paljonmerkittävästi! „Lopuksi meillä on riittävästi perusteita sanoa”, luemme me tiilenvalmistussammattin kuvauksen lopusta, „että tiilenvalmistussammattissa talonpoikain keskuudessa isäntien ja palkkatyöläisten edut yhdistyvät siinä määrin toisiinsa, että vaikka tällä elinkeinolla ei muodollisesti olekaan arteleita rekisteröity, niin faktillisesti sillä vallitsee luja toveruusside isäntien ja heidän palkkatyöläistensä välillä” (305). Viittaamme lukijalle ylempänä annettuun tilastolliseen kuvaan näistä „toveruussiteistä”. Hullunkurista myöskin on,— esimerkkinä narodnikkien taloustieteellisten käsitteiden sekavuuksista,— että „Kuvauksessa” samaan aikaan puolustellaan ja kaunistellaan palkkatyötä väittämällä, ettei palkkatyöläisiä pitävä isäntä suinkaan ole kulakki, vaan että kulakki on rahapääoman omistaja, joka „riistää työtä koteollisuutta harjoittavan isännän ja hänen palkkatyöläistensä muodossa” (!), ja samaan aikaan siinä

* — Armaani, mitä sinä vielä haluat? *Toim.*

antaudutaan mitä järjettömimmällä ja hillittömimmällä tavalla puolustamaan kulakista: „siitä huolimatta kulakisto, maalattakoon sitä kuinka synkin värein tahansa, on toistaiseksi tarpeellinen ratas kotiteollisuustuotannon vaihtokoneistossa... Kotiteollisuuden menestymisen kannalta kulakisto on epäilemättä katsottava hyveeksi verrattuna siihen tilaan, jolloin ilman kulakkia ja ilman mitään rahavaroja kotiteollisuudenharjoittaja jää pakostakin ilman työtä” (s. 8)*. Kuinka kauan toistaiseksi? Jos olisi sanottu, että kauppa- ja koronkiskuripääoma on välttämätön momentti kapitalismin kehityksessä, tarpeellinen pyörä *heikosti kehittyneen* kapitalistisen yhteiskunnan (sellaisen kuin meidän) koneistossa, niin silloin se olisi paikallaan. Siten tulkittuna tämä „toistaiseksi”-sana on ymmärrettävä näin: *niin kauan kuin* lukemattomat teollisuuden harjoittamisvapauden ja kilpailuvapauden rajoitukset (varsinkin talonpoikaistossa) pitävät meillä yllä kapitalismin takapajuisimpia ja huonoimpia muotoja. Pelkäämme vain, että tämä tällainen tulkinta ei miellytä permiläisiä eikä muitakaan narodnikkeja!

Siirtykäämme käsittelemään artteleita, noita muka yhteisöperiaatteiden, joita narodnikit haluavat ehdottomasti nähdä kotiteollisuusammateissa, lähimpiä ja tärkeimpiä ilmentäjiä. Mielenkiintoista on tutustua *talouksittain* toimitetun kotiteollisuustiedustelun tuloksiin koko läänistä, tilastotiedusteluun, joka asetti suoranaisesti ohjelmakseen arttelien rekisteröimisen ja tutkimisen (s. 14, 2. kohta). Meillä on siis tilaisuus tutustua, paitsi erilaisiin arttelityyppeihin, myöskin siihen, miten laajalle ne ovat levinneet.

Öljynpuristustuotanto. „Elinkeinoartteli sanan tarkimassa merkityksessä”: Pokrovskin kirkonkylässä ja Gavrjatan kylässä viisi veljestä omistaa yhteisesti kaksi öljynpuristamoita. Veljekset ovat eronneet toisistaan, mutta öljynpuristamoja he käyttävät kukin vuoron perään. Nämä

* Samoja ajatuksia tapaamme kirjassa „Kotiteollisuus”, I, s. 39 ja seuraavissa polemisoidaan „Delovoi Korrespondent”¹³ lehteä vastaan, joka on kirjoittanut, ettei kulakkeja (kokoonpanoverstaiden isäntiä kirstutuotannossa) pitäisi päästää kotiteollisuuden osastoon. „Koko meidän kotiteollisuutemme”, saamme lukea siihen annetusta vastauksesta, „on yksityispääomien kourissa ja jos kotiteollisuuden osastoon päästettäisiin vain ne kotiteollisuudenharjoittajat, jotka itse myyvät tuotteitaan, niin meidän kotiteollisuusosastomme olisi tyhjä kuin luudalla lakaistu”. Kerrassaan kuvaava tunnustus, eikö totta? Edellä jo osoitimme, tilastotiedustelun antamien tietojen perusteella, nuo „yksityispääomien kourat”, jotka pitävät kotiteollisuuden elinkeinoaloja käsissään.

tosiasiat ovat „sangen mielenkiintoisia”, sillä „ne valaisevat kotiteollisuusammattien yhteistyön perinnöllisyyden kont-rahtiehtoja”. Ilmeisesti nuo tuollaiset elinkeinolliset „arttelit ovat merkittävänä presedenssinä, kun on kysymys tehdas-tyyppisten tuotantoyritysten leviämisestä osuustoiminnan perusteilla kotiteollisuudenharjoittajien keskuudessa” (s. 175—176). Siis artteli, sanan tarkimmassa mielessä, osuustoiminnan presedenssinä ja yhteisöllisyyden ilmai-suna, on *yhteistä omaisuutta, jonka perijät ovat jättäneet jakamatta!* Ilmeisestikin „yhteisöllisyyden” ja „osuustoi-minnan” oikea palladion lienee näin ollen Rooman siviili-oikeus ja meidän X lakikirjamme condominium-säädöksi-neen, säädöksiineen perillisten ja ei-perillisten yhteisomai-suudesta!

„Talonpoikain yritteliäisyys arteleina ilmenee selvimmin omalaatuisissa elinkeinomuodoissa... myllytystuotannossa”. Monet myllyt ovat osuuskuntien ja kokonaisten kylien yhteisessä käytössä. Myllyjen käyttömuodot: eniten levinnyt muoto on vuoronmukainen käyttö; sitten puhtaan tulon jakaminen osinkoina suhteellisesti kunkin omistajakumppanin kulunkien mukaan; „näissä tapauksissa omistajakump-panit ottavat harvoin itse omakohtaisesti osaa työhön tuotannossa, jota tavallisesti harjoitetaankin palkkatyöllä” (s. 181; samaa sanotaan arttelien omistamista tervapoltti-moista, s. 197). Hämmästyttävää omalaatuisuutta ja artteli-toimintaa tosiaankin — yhteisomistusta pienisännillä, jotka palkkaavat yhteisesti työläisiä! Se tosiasia, että kotiteolli-suudenharjoittajat käyttävät myllyjä, tervapolttimoita ja pajoja *vuoron perään*, todistaa päinvastoin tuottajain ihme-teltävää pirstoutuneisuutta, kun ei edes yhteinen omaisuus-kaan pysty herättämään heitä osuustoimintaan.

„Eräänä artteliorganisation muotona” ovat „arttelipajat” (239). Säästääkseen polttoainetta sepänammattia harjoit-tavat isännät kokoontuvat samaan pajaan ja palkkaavat yhden palkeidenkäyttäjän (säästö työläisten määrässä!) ja vuokraavat pajan isännältä sekä huoneiston että myöskin moukarin erikoismaksusta.— Siis se, kun yhdelle henkilölle yksityisomistuksen perusteella kuuluva esine vuokrataan toiselle maksusta, on „artteliorganisatiota”! Totta tosiaan roomalaista oikeussääntöä on nimitettävä „artteliorganisa-tion” lakikokoelmaksi!.. „Artteliorganisatiossa... me näemme uuden viittauksen luokkakristallisoitumisen puuttumiseen

tuotannossa kotiteollisuudenharjoittajien keskuudessa, — viittauksen samaan kerrostumien sulautumiseen maanviljelijäin ja kotiteollisuudenharjoittajain keskuudessa, minkä me näimme arttelimyllyjen alallakin” (239). Ja jotkin pahat ihmiset uskaltavat vielä tämän jälkeen puhua talonpoikaiston jaottumisesta!

Tähän saakka ei siis ole ollut yhtään tapausta, että kotiteollisuudenharjoittajat olisivat *liittyneet yhteen* raaka-aineen ostoa ja tuotteen myyntiä varten, puhumattakaan yhteenliittymisestä itse tuotannossa! On tosin sellaistaakin yhteenliittymistä. Talouksittain toimitetussa Permin läänin kotiteollisuudenharjoittajien tilastotiedustelussa on niitä rekisteröity *kokonaista neljä*, ja kaikki ne ovat järjestyneet kotiteollisuuspankin avustuksella: kolme ajokalutuotannossa ja yksi maanviljelyskoneiden tuotannossa. Yhdessä arttelissa on palkkatyöläisiä (2 oppilasta ja 2 palkattua „apu”-työläistä), toisessa kaksi osakasta käyttää erikoismaksusta kolmannen osakkaan omistamaa pajaa ja työverstasta. Yhteisesti ne ostavat raaka-aineen ja myyvät tuotteen, mutta työtä tekevät eri verstaissa (paitsi tuota mainittua tapausta, jossa paja ja työverstaas vuokrataan maksua vastaan). Näihin kaikkiin neljään artteliin on yhdistynyt 21 perhetyöläistä. Permin kotiteollisuuspankki on toiminut jo muutamia vuosia. Olettakaamme, että se tulee nyt „yhdistämään” (naapuripajan vuokraamista varten) *vuosittain* ei 20 perhetyöläistä, vaan 50. Silloin kaikki 15.000 kotiteollisuuden perhetyöläistä tulee „yhdistetyksi” „artteliorganisaatioon” täsmälleen 300 vuoden kuluttua. Ja kun se on tehty, niin sitten aletaan „yhdistää” kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläisiäkin... Ja permiläiset narodnikit riemuitsevat: „Näin tärkeät taloudelliset konseptiot, joita kotiteollisuusväen itsenäinen ajatustyö on synnyttänyt, ovat varmana takeena taloudellisesta edistyksestä tuotannossa tämän väen keskuudessa, periaatteena se, että työ pysyisi pääomasta riippumattomana, sillä näissä tosiasioissa ei ilmene ainoastaan kotiteollisuusväen alkuvoimainen, vaan myöskin täysin tietoinen pyrkimys itsenäisyyteen työssä” (s. 333). Olkaa sentään armeliaita, herrat! Tietenkään ei voida kuvitellaakaan narodnikkilaisuutta ilman manilovilaisia fraaseja, mutta rajansa sentään kaikella! *Ei missään* arttelissa, kuten olemme huomanneet, ilmene „pohjana työn riippumattomuus pääomasta”: kaikki ne ovat suur- tai pienisäntien arteleita,

ja monissa on palkkatyöläisiä. Osuustoimintaa ei näissä artoleissa ole, yksinpä yhteistä raaka-aineen hankintaa ja tuotteen myyntiä tavataan naurettavan harvoin, ja se yhdistää hämmästyttävän mitättömän määrän isäntiä. Voidaan varmuudella sanoa, ettei löydy ainuttakaan kapitalistista maata, jossa 20.000 työläistä käsittävän lähes 9.000:n pikkuliikkeen rekisteröiminen osoittaisi tuottajat *siinä määrin pirstoutuneiksi ja takapajuisiksi*, että heidän keskuudessaan on vain muutamassa kymmenessä tapauksessa *yhteisomistusta ja vajaassa kymmenessä tapauksessa 3—5 pikkuisännän* yhtymistä raaka-aineen ostoa ja tuotteen myyntiä varten! Tämä pirstoutuneisuus olisi *synkän taloudellisen ja kulttuurillisen lamatilan varmimpana takeena*, ellemmme onneksi näkisi, miten kapitalismi joka päivä raivaa pois patriarkaalista käsityötä ja sen mukana paikallisesti rajoittuneita itsekohteisia pikkuisäntiä, miten se päivä päivältä hävittää paikallisia pikkumarkkinoita (jotka pitävät yllä pientuotantoa), asettaen niiden tilalle kansalliset ja yleismaailmalliset markkinat, *pakoittaen* ei ainoastaan jonkin Gavrjatan kylän tuottajia, vaan koko maan ja jopa eri maidenkin tuottajia liittoutumaan, avartaen näitä liittoja laajemmiksi kuin yksin suuria ja pieniä isäntiä käsittäviksi, asettaen näiden liittojen eteen laajempia kysymyksiä kuin on kysymys puutarpeiden ja raudan ostamisesta halvemmalla tahi kysymys naulojen ja kärryjen edullisemmasta myymisestä.

VIII

NARODNIKKIEN TEOLLISUUSPOLIITTINEN OHJELMA

Koska käytännölliset oletukset ja toimenpiteet ovat aina yhteydessä siihen, mitä „ilahduttavaa” ja toivehikasta löydetään tosioloista, niin ymmärrettävää on jo a priori, mitä toivotaan kotiteollisuudelta sellaisessa „Kuvauksessa”, jossa kaikki „ilahduttavat ilmiöt” johtavat pikkutaloudessa käytettävän palkkatyön kaunistelemiseen ja peräti vähälukuisten ja yksipuolisten pienisäntien yhtymien ylistämiseen. Ollen sinänsä narodnikkien tavanmukaisten reseptien kertaamista nämä toivomukset hämmästyttävät toisaalta ristiriitaisuudellaan ja toisaalta suurentelemalla ylettömästi niitä tusina-„toimenpiteitä”, joita on fraasien avulla muovattu suurten kysymysten ratkaisuksi. Aivan „Kuvauksen” alussa, sen johdannossa, jo ennen tilastotiedustelun anta-

mien tietojen esitystä, me tapaamme juhlallisia järkeilyjä „kotiteollisuusluoton tehtävästä” — „hävittää pois (sic!) rahanpuute”, „vaihdon osuustoiminnallisesta järjestämisestä tuotannon ja kulutuksen välillä” (s. 8), „arttelijärjestöjen levittämisestä”, kotiteollisuuden varastojen järjestämisestä, teknillisen neuvontatoimen ja teknillisten koulujen perustamisesta j.n.e. (s. 9). Nämä järkeilyt toistuvat kirjassa moneen kertaan. „Elinkeinoammatin ekonomiikka on reorganisoitava niin, että kotiteollisuudenharjoittajalle ilmaantuisi rahaa; sanalla sanoen hänet on vapautettava kulakin kynsistä” (119). „Aikamme tehtävänä” on panna toimeen „kotiteollisuuden emansipatio luoton avulla” j.n.e. (267). „On ratsionalisoitava vaihtoprosessit”, pidettävä huolta „järkiperäisten luotto-, vaihto- ja tuotantoperusteiden juurruttamisesta talonpoikaisen maanviljelystalouden uumeniin” (362), tarvitaan „taloudellista töiden organisaatiota” (sic! s. 363), „kansantalouden ekonomiikan järkiperäistä järjestämistä” j.n.e., y.m.s. Kuten näette, tämä on tilastotiedustelun numerotietoihin liitettyä tuttua narodnikkilaista panaseaa. Ja aivan kuin narodnikkilaisen oikeuskoisuutensa lopulliseksi vahvistukseksi kuvauksen laatijat eivät ole jättäneet käyttämättä tilaisuutta tuomitakseen rahatalouden yleensä, opettaen lukijaa, että käsityöammatit „tekevät tärkeän palveluksen kansantaloudelle turvaamalla sille mahdollisuuden välttää luontaistalouden muuttumista rahataloudeksi”. „Kansantalouden jokapäiväiset edut vaativat sitä, että sen tuottama raaka-aine jalostettaisiin paikalla ja, mikäli mahdollista, ilman rahatalouden puuttumista vaihtoprosesseihin” (s. 360).

Narodnikkien ohjelma on tässä esitetty niin täydellisen tyhjentävästi ja avoimielisesti, ettei sen parempaa enää voida toivoa! Me sanoimme: „narodnikkien ohjelma”, sillä meitä ei kiinnosta se, missä „Kuvauksen” laatijat eroavat muista narodnikeista, vaan päinvastoin juuri se, mitä heillä on yhteistä. Meitä kiinnostaa narodnikkien käytännöllinen ohjelma kotiteollisuuden elinkeinoihin nähden yleensä. On helppo nähdä, että „Kuvauksessa” on esitetty näkyvästi juuri tämän ohjelman peruspiirteet: 1) rahatalouden tuomitseminen sekä sympatiot luontaistaloutta ja primitiivistä käsityöammattia kohtaan; 2) erilaiset toimenpiteet talonpoikaisen pientuotannon tukemiseksi, kuten luotonanto, tekniikan kehittäminen j.n.e.; 3) kaikenlaisten

yhtymien ja liittojen juurruttaminen isäntien ja pikkuisäntien välillä — raaka-aineyhtymien, varastoimis-, laina- ja säästö-, luotto-, kulutus- ja tuotantoyhtymien juurruttaminen; 4) „työn organisoiminen” — levinnyt fraasi narodnikkien kaikissa ja kaikenlaisissa toiveajatteluisa. Tarkastelkaamme tätä ohjelmaa.

Mitä tulee ennen kaikkea rahatalouden tuomitsemiseen, niin teollisuuteen nähden se on jo kerrassaan platoonista laatua. Yksinpä Permin läänissäkin käsityö on joutunut tavaratuotannon tunkemana kauas taka-alalle ja on niin surkeassa tilassa, että samaisesta „Kuvauksesta” luemme, miten toivottavaa olisi „vapauttaa kotiteollisuudenharjoittaja riippuvaisuudesta”, nimittäin poistaa käsityöläisten riippuvaisuus kuluttaja-tilaajasta „etsiskelemällä keinoja, joilla voitaisiin laajentaa menekkipiiriä paikallisen kulutuspiirin tarjoamaa kysyntää laajemmalle” (s. 33). Toisin sanoen: rahatalous tuomitaan teoriassa, mutta käytännössä pyritään muuttamaan käsityö tavarataloudeksi! Eikä tämä ristiriita ole ominaista suinkaan yksinomaan „Kuvaukselle”, vaan se on ominaista kaikille narodnikkilaisille haaveille: niin kovasti kuin he hangoittelevatkin tavarataloutta (rahataloutta) vastaan, työntyy todellisuus ikkunasta sisään, kun se ajetaan ovesta ulos, ja toimenpiteet, joita he kannattavat, kehittävät juuri tavarataloutta. Esimerkkinä on krediitti. Narodnikit eivät suunnitelmissaan ja toivomuksissaan poista itse tavarataloutta. „Kuvauksessa” ei esimerkiksi puhuta sanallakaan siitä, etteivät esitetyt reformit saisi pohjautua tavaratalouden perustalle. Päinvastoin, se toivoo vain *vaihdon* järkiperäistä perustaa, osuustoiminnallista *vaihdon* järjestämistä. Tavaratalous jää, se on vain reformoitava *järkiperäisten* perusteiden mukaan. Ei läheskään uusi utopia, jolla on ollut mitä huomattavimpia edustajia vanhassa taloustieteellisessä kirjallisuudessa. Sen teoreettinen pätemättömyys on käynyt ilmi jo kauan sitten, joten tähän kysymykseen ei tarvitse pitemmästi pysähtyä. Eiköhän olisi parempi sen asemesta, että puhutaan tolkkuttomia fraaseja ekonomiikan „järkiperäistämisen” välttämättömyydestä, — ensin „järkiperäistää” omat käsitykset *todellisesta* ekonomiikasta, niistä yhteiskunnallistaloudellisista suhteista, mitkä todella ovat olemassa siinä „kotiteollisuudenharjoittajien” äärimmäisen kirjavassa ja erilaatuisessa joukossa, jonka kohtalon meidän narodnik-

kimme haluavat niin byrokraattisen kevytmielisesti ratkaista ylhäältä käsin? Eiköhän todellisuus useinkin osoita meille, miten narodnikkien käytännölliset toimenpiteet, joita suunniteltaessa on pidetty reseptinä muka „puhtaita” „työnorganisaatio”- y.m.s. aatteita, johtavat todellisuudessa vain siihen, että autetaan ja edistetään „yrittäjätalonpoikaa”, pientehtailijaa tahi ylösostajaa, yleensä kaikkia pikkuporvariston edustajia? Tämä ei ole lainkaan sattuma eikä yksityisten toimenpiteiden epätäydellisyyden tahi epäonnistuneisuuden tulos. Päinvastoin, juuri pikkuporvarit tulevat yleisellä tavaratalouden perustalla kiertämättä ja ehdottomasti käyttämään ennen kaikkea ja eniten hyväkseen luottoa, varastoja, pankkeja, teknillistä neuvontaa y.m.s.

Mutta jos asia on niin,— väitetään meille vastaan,— jos narodnikit käytännöllisissä toimenpiteissään, tiedottomasti ja vastoin tahtoaan edistävät pikkuporvariston kehitystä ja siis kapitalismin kehitystä yleensä, niin minkä tähden sitten henkilöt, jotka periaatteessa tunnustavat kapitalismin kehityksen edistykseksi prosessiksi, hyökkäilevät heidän ohjelmiaan vastaan? Onko paikallaan ideologisten pukimien virheellisyyden tahi — lievemmin sanoen — kiistanalaisuuden takia hyökkäillä käytännöllisesti hyödyllisiä ohjelmia vastaan, sillä eihän kukaan ryhtyne kieltämään teknillisen sivistyksen, luoton, tuottajain välisten liittojen ja yhtymien „hyödyllisyyttä”?

Nämä eivät ole keksittyjä vastaväitteitä. Niitä kuullaan yhtä mittaa vastaukseksi narodnikkilaisuuteen kohdistuvaa polemiikkaa vastaan milloin missäkin muodossa, milloin minkin aiheen yhteydessä. Emme ryhdy tässä puhumaan siitä, että tällaiset vastaväitteet, vaikkapa niissä olisi peräinkin, eivät missään määrin kumoa sitä, että yksistään tämä pikkuporvarillisten haaveiden pukeminen mitä ylevimpien sosiaalisten panaseain muotoon tuottaa suurta yhteiskunnallista vahinkoa. Me aiomme ottaa kysymyksen käytännölliseksi pohjaksi nykyajan lähimmät ja jokapäiväiset tarpeet ja arvostaa narodnikkien ohjelmaa tältä, *tietoisesti* kavennetulta näkökannalta.

Siitä huolimatta, vaikka monet narodnikkien toimenpiteet tuottavat käytännöllistä hyötyä palvelen kapitalismin kehitystä, siitä huolimatta nämä toimenpiteet yleensä osoittautuvat: 1) mitä suurimmassa määrässä epäjohdonmukaisiksi, 2) doktrinäärisen elottomiksi, ja 3) pikkumaisiksi niihin

tositehtäviin verrattuna, joita kehittyvä kapitalismi teollisuudellemme asettaa. Selitämme tätä. Me mainitsimme, ensiksikin, että *käytännön* ihmisinä narodnikit ovat epäjohdonmukaisia. Edellä mainittujen toimenpiteiden ohella, joita tavallisesti luonnehditaan liberaaliseksi talouspolitiikaksi ja jotka on aina nostettu porvariston johtomiesten lippuun Lännessä, narodnikit ovat osanneet säilyttää aikeensa *pidättää* tätä taloudellista kehitystä, *häiritä* kapitalismin edistystä, *tukea* pientuotantoa, joka menehtyy taistelussa suurtuotantoa vastaan. He puolustavat lakeja ja laitoksia, jotka kahlehtivat maaomaisuuden mobilisointivapautta, liikkumisvapautta, pitävät yllä talonpoikaiston säätysulkeutuneisuutta j.n.e. Herää kysymys, onko olemassa mitään järkisyitä *pidättää* kapitalismin ja suurteollisuuden kehitystä? Tilastotiedustelun antamista tiedoista me näimme, että surullisen kuuluisa kotiteollisuudenharjoittajien „itsenäisyys” ei missään määrin pelasta takuulla kauppaomaa alaisuudesta eikä riistolta sen pahimmassa muodossa, että *todellisuudessa* näiden „itsenäisten” kotiteollisuudenharjoittajien suunnattoman joukon asema on useinkin *surkeampi* kuin kotiteollisuudenharjoittajien palkkatyöläisten asema, että heidän ansiotulonsa ovat ihmeteltävän mitättömiä, että työolot (saniteettiolojen ja työpäivän pituuden kannalta) ovat äärimmäisen epätyytyttävät, tuotanto pirstottua, teknillisesti alkeellista ja kehittymätöntä. Herää kysymys, onko mitään järkisyitä pysyttää voimassa poliisilakeja, jotka lujittavat „yhteyttä maahan” ja *kieltävät* katkaisemasta tätä yhteyttä, josta narodnikit ovat niin heltyneet? * Tiedot vuoden 1894/95 „kotiteollisuustiedustelusta” Permin läänissä todistavat selvästi, miten täysin järjetöntä on kiinnittää keinotekoisesti talonpoikia maahan. Tämä kiinnitys vain alentaa heidän ansiotulojaan, jotka silloin, kun on „yhteys maahan”, ovat puolta pienemmät kuin maatalviljelemättömillä, alentaa elintasoja, voimistaa eri kyliin siroteltujen tuottajien hajanaisuutta ja pirstoutuneisuutta, lisää heidän avuttomuuttaan jokaisen ylösostajan ja välit-

* „Kuvauksessa” myöskin puhutaan suurella paatoksella yhteisön hyödyllisyydestä ja maanomistuksen „mobilisointivapauden” vahingollisuudesta, mikä johdaisi muka „proletariaatin” ilmaantumiseen (s. 6). Tämä yhteisön asettaminen mobilisointivapauden vastakohtaksi korostaa mainiosti juuri „yhteisön” taantumuksellisinta ja vahingollisinta piirrettä.— Olisi mielenkiintoista tietää, löytyisiköhän yhdessäkään kapitalistisessa maassa sellaista „proletariaa”, jota ei laskettaisi *paupereihin* kuuluvaksi, jos hänen palkkansa on 33 ja 50 ruplaa vuodessa?

täjämestarin edessä. Maahan kiinnittäminen pidättää samalla maanviljelyksen kehitystä, kykenemättä silti kuitenkaan estämään maaseudun pikkuporvaristoluokan ilmaantumista. Narodnikit välttelevät asettamasta kysymystä tällä tavalla: onko jarrutettava kapitalismin kehitystä vai eikö ole? He pitävät viisaampana järkeillä „muiden teiden mahdollisuudesta isänmaalle”. Mutta koska kysymys on lähimmäistä käytännöllisistä toimenpiteistä, niin siten jokainen toimihenkilö jo asettuu *tämän kyseellisen kehitystien* kannalle*. Tehkää vain mitä suinkin haluatte „kiskoaksenne” isänmaan jollekin toiselle tielle! Sellainen puuha ei aiheuta mitään arvostelua (paitsi arvostelua nauramalla). Mutta älkää puolustako sitä, mikä *pidättää* keinotekoisesti tätä nykyistä kehitystä, älkää fraaseilla „toisenlaisesta tiestä” hämätkö kysymystä esteiden raivaamisesta tältä nykyiseltä kehitystieltä.

Toinen seikka, joka on otettava huomioon narodnikkien käytännöllistä ohjelmaa arvostettaessa, on seuraava. Me näimme jo, että narodnikit koettavat formuloida toivomuksensa mahdollisuuden mukaan elämästä irrallisina, esittää ne „puhtaan” tieteen, „puhtaan” oikeudenmukaisuuden abstraktisina, elämästä irrallisina vaatimuksina, eikä määrittäjä intressejä omaavien realistien luokkien realisina tarpeina. Narodnikki asettaa luoton — tämän jokaisen isännän ja pikkuisännän elintärkeän tarpeen kapitalistisessa yhteiskunnassa — jonkinlaiseksi aineksi töiden organisation systeemissä; isäntien liitot ja yhtymät kuvataan yleensä osuustoiminta-aatteen, „kotiteollisuuden emansipatio”-aatteen ituilmaukseksi j.n.e., silloin kun jokainen tietää, että todellisuudessa kaikkien näiden tällaisten liittojen tarkoitusperillä ei ole mitään tekemistä noin ylevien aatteiden kanssa, vaan ne ovat yksinkertaisesti yhteydessä näiden pikkuisäntien tulojen suuruuteen, heidän asemansa lujittamiseen, voittojensa lisäämiseen. Tämä aivan tavallisten porvarillisten ja pikkuporvarillisten toivomusten asettaminen jonkinlaisiksi sosiaalisiksi panaseoiksi *tekee* vain nämä toivomukset *voimattomiksi*, anastaa niiltä niiden elinhermon ja takeet siitä, että ne ovat välttämättömiä ja toteutettavissa. Narodnikki yrittää esittää kysymykset, jotka

* Ja sitä, että tämä nykyinen tie on kapitalismin kehitystä, sitä, mikäli tiedämme, eivät itse narodnikitkaan ole kieltäneet, ei hra N. —on, ei hra V. V., ei hra Juzhakov j.n.e., j.n.e.

ovat päivänpolttavia jokaiselle isännälle, ylösostajalle ja kauppiaille (luotto, liitot, teknillinen apu) yleisinä, yksityisintressien yläpuolella olevina kysymyksinä. Narodnikki kuvittelee siten voimistavansa niiden merkitystä ja tekevänsä ne yleviksi,— mutta itse asiassa hän siten muuttaa elävän asian, joka *kiinnostaa* eri väestöryhmiä, poroporvarilliseksi toiveajatteluksi, kabinettijärkeilyksi, byrokraattiseksi „hyödyllisyyden pohtimiseksi”. Tähän liittyy välittömästi kolmaskin seikka. Ymmärtämättä sitä, että sellaiset käytännölliset toimenpiteet kuin luotto ja artteli, teknillisen avun anto j.n.e. heijastavat kehittyvän kapitalismin tarpeita, narodnikki ei osaa tulkita tämän kehityksen yleisiä ja perustarpeita, vaan korvaa ne vähäisillä, tuulesta temmattuilla, puolinaisilla toimenpiteillä, jotka irrallisena otettuina eivät kykene mitenkään vakavasti vaikuttamaan, vaan ovat tuomitut kiertämättä epäonnistumaan. Jos narodnikki ottaisi avoimesti ja johdonmukaisesti katsantokannakseen yhteiskunnan kapitalistista tietä tapahtuvan kehityksen tarpeiden tulkinnan, niin hän pystyisi huomaamaan tämän kehityksen *yleiset edellytykset, yleiset vaatimukset*, hän näkisi, että kaikki hänen vähäiset haavesuunnitelmansa ja toimenpiteensä näiden yleisten edellytysten ollessa olemassa (joista teollisuuden vapaus on meitä kiinnostavassa tapauksessa tärkein) toteutuisivat itsestään, s.o. asiasta kiinnostuneiden henkilöiden omasta toimesta, kun taas näiden yleisten edellytysten huomiottajättäminen ja vain kerrassaan yksityistä laatua olevien käytännöllisten toimenpiteiden esittäminen ei voi olla johtamatta muuhun kuin tyhjäänpäiväiseen puuhailuun. Pysähtykäämme esimerkin vuoksi kysymykseen, joka koskee teollisuuden vapautta. Toisaalta se on niin yleinen ja peruskysymys teollisuuspolitiikan kysymyksistä, että sen käsittely on sangen paikallaan. Toisaalta Permin seudun elintapojen erikoisuudet antavat mielenkiintoista vahvistusta siitä, miten kardinaalisen tärkeä tämä kysymys on.

Kuten tunnettua, seudun talouselämän pääilmiönä on vuoriteollisuus, joka on lyönyt siihen aivan erikoisen leiman. Uralin vuoriteollisuuden tilaan ja intresseihin ovat vaikuttaneet sekä seudun siirtoasutuksen historia että sen nykyinen asema. „Yleensä talonpojat on asutettu Uralille tarkoituksella, että he tekisivät työtä vuoritehtailijoille” — voimme lukea N.-Serginskin tehtaan asukkaana Babushkinin kir-

jeestä, joka on julkaistu „Kotiteollisuuden tutkijakomission teoksissa” *. Ja nämä suorasukaiset sanat ilmentävät sangen sattuvasti tehtaanomistajien äärettömän suurta osuutta seudun elämässä, heidän merkitystään tilanherroina ja tehtailijoina samanaikaisesti, heidän tottumustaan hallita jakamatta ja rajoituksitta, tottumustaan olla monopolistien asemassa, jotka perustavat teollisuutensa omistajan oikeuksiinsa eikä pääomaan ja kilpailuun. Uralin vuoriteollisuuden monopoliperusteet heijastuivat laissa lakikokoelman VII osan (vuorisäädösten) tunnetun 394. lakipykälän muodossa, lakipykälän, josta on niin paljon puhuttu ja puhutaan Uralia käsittelevässä kirjallisuudessa. Tämä vuonna 1806 annettu laki vaatii, ensinnäkin, että vuoriteollisuuden kaupungeissa on kaikenlaisten tehtaiden avaamiseen oltava vuoripäällystöltä lupa, ja toiseksi, se kieltää tehdaspiirikunnissa avaamasta „mitään sellaisia manufaktuureja ja tehtaita, joiden koko tuotanto perustuu pääasiallisesti tulenkäyttöön, joka vaatii hiiltä ja halkoja”. Vuonna 1861 Uralin vuoritehtailijat vaativat erikoisen jyrkästi sitä, että tällainen lakisäädös sisällytettäisiin talonpoikain vapauttamisehtoihin ja vuoriteollisuuden ammattilaisia koskevan asetuksen 11. pykälä toistaa tämän saman kiellon **. Kotiteollisuuspankin hallinnon tiliselostuksessa vuodelta 1895 sanotaan muun muassa: „Useimmiten kuitenkin tulee valituksia siitä, että vuorihallituksen virkailijat ja possessionitehtaiden omistajat kieltävät *avaamasta* tulellatoimivia tuotantolaitoksia toimialueillaan, ja niin ikään valitetaan kaikenlaisista tuotantoa ahdistavista toimenpiteistä metalleja jalostavilla elinkeinoaloilla” („Kuvaus”, s. 223). Näin muodoin Uralilla ovat yhäkin säilyneet voimassa „vanhan hyvän ajan” järkkymättömät perinteet ja suhde talonpoikaiseen pienteollisuuteen on siellä täydessä sopusuhteessa siihen „työn organisatioon”, mikä on turvannut tehtaille paikalleen kiin-

* XVI viikko, s. 594—595. Siteerattu kirjasta „Kotiteollisuus”, I, 140.

** Kts. „Kotiteollisuus”, I, 18—19.— „Kuvaus”, 222, 223, 244.— Valtionomaisuuden ja maanviljelyksen ministeriön julkaisu „Selostuksia ja tutkimuksia kotiteollisuuden alalta”, Jegunovin kirjoitus III osassa. Julkaistessaan Jegunovin kirjoituksen ministeriö tekee huomautuksessa sen varauksen, että tekijän katsantokannat „eroavat oleellisesti vuorihallituksen käsityksistä ja tiedoista”.— Esim. Krasnoufimskin kihlakunnassa on mainittujen lakien nojalla suljettu lähes 400 pajaa.— Vrt. „Kotiteollisuuden tutkijakomission aineistoja”, XVI viikko, V. D. Belovin kirjoitus: „Uralin kotiteollisuus vuoriteollisuuden yhteydessä”. Tekijä kertoo, että ankaria lakeja pelätessään kotiteollisuudenharjoittajat piiloittavat koneitaan. Eräs kotiteollisuudenharjoittaja oli rakentanut valinuunin *pyörrien päälle*, että sen piiloittaminen olisi käynyt helpommin! (siteerattu kirjoitus, s. 18).

nitettyä tehdastyöväestöä. Nämä perinteet on täysin korostetulla selvyydellä luonnehdittu „Permskije Gubernskije Vedomostissa”, № 183 vuodelta 1896, seuraavassa uutisessa, joka on „Kuvauksessa” esitetty ja jota aivan oikein sanotaan „erittäin merkitykselliseksi”. Se kuuluu näin: „Maanviljelyksen ja valtionomaisuuden ministeriö kehoitti Uralin vuoritehtailijoita harkitsemaan kysymystä, voisivatko vuoritehtaat mahdollisesti ryhtyä toimenpiteisiin kotiteollisuuselinkeinojen kehittämiseksi Uralilla. Vuoritehtailijat ovat saattaneet ministeriön tietoon, että kotiteollisuuden kehittäminen Uralilla koituisi vahingoksi suurteollisuudelle, koska jo nykyäänkin, kun kotiteollisuuselinkeinot Uralilla ovat kehittyneet heikosti, ei Uralin väestö kykene antamaan tehtaille riittävää määrää työläisiä *; jos sitten väestö saa toimeentuloansioita kotona, niin tehtaat joutuvat vaaraan jäädä kokonaan ilman työtä” („Kuvaus”, s. 244). Tämä uutinen sai „Kuvauksen” laatijat huudahtamaan: „Tietysti kaikenlaisen teollisuuden, sekä *suur-, keski- että pienteollisuuden*, ensimmäisenä välttämättömänä ehtona on teollisuuden vapaus... Teollisuuden vapauden nimessä sen *kaikkien alojen* pitää olla juridisesti tasa-arvoisia... Metallituotteita valmistavat kotiteollisuuden alat Uralilla on vapautettava kaikenlaisista *poikkeuksellisista* siteistä, joita tehdassäädökset ovat luoneet niiden *luonnollisen* kehityksen rajoittamiseksi” (ibid. Alleviivaukset meidän). Lukessamme tätä „teollisuuden vapautta” puolustavaa herkän tunteellista ja sangen oikeata tiradia muistui mieleemme tunnettu tarina metafysiikasta, joka ei ollut kiireissään nousemaan kuopasta, vaan kyseli, mitä hänelle heitetty köysi oikeastaan oli,— „tavallista nuoraako”! Niin permiläiset *narodnikitkin* teollisuuden vapauteen nähden, kapitalismin kehitysvapauteen ja kilpailuvapauteen nähden kyselevät yliolkaisesti, mitä on teollisuuden vapaus — tavallinen porvarillinen vaatimus! He leijailevat toivomuksissaan paljon korkeammalle; he eivät halua kilpailuvapautta (miten alhainen, ahdasmielinen, porvarillinen toivomus!), vaan „työn organisaatiota”... Mutta heti, kun nämä maniloviläiset haa-

* Selitykseksi lukijalle huomautamme, että meidän vuoriteollisuutemme tilastot ovat jo monia kertoja todenneet sen tosiasian, että Uralilla on työssä olevien työläisten lukumäärä suhteellisesti tuotemäärään verrattuna paljon korkeampi kuin eteläisessä tai Puolan vuoriteollisuuspiirissä. Alhaiset palkat — tulos siitä, että työläiset ovat kiinnitettyt maahan — pitävät Uralia verrattomasti paljon alemmalla tekniikan tasolla eteläseutuun ja Puolaan verrattuna.

veilit törmäävät vastakkain „silmästä silmään” kaunistelemattoman ja proosallisen todellisuuden kanssa,— niin tästä todellisuudesta lemahtaa heti sellainen „*työn organisatio*”, että narodnikki unohtaa kapitalismin „vahingollisuuden” ja „vaaran”, „toisenlaisten teiden mahdollisuuden isänmaalle” ja rukoilee „*teollisuuden vapautta*”.

Toistamme, että me pidämme tätä toivomusta aivan oikeana ja arvelemme, että tämä katsantokanta (joka ei ole yksistään „Kuvauksen”, vaan miltei kaikkien tätä kysymystä käsitelleiden kirjoittajien kanta) on kunniaksi narodnikeille. Mutta...— Minkäs sille mahtaa! Ei voida mitenkään kehua narodnikkeja ilman, ettei heti aseteta hirveän isoa „muttaa”,— mutta meidän on tehtävä sen johdosta kaksi oleellista huomautusta.

Ensimmäinen. Voidaan olla varmoja siitä, että narodnikkien ääretön enemmistö hylkää syvällä suuttumuksella sen, että me olisimme oikeassa samaistaessamme „teollisuuden vapauden” ja „kapitalismin vapauden”. He sanovat, että monopolista ja maaorjuuden jätteistä vapautuminen on „yksinkertaisesti” tasa-arvoisuuden vaatimus, että sitä vaatii „koko” kansantalouden yleinen ja erityisesti talonpoikaistalouden eikä lainkaan kapitalismin etu. Me tiedämme, että niin narodnikit sanovat. Mutta se on väärin. Siitä ajasta, jolloin „teollisuuden vapaus” käsitettiin näin idealistisen abstraktisesti ja se nähtiin perustavaksi ja luonnolliseksi (vertaa „Kuvauksessa” alleviivattua sanaa) „ihmisen oikeudeksi”, on kulunut jo enemmän kuin sata vuotta. „Teollisuuden vapauden” vaatimus ja tämän vaatimuksen toteuttamisen vaatiminen on siitä lähtien kiertänyt useampia maita ja tämä vaatimus on kaikkialla ilmentänyt epäsuhdetta kasvavan kapitalismin sekä monopolioikeuksien ja rajoitussäädöksiensä jätteiden välillä, se on ollut kaikkialla edistyksekkään porvariston tunnus, kaikkialla se on johtanut vain kapitalismin täydelliseen voittoon. Teoria on sen jälkeen selittänyt täydellisesti, miten naiivi on se illusio, että „teollisuuden vapaus” on muka „puhtaan järjen” vaatimus, muka abstraktisen „tasavertaisuuden” vaatimus, ja osoittanut, että kysymys teollisuuden vapaudesta on kapitalistinen kysymys. „Teollisuuden vapauden” toteuttaminen ei ole suinkaan vain „juridinen” uudistus; se on syvälinen taloudellinen reformi. „Teollisuuden vapauden” vaatimus merkitsee aina epäsuhdetta juridisten normien (jotka heijasta-

vat jo aikansa eläneitä tuotantosuhteita) ja *uusien tuotantosuhteiden* välillä, jotka ovat kehittyneet vastoin vanhoja normeja, ovat kasvaneet niistä ja vaativat niiden kumoamista. Kun uralilainen järjestys aiheuttaa nyt yleisen huu-don „teollisuuden vapaudesta”, niin se merkitsee sitä, että ne säännöstetyt, monopolit ja etuoikeudet, jotka ovat periytyneet tilanherra-tehtailijoiden hyväksi, ahdistavat näitä *nykyisiä taloudellisia suhteita*, *nykyisiä* taloudellisia voimia. Minkälaisia ovat nämä suhteet ja nämä voimat? Ne ovat *tavaratalouden suhteita*. Nämä voimat ovat tavarataloutta johtavan *pääoman* voimia. Palauttakaa mieleen vaikkapa edellä siteerattu permiläisen narodnikin „tunnustus”: „koko meidän kotiteollisuutemme on yksityispääomien kourissa”. Ja kotiteollisuustiedustelun antamat numerotiedot puhuvat puolestaan kyllin kaunopuheista kieltä ilman tätä tunnustustakin.

Toinen huomautus. Me tervehdimme sitä, että narodnikit puolustavat teollisuuden vapautta. Mutta me jätämme tämän tervehtimisen sen varaan, että tuota puolustamista on *sovellettava johdonmukaisesti*. Merkitseekö „teollisuuden vapaus” vain sitä, että poistetaan Uralilla voimassa oleva tulellatoimivien laitosten avaamiskielto? Eikö se, ettei talonpojalla ole oikeutta erota kyläyhteisöstä, oikeutta ryhtyä harjoittamaan mitä elinkeinoa tai liiketointa tahansa, ole paljon oleellisempaa „teollisuuden vapauden” rajoittamista? Eikö liikkumisvapauden puuttuminen, se ettei laki tunnusta jokaiselle kansalaiselle oikeutta valita asuinpaikakseen minkä kaupunki- tai kyläyhdyksunnan tahansa valtakunnassa, rajoita teollisuuden vapautta? Eikö talonpoikaisyhteisön säätysulkeutuneisuus, se että kauppa- ja teollisuusluokkaan kuuluvien henkilöiden on mahdotonta päästä siihen, eikö se rajoita teollisuuden vapautta? j.n.e., j.n.e. Me mainitsimme paljon tärkeämpiä, paljon yleisempiä, paljon laajemmalle levinneitä teollisuusvapauden rajoituksia, joiden vaikutus ilmenee koko Venäjällä ja jotka eniten painavat koko talonpoikaiston joukkoja. Jos „suuren, keskisuuren ja pienen” teollisuuden pitää olla tasa-arvoisia, niin eikö viimeksimainitun pidä saada samat oikeudet maiden luovutuksessa kuin on edellisilläkin? Jos Uralin vuorilait ovat olemukseltaan „luonnollista kehitystä kahlehtivia poikkeussiteitä”, niin eikö yhteistakuu, maaosuuksien luovutuskielto, erikoiset säätylait sekä siirtolaisuutta, omaisuuden

siirtoja, elinkeinoja ja ammatteja koskevat säännöt sitten ole „poikkeussiteitä”? Eivätkö ne „kahlehti luonnollista kehitystä”?

Siinäpä se juttu juuri onkin, että narodnikkilaisuus on tässäkin kysymyksessä osoittanut samaa puolinaisuutta ja kaksinaamaisuutta, mitkä ovat kaikkinaiselle Kleinbürgeriläisyyden* ideologialle niin luonteenomaisia. Toisaalta narodnikit eivät kiellä sitä, että meidän elämässämme on lukuisasti jätteitä siitä „työn organisatiosta”, jonka synty juontaa alkunsa jo läänitysjärjestelmän ajoilta ja joka on mitä huutavimmassa ristiriidassa nykyaikaisen talousjärjestelmän kanssa, maan koko talous- ja kulttuurikehityksen kanssa. Toisaalta taas he eivät voi olla näkemättä sitä, että tämä talousjärjestelmä ja tämä kehitys uhkaavat viedä turmioon pientuottajan, ja peloissaan tämän omien „ihanteitensa” palladionin kohtalosta narodnikit koettavat pidättää historian kulkua, pysäyttää kehityksen, anovat ja rukoi-levat „kieltämään”, „estämään” ja verhoavat tämän surkean taantumuksellisen lörpöttelyn „työn organisatio”-fraaseilla, jotka eivät voi olla kuulostamatta katkeralta ivalta.

Lukijalle on nyt jo tietysti selvää, minkä pää- ja perusväitteen me esitämme narodnikkien *käytännöllistä* ohjelmaa vastaan nykyaikaisen teollisuuden kysymyksissä. Mikäli narodnikkien toimenpiteet kuuluvat osana siihen uudistukseen tai käyvät yhteen sen uudistuksen kanssa, jota on Adam Smithin ajoista saakka nimitetty *teollisuuden vapau-
deksi* (sanan laajassa merkityksessä), sikäli ne ovat edistyksellisiä. Mutta, ensiksikin, silloin ei niissä ole mitään „narodnikkilaista”, mitään sellaista, mikä tukee erikoisesti pientuotantoa ja isänmaan „erikoisia teitä”. Toiseksi, tätä narodnikkien ohjelman myönteistä osaa heikentää ja vääristelee se, että teollisuuden vapautta koskevan yleisen ja peruskysymyksen tilalle solutetaan osittaisia ja vähäpätöisiä luonnoksia ja toimenpiteitä. Mikäli taas narodnikkilaiset toivomukset sotivat teollisuuden vapautta vastaan, pyrkien jarruttamaan nykyistä kehitystä, sikäli ne ovat taantumuksellisia ja järjettömiä, eikä niiden toteuttaminen voi tuoda mitään muuta kuin vahinkoa. Ottakaamme esimerkkejä. Luotto. Luotto on pisimmälle kehittyneen tavaran-

* — pikkuporvarillisuuden. *Toim.*

kierron aikaansaannos, pisimmälle kehittyneen siviililiikkeen aikaansaannos. „Teollisuuden vapauden” toteuttaminen johtaa kiertämättä luottolaitosten muodostamiseen kaupallisena alana, talonpoikain säätysulkeutuneisuuden poistamiseen, talonpoikain lähentämiseen niihin luokkiin, jotka eniten käyttävät luottoa hyväkseen, siihen, että asiasta kiinnostuneet henkilöt perustavat itsenäisesti lainayhdistyksiä j.n.e. Sitävastoin, mitä merkitystä voisi olla niillä luottotoimenpiteillä, joita zemstvotoimitsijat ja muu „intelligenssi” tarjoavat „talonjusseille” niin kauan, kun lait ja laitokset asettavat talonpoikaiston asemaan, joka *sulkee pois* oikean ja hyvin kehittyneen tavaravaihdon,— asemaan, missä omaisuustakuun asemesta (joka on luoton perustana) paljon helpompaa, mukavampaa, paremmin käypää ja soveltuvampaa... on *työllämaksu!* Sellaisissa oloissa luottotoimenpiteet jäävät aina ulkoa tuoduiksi ja vieraiksi kasveiksi, jotka on muualta tuotuina istutettu kerrassaan kelpaamattomaan maaperään, ne osoittautuvat kuolleena syntyneeksi lapsoseks, jonka ovat saattaneet synnyttää vain haaveelliset Manilov-intelligentit ja hyvää tarkoittavat virkailijat ja jolle oikeat *rahapäätöman kauppiat* nauravat ja tulevat nauramaan. Ettemme puhuisi perusteettomasti, esitämme Jegunovin mielipiteen (jo siteerattu kirjoitus), jota ei kukaan ainakaan epäile... „materialistiksi”. Kotiteollisuusvarastoista hän sanoo: „edullisimmissakin paikallisissa oloissa kiinteä varasto, joka lisäksi on ainoa koko kihlakunnassa, ei koskaan korvaa eikä voikaan korvata kauppiasta, joka on aina liikkeessä ja itse kiinnostunut asiasta”. Permin kotiteollisuuspankista on sanottu seuraavaa: saadaksesen lainan, kotiteollisuudenharjoittajan on jätettävä siitä anomus joko pankkiin tai sen asiamiehelle ja nimettävä takaajat. Asiamies tulee, tarkastaa kotiteollisuudenharjoittajan anomuksen, kokoaa tarkat tiedot tuotannosta y.m. „ja koko tämän paperipinkan hän lähettää sitten kotiteollisuudenharjoittajan laskuun pankin hallinnolle”. Myönnettyään lainan pankki lähettää (joko asiamiehen kautta tai kunnanviraston välityksellä) velkasitoumuksen. Vasta kun lainanottaja allekirjoittaa sen (allekirjoitus on kunnan esivallan oikeaksi todistettava) ja toimittaa sen pankkiin — vasta sitten hänelle lähetetään rahat. Jos lainan ottajana on artteli, niin vaaditaan kopio yhdistyssopimuksesta. Asiamiesten on valvottava, että

lainavarat käytetään juuri siihen tarkoitukseen, johon ne on myönnetty, ja etteivät asiakkaiden asiat menisi rempalleen j.n.e. „Ilmeisesti ei pankkiluottoa voida missään tapauksessa katsoa *helpoksi* kotiteollisuudenharjoittajille; voidaan varmuudella sanoa, että kotiteollisuudenharjoittaja mieluummin hankkii lainaa paikkakunnan pohatalta kuin antautuu kaikkiin edellä kuvattuihin vaivoihin, maksaa posti-, notaario- ja kunnankulut, odottelee kokonaisia kuuksia siitä hetkestä, kun lainantarve on ilmaantunut, kunnes sen saa, ja joutuu koko tämän lainan ajaksi valvonnan alaiseksi” (siteerattu kirjoitus, s. 170). Yhtä järjetön kuin on narodnikkien käsitys jostakin kapitalisminvastaisesta luotosta, yhtä tolkuttomia, kömpelöitä ja huonosti tehoavia ovat moiset yritykset (kelvottomin keinoin) suorittaa „intelligenttien” ja virkailijoiden voimilla se, mikä on kaikkialla oikea kauppiaiden tehtävä.— Teknillinen sivistys. Siitä voitane kai olla jo puhumattakin... Muistutamme ainoastaan meidän tunnetun edistyksellisen kirjailijamme hra Juzhakovin „ikimuistettavasta” suunnitelmasta pysyttää Venäjälle maatalouskymnaaseja siten, että varattomat talonpojat ja talonpoikaisnaiset *työllään korvaisivat* opetusmaksunsa, esim. palvelemalla keittäjinä ja pyykkäreinä *... Arttelit. Mutta kukapa ei tietäisi, että perusesteinä niiden leviämislle ovat sen samaisen „työn organisation” perinteet, mikä kuvastui Uralin vuorilaeissakin. Kukapa ei tietäisi, että teollisuuden vapauden toteuttaminen täydessä laajuudessaan on kaikkialla johtanut kaikenlaisten liittojen ja yhtymien ennenkuulumattomaan kukoistukseen ja kehitykseen? Kerrassaan koomillista on nähdä, kun narodnikki koettaa leimata vastustajansa arttelitoiminnan, yhdistymisen ja yleensä muun sellaisen viholliseksi. Totta tosiaankin yritys säilyttää syy syyttömän niskoille! Kysymys on vain siitä, että yhdistymisaatetta ja sen toteuttamiskeinoja etsittäessä ei pidä katsoa taaksepäin, menneisyyteen, ei patriarkaalisiin käsitöihin ja pientuotantoon, jotka synnyttävät tuottajain äärimmäistä eristyneisyyttä, pirstoutuneisuutta ja villeyttä,—vaan eteenpäin, tulevaisuuteen, suuren teollisuuskapitalismin kehittymisen suuntaan.

* Kts. seuraavaa kirjoitusta.

Me tiedämme hyvin, miten ylvään ylenkatseellisesti narodnikki suhtautuu tähän tällaiseen teollisuuspoliittiseen ohjelmaan, joka asetetaan hänen oman ohjelmansa vastakohtaksi. „Teollisuuden vapaus”! Miten vanha, ahdas, manchesterilainen * porvarillinen toivomus⁹⁴! Narodnikki on varma siitä, että hänelle se on überwundener Standpunkt **, että hän on jo onnistunut kohoamaan niiden ohimenevien ja yksipuolisten etujen yläpuolelle, joihin tällaiset toivomukset perustuvat, että hän on kyennyt kohoamaan jo paljon syvempiin ja paljon puhtaampiin „työn organisatio”-aatteisiin... Mutta todellisuudessa hän on vain vajonnut edistyksellisestä porvarillisesta ideologiasta taantumukselliseen pikkuporvarilliseen ideologiaan, joka pyrkimyksissään heilahtelee avuttomasti nykyisen taloudellisen kehityksen jouduttamisen ja sen pidättämisen välillä, pikkuisäntien etujen ja työn etujen välillä. Nämä viimeksimainitut käyvät tässä kysymyksessä yhteen suuren teollisuus pääoman etujen kanssa.

* Mahdollisesti löytyy ihmisiä, jotka luulevat, että „teollisuuden vapaus” sulkee pois sellaiset toimenpiteet kuin tehdaslait y.m.s. „Teollisuuden vapaudella” tarkoitetaan niiden *vanhalta ajalta jääneiden* esteiden poistamista, jotka haittaavat kapitalismin kehitystä. Tehdaslainsäädäntö taas, samoin kuin muutkin niin sanotun Socialpolitiik'in (sosiaalipolitiikan. *Toim.*) toimenpiteet *edellyttävät* syvälistä kapitalismin kehitystä ja *sysäävät* puolestaan tätä kehitystä *eteenpäin*.

** — ohitettu katsantokanta. *Toim.*

